

64515

T. C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ
ESKİ TÜRK EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ZEKĀYĪ DĪVĀNĪ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Hazırlayan:
Sinan Köseoğlu

Tez Danışmanı:
Doç. Dr. Yekta Saraç

İstanbul-1997

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

Aa/Ee	ا, اُ	Hh	ح	Oo	او	Ūū	او
Āā	آ	h/i	اِ	Pp	پ	Ūū	او
Bb	ب	Īī	اِي	Rr	ر	Vv	و
Cc	ج	Jj	ژ	Ss	س	Yy	ي
Çç	چ	Kk	ك	Şş	ص	Zz	ز
Dd	د	Kk	ق	Şş	ث	Zz	ظ
Gg	گ	Ll	ل	Şş	ش	Zz	ض
Ğğ	غ	Mm	م	Tt	ت	Zz	ذ
Hh	ه	Nn	ن	Tt	ط	‘	ع
Hh	ح	Ññ	گ	Uu	او	‘	ء

KISALTMALAR

[]: Hazırlayan tarafından ilave edilen kısmı gösterir.

M: Zekâyî Dîvânı'nın Matbu nüshası

AE: Divanın Ali Efendi nüshası

IÜ: Divanın İstanbul Üniversitesi nüshası

HP: Divanın Süleymaniye Kütüphanesi Haşim Paşa nüshası

EE: Divanın Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi nüshası

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ I

GİRİŞ II-IX

BİBLİYOGRAFYA X-XII

METNİN TRANSKRİPSİYONU 1-184

ÖNSÖZ

Mustafa Zekâyî (öl. 1227/1812) daha çok Oruç Baba adıyla meşhur olmuu bir Halvetî şeyhidir. Diğer mutasavvıf şairler gibi şiiri, bir takım mesajları halka ulaştırmada bir vasıta olarak görmüştür. ancak Mustafa Zekâyî Efendi bu hususu gerçekleştirirken çok esnek davranmıştır. Zira umum itibariyle insanın mürşide ihtiyacı olduğu, muhakkak bir kapıya bende olması gerektiği gibi konuları işlerken bile Divan Edebiyatı'nın klasik üslup anlayışının dışına kesinlikle çıkmamıştır. Yani şiirini tekke şiirinin didaktik havasından etkilense bile bir divan şiiri bilinciyle yazmıştır. Bütün şiirlerini aruzlu yazmış olması, kullanmış olduğu şiir dili, mazmunlar ve nazım şekilleri de gözönüne alındığında kendisini sanat anlayışı bakımından tekke şiirinden ziyade divan şiirine daha yakın gördüğü ortaya çıkmaktadır.

Divanın toplam dört yazma nüshası bulunmaktadır: Ali Emiri Efendi, Süleymaniye'de Esad Efendi ve Haşim Paşa bölümlerinde ve İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde. Divan bir kez basılmıştır. Matbu metin ortaya konarken yazma nüshaların hepsi taranmış ve hiç eksik bırakılmamıştır. Divan 1346 beyitten oluşmaktadır. Divanda, 19. yy.'da yazılmış olması hasebiyle dil bakımından her hangi bir problemle karşılaşılması. b/p değişikliği uygulandı, ünlü uyumuna uyuldu. Arapça ve Farsça kelimeler aynen alındı ve itinalı bir şekilde istinsah edildiği için okuma problemi yaşanmadı. Takdir kıymetli hocalarımızdır.

Tezin hazırlanmasında teşvik, yardım ve alakalarını esgemeyen başta tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Yekta Saraç başta olmak üzere herkese teşekkürlerimi takdimi borç bilirim.

Sinan Köseoğlu

20. 06. 1997

GİRİŞ

Ebû Abdullah Sirâceddin Ömer bin Ekmelüddin Halvetî (öl. 800/ 1397) tarafından kurulmuştur. Ömer Halvetî'nin şeyhi amcası Kerimüddin Halvetî'dir. O da İbrahim Zahid Gılânî (öl. 700/1300)'nin iki halifesinden biridir. Bu yüzden Halvetiyye, Zahidiyye'nin bir koludur. Tarikatın piri Ömer Halvetî halvete büyük önem verdiğinden hatta kırk defa erba'în (halvet) çıkardığı rivayet edildiğinden bu yola Halvetiyye denmiştir. İran'da doğmuş bir tarikat olmasına rağmen, Osmanlı döneminde İstanbul, Anadolu ve Balkanların en yaygın tarikatı haline gelmiştir.¹

Tarikatın kuruluşundan sonra yaygınlık kazanması Yahya Şirvanî (öl. 862/ 1480) ve müridi Dede Ömer Ruşenî (öl. 885/ 1480)'den sonra olmuştur.² Yahya Şirvânî, tarikatın Anadolu ve Kafkasya'da yayılmasına öncülük etmiş ve kendisi pîr-i sâni olarak görülmüştür.³ Siracüddin'in amcası Kerimüddin Muhammed'e Ahi denmesinde açıkça anlıyoruz ki bunlar aynı zamanda fütüvvet ehlinin de şeyhlerindendi. Ahi Evren soyundan geldiği hakkındaki rivaye sonradan yakıştırmadır.⁴

Halvetiyye Tarikatı Osmanlı toplumunda en yaygın tarikatlardandı. Kırk civarında kolu olduğu söylenen tarikatın tesbit edebildiğimiz kolları; Ruşeniyye, Sivasıyye, Salahiyye, Sünbüliyye, Sezaiyye, Sinaniyye, Semaniyye, Saviyye, Sadiyye, Karabaşıyye, Kemaliyye, Ramazaniyye, Raufiyye, Ticariyye, Cihangiriyye, Cemaliyye, Çerkesiyye, Cerrahiyye, Cahidiyye, Gülşeniyye, Bahşıyye, Bahriyye, Buhuriyye, Nasuhiyye, Derderiyye, Assaliyye, Ahmediyye, Âliyye, Mirdeşiyye, Mısıriyye,

¹ Hasan Kâmil, Yılmaz, Prof. Dr., *Tasavvuf ve Tarikatlar*, Ensar Yayınları, İstanbul 1994, s. 277

² Mustafa Kara, Prof. Dr., *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1990, s. 289

³ Hasan Kâmil Yılmaz, *a.g.e.s.* 277

⁴ *Türk Ansiklopedisi*, c. 18, MEB Yayınları, Ankara 1970, s. 421

Muslıhiyye, Haletiyye, Hafeniyye, Haliliyye, Uşşakiyye, Ezheriyye⁵, Husadaviyye ve Feyziyye⁶. Ayrıca tarikatın Mısır'da faal olan kolları da var; Ganimiyye, Hereviyye, Çendiyye, Buyutiyye, Ulvaniyye, Şebraviyye.⁷

Birinci Kol: Dede Ömer Ruşenî ile başlar ve bu kola Ruşeniyye denir. Dede Ömer, Aydınli olduğu için Ruşenî mahlasını almış. Bursa'da tahsil etmiş. Bakü'ya gidip Seyyid Yahya Şirvanî'ye intisap etmiş, onun emriyle Gence, Karabağ ve civarında Halvetiliği yaymış, Akkoyunlulardan Uzun Hasan'ın (Saltanatı 1453-1478) ve Sultan Yakub'un (1478-1490) davetiyle Tebriz'e gitmiş. 892'de (1487)'de orada ölmüştür. Ruşenî kuvvetli bir sofî şairdir.

Ruşenîlikten, Ruşenî'nin halifesi olup Mısır'a giderek tarikatı yayan ve Kahire'de ölen Muhammed Demirtaş (öl. 935/1529)'a nisbetle Demirtaşıyye ve Diyarbakırlı İbrahim Gülşenî'ye nisbet edilen Gülşeniyye kolları çıkmıştır. İbrahim Gülşenî Tebriz'de Ömer Ruşenî'ye intisap edip hilafet aldıktan sonra orada yerleşmiş, Kanunî Süleyman zamanında inançlarının seriata aykırı görülmesi yüzünden teftiş için İstanbul'a getirtilmiş, padişahın saygısına mazhar olmuş, bir müddet sonra Kahire'ye gitmiş 940 (1533)'ta orada ölmüştür. Simurg-nâme, Çoban-nâme, Tâiyye Naziresi, Risâletü'l-Etvâr, Pend-nâme adlı manzum ve mesnevi tarzında risâleleri ve Mesnevi'ye Manevî adını verdiği kırk bin beyitlik bir naziresi, küçük bir de divanı vardır. Gülşenîlik, Halvetilikle Mevleviliğin birleşmesinden doğmuş bir koldur. Gülşenîler, Mevlânâ'nın bir beytinde Ruşenî ve Gülşenî'nin geleceğini müjdelediğine inanırlar.⁸

İkinci Kol: Cemâliyye koludur. Hacı Halife denen Amasyalı Cemaliddin-i Aksarayî tarafından kurulmuştur. Şirvanlı Yahya'nın halifesi Erzincanlı Muhammed Bahaeddin'e intisap eden ve bir aralık İstanbul'a gelip

⁵ *Tomar-ı Turuk-ı Aliyye*, (Hazırlayan: İrfan Gündüz), Enderun Kitabevi, İstanbul 1995, s. 187-188

⁶ Yaşar Nuri Öztürk, *Kuşadalı İbrahim Halvetî*, Fatih Yayınevi, İstanbul 1982, s. 24

⁷ Mutafa Kara, *a.g.e.*, s. 289

⁸ *Türk ansiklopedisi*, c. 18, s. 421

Kocamustafapaşa'da cami, medrese, hamam ve imaret yaptıran Cemaleddin, 899 (1494)'da Şam'a üç konaklık bir yerde ölmüştür.

Bu koldan, Merzifon'un Borlu kasabasından yetişen ve Cemâl-i Halveti'den sonra Kocamustafapaşa'da şeyh olan "Risâletü'l-İhvân" adlı devran ve sem'anın şer'an helal olduğuna dair Arapça ve Türkçe iki risalesi bulunan Sünbül Sinan Yûsuf tarafından Sünbülüyye kolu kurulmuştur. Kocamustafapaşa'da Sünbül Sinan 936 (1530)'da vefat etmiştir.⁹

Aynı koldan Kastamonu'nun Töşköprü kasabasında doğan İstanbul'da tahsil eden ve Cemâl-i Halveti halifesi Hayrüddin-i Tokati'ye intisap edip hilafet aldıktan sonra Kastamonu'ya giderek Hisaraltı denen yerde kendisine yapılan tekkede tarikatını yayan, 976 (1568)'da ölüp tekkesine gömülen Hacı Şaban-ı Velî, Şabaniyye kolunu kurmuştur. Bu kol Mustafa el-Bekrî tarafından Hicaz'da yayılmıştır. Ömer-i Fuadî'nin yazdığı menakıbı 1293'te Kastamonu'da basılmıştır.

Şabaniyye'den Alaeddin Aliyyü'l-Atval tarafından kurulan kola Karabaşıyye denilmiştir. Arapgirli Aliyyü'l-Atval, İstanbul'da tahsil etmiş, boyu pek uzun olduğu için Atval, siyah sarık sardığından da Karabaş diye anılmıştır.

Şeriata aykırı sözleri yüzünden Limni'ye sürülmüş, sürgün müddeti bittikten sonra hacca gitmiş, Kahire'ye üç konaklık Gaylan denen yerde 1098 (1687)'de ölmüştür. İbn-i Arabî'nin Fütühâtü Mavsiliyye'sinde bu zatın müjdelendiğine inanılır.¹⁰ Halvetiyye'nin esasları, kelime-i tevhid, gizli ve açık Esmâ-i Seb'a üzere zikre devam, rüya, tabir ve te'vîli, olayların kalb ve nefis üzerindeki tesirlerini dikkate alarak gönlü masivadan temizleme üzerine kurulmuştur.¹¹ Halvetîlerin zikri, "Esmâ-i Seb'a"dır. Esma-i Seb'a ise, Lâ ilâhe illallah, Allah, Hû, Hakk, Hayy, Kayyum, Kahhardır. Tarikata yeni giren bir mürid zikre önce kelime-i tevhidden başlar ve sırasıyla devam eder.¹² Esmâ-i Seb'a yed daire olarak kabul edilmiştir. Müridin hilafet

⁹ a.g.e., s. 421-422

¹⁰ *Türk Ansiklopedisi*, c. 18., s. 422

¹¹ *Tomar-ı Turuk-ı Aliyye*, s. 180

¹² a.g.e., s. 181

alabilmesi için bu yedi daireyi sırasıyla tamamlama mecburiyeti vardır. Bu mertebeye yükselen sâlikte mükâşefe başlar. Bu makamalara letâif-i insaniyye ve envâr-ı seb'a isimleri verilir. Kul ile rabbi arasında bulunan nur ve zulmetten ibaret yetmiş bin örtünün kalkması bu sayede gerçekleşir.¹³

Etvâr-ı Seb'a olarak isimlendirilen bu zikrin, kademeli bir şekilde sâlik üzerindeki müridi hangi makamlara alıstırdığı tabloda gösterilmektedir.

Nefsin makamları	Emmare	Levvane	Mülhime	Mutma inne	Raziyye	Mardiyye	Kamile
Seyrin Çeşitleri	İllallah	Alallah	Billah	Anillah	Fillah	Meallah	Lillah
Alemler	Safahat	Misal	Ervah	Ceberut	Lahut	Nasut	Hakikat
Haller	Zevk	Şevk	Aşk	Vuslat	Hayret	Fena fi'l-fena	Bi'l-fena
Terakki noktası	Sadr	Kalb	Ruh	Sır	Sırru's-sı	Haft	Ahfâ
Varidat	Şeriat	Tarikat	Hakikat	Marifet	Velayet	Sıddıkiyyet	Gurbet
Müşahedeler	Tevhid-i ef'al	Tevhid-i sıfat	Tevhid-i zât	Cem	Hazretü'l-cem	Cem'u'l-cem	Ahadiyye tü'l-cem
İsimler	İlâlah	Allah	Hü	Hakk	Hayy	Kayyum	Kahhar
Nurların rengi	Mavi	Sarı	Kırmızı	Siyah	Yeşil	Beyaz	Renksiz

Tablo, Tomar-ı Turuk-ı Aliyye'den alınmıştır.¹⁴

Halvetilerin toplu olarak yaptıkları zikirler vardır ki bunlara "devran" adı verilir. Devrana, şeyhin idaresinde, ayakta ve oturarak, zikirden sonra başlanır. Devran "esmaihan"nın istirahatıyla ayakta topluca sağa ve sola yürüyerek yapılır.¹⁵ Osmanlılar döneminde Halvetilerle ehl-i zahir arasında ve deveran sebebiyle büyük tartışmalar çıkmıştır.¹⁶

Halvet, şeyhin emir ve tensibi ile müridin dar ve karanlık bir yere çekilip ibadete vakit geçirmesi yerine kullanılan bir tabirdir. İstilah olaraksa Hak ile gizli konuşmak anlamına gelir. Umumiyetle kırk gün sürdüğünden

¹³ S. Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, Marifet Yayınları, İstanbul 1990, s. 462-463

¹⁴ *Tomar-ı Turuk-ı Aliyye*, s. 185

¹⁵ S. Eraydın, a.g.g., s. 289

¹⁶ Mustafa Kara, a.g.e., s. 289

erba'ın çıkarmak da denir. Rivayete göre halvete girmek Hz. Musa'dan kalmıştır. Halvet ve erba'ın hemen hemen bütün tarikatlarda vardır.¹⁷

Halvet ekseriyetle tekkedeki odalardan birinde olur. Şeyh, müridi halvete sokar. Dervişin yemeği hergün tahammülüne göre azaltılır. Bu müddet içinde derviş dışarı çıkmaz. gece-gündüz ibadetle meşgul olur. Halvette dizlerinin altından boynuna kayış bağlayarak uykuya dayanmaya çalışan dervişler olmuştur. Kırkıncı gün şeyh, dervişin bulunduğu odaya gider ve onun gördüğü rüyaları diler. O gün bir kurban kesilir. Derviş erba'ından çıkarılır. Yıkanır ve çamaşır değiştirir. Baş suyuyla pişmiş bir çorba içer ve kesilen kurbanın etinden yer.¹⁸

Halvetilikte uzletin adabı şöyledir:

Uzlete başlamak için nefsi insanlardan uzaklaştırarak yalnızlığa alıştırmak lazımdır. Uzletin âdâbı 24'tür:

1. Nefsi az yemeğe, uykusuzluğa ve zikre alıştırmak.
2. Şeyhinden mutlaka izin almak.
3. Uzlete halkı kendi nefsinin şer ve fesadından, kendisini de halkın şer ve fesadından uzak tutmak niyetiyle girmek.
4. Eûzu besmele ile tam ihlas üzere girmek.
5. Uzlet mahalline önce şeyhini sokmak. Şeyh orada iki rekat namaz kılar. Bu namaz müride fethin yakın olmasını sağlar.
6. Allah'ın bir benzeri olmayacağına tam itikat üzere olmak.
7. Nefsini keramet bekler bir halde tutmamak.
8. Bir yere yaslanmamak, uzanıp yatmamak, gözleri yumuk, başı eğik tutmak.
9. Kalbi zikre vererek masivayı kalpten çıkarmak.
10. Halvethaneyi karanlık ve güneş ışınlarına kapalı tutmak. Halvethanenin uzunluğu secde edecek kadar, yüksekliği bir insan boyu, genişliği oturan bir insanın sığabileceği kadar olmalı ve seslerden uzak bulunmalıdır.

¹⁷ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Sözlüğü*, MEB Yayınları, İstanbul 1946, c.I, s. 713

¹⁸ a.g.e, s. 713

11. Çok az iftarlıkla sürekli oruç tutmak.
12. Daima abdestli olmak.
13. Zikir dışında hiç bir şey telaffuz etmemek.
14. Abdest bozmaya çıktığında başı eğik vaziyette, hiç bir yere bakmadan gidip gelmek.
15. Cuma ve cemaatı terketmemek. Farzlar cemaatle, sunnetler halvethanede kılınır. Bizim halvetimizden maksat Hz. Peygambere tam uymaktır. O halde Cuma ve cemaat terkedilmemelidir.
16. Açlık ile tokluk arası orta bir yol tutmak,
17. Uyku tam galebe çalmadıkça uyumamak. Galebenin alameti zikrin müşevviş hale gelmesidir. Uyku senasında tam zanmamalı. Tam uzanarak uyumak rutubet yapar ve bu da kalbin za'fını hazırlar. Kalp za'fı ise melekût âlemine yükselmeye mani olur.
18. Hatarâtın hayra ait olanını da şerre ait olanını da terketmek.
19. Kalbi sürekli olarak şeyhe merbut tutmak,
20. Halvethanenin kapısını şeyhinden başkasına açmamak.
21. Rüya, hayal vs. her ne görürse hayrına şerrinden bakmadan hemen müşdidine haber vermek. Bazı şeyleri saklasa hain olur ve Allahhainleri sevmez.
22. Zikir olarak kelime-i tevhidi seçmek.
23. Tasannu ve riyadan uzak durmak.
24. Halvet için muayyen bir müddet tayin etmemek. Kırk gün vs. diye zaman tayin eden, daha başlangıçta gayesine ters düşmüş olur. Mürid, halvethaneyi ta kıyamete kadar meskeni bilecektir. Onun oradan ne zaman çıkacağına sadece müşdidini karar verebilir.¹⁹ Halvetiyye'nin Osmanlı toplumunda ne kadar alaka duyulan bir tarikat olduğunu anlatabilmek için sayısını tesbitte bir çok araştırmacının güçlük çektiği kolların dışında sadece İstanbul'da bulunan Halvetiyye tekkelerinin diğer tekkelerle sayı olarak karşılaştırılması bile kâfidir.

Halvetiye: 89

¹⁹ Yaşar Nuri Öztürk, *Kur'ana ve Sünnete Göre Tasavvuf*, Fatih Yayınevi, İstanbul 1979, s. 175-176

Nakşibendiye: 65

Kadiriyye: 57

Rifaiyye: 35

Celvetiyye: 22

Mevleviyye: 5

Şazeliyye: 32⁰

Yükseliş devri padişahlarının yanlarında hep Halvetî şeyhleri ve Halvetilikten feyz almış tasavvuf büyükleri görülmektedir. Fatih'in yanında Akşemsetdin, II. Bayezid'in yanında Cemal Halvetî, Yavuz'un yanında Yusuf Sümbül Sinan, Kanunî'nin yanında Yusuf Muslihiddin, sekiz padişahla münasebeti olan Aziz Mahmud Hüdâyî'nin müridlerinin hemen hemen hepsi Halvetî'dir.²¹ II. Bâyezîd Amasya valisiyken Cemal Halvetî (öl. 912/1506)'nin bağlısıdır. Padişah olunca veziri Koca Mustafa Paşa'yı Amasya'ya göndererek Cemal Halvetî'yi getirtir. İstanbul'da Koca Mustafa Paşa tarafından yaptırılan ve bugün Sümbül Sinan Efendi Külliyesi olarak bilinen yerde irşada başlar.²² II. Bayezid'in zaman zaman tekkeye gelerek zikir meclislerine katıldığı bilinmektedir.²³ Tarikatın devlet ricalinden birçok müntesiplerinin bulunması şüphesiz onun nüfuz alanını artırıyor ve büyümesine imkân tanıyordu.

Halvetiyye, toplumun her kesimi arasında kendisine müntesip bulabilen bir tarikatı. O kadar ki devlet erkânından hatta padişahlardan tarikatın zikirlerine muntazaman katılan isimlen vardır. Bu duruma bir kaç örnek vererek bu bahsi kapatmak istiyoruz.

Osmanlı padişahlarının en celallisi olarak bilinen Yavuz Sultan Selim'in Halvetî oluşuyla alakalı olarak şöyle bir menkıbe anlatılır. "Yavuz Şam seferine çıktığında Beni Ümeyye Camii'ne gider. Orada minberin altında ibadetle meşgul olan bir kimse Yavuz'a; "İstanbul'a avdetinize sakın Sümbül

²⁰ *Kuşadalı İbrahim Halvetî*, (Hazırlayan: Prof. Dr. İrfan Gündüz), Seha Neşriyat, İstanbul 1989, s. 27

²¹ a.g.e., s. 26

²² a.g.e., s. 274

²³ İrfan Gündüz, Prof. Dr. *Osmanlılarda Devletî-Tekke Münasebetleri*, Seha Neşriyat, İstanbul 1989, s. 67

Sinan Efendi'den gafil olmayasız, istifade edesiz." der. Bu olaydan sonra Yavuz tebdil-i kıyafet ederek Sümbül Sinan'ın sohbetlerine katılır ve şeyhe büyük iltifatlarda bulunurmuş.²⁴

Osmanlı'nın büyük padişahlarından Kanunî'nin de Halvetî olduğu tarihen sabittir. Kanunî'nin annesi tarafından Manisa'da yaptırılan cami ve hangâhta irşad için İstanbul'dan bir şeyh istenir. Sümbül Sinan kendi halifesi olan Merkez Efendi'yi Manisa'ya gönderir. Bu sırada Manisa'da şehzade olan Kanunî ilk olarak Merkez Efendi ile burada tanışır. Onu daha ilk görüşünde ruhen bağlanan Kanunî, Merkez Efendi'nin sohbetlerine sık sık iştirak edermiş. Şeyh o derece hitabet gücüne sahipmiş ki, üç gün üç gece irticalen konuşsa bir kelimeyi iki kere tekrarlamazmış. Kanunî'yi derin duyguyla etkileyen Merkez Efendi onun padişahlığına da bir takım katkılarda bulunmuştur.²⁵

Padişah şeyhi olarak bilinen Azi Mahmûd Hüdâyî de Halvetiyye'nin ileri gelenlerindendi. Kendisi I. Ahmed devrinin saray erkâmı tarafından derin ilgi görür. İlk tanışmaları Sultan I. Ahmed'in gördüğü bir rüyayı tabir etmesi için şeyhi ziyaretiyle başlar. Rüyanın tabirinde çok memnun ve hoşnut olan padişah ona intisap eder. Bu tanışmadan sonra Sultan Ahmed alelâde bir dervişten farksız olarak mutad zikirlerle muntazaman katılır. Bu alaka o boyutlara varmıştır ki, Sultan Ahmed'in Aziz Mahmud Hüdâyî'nin eline su döktüğü Valide Sultan'ın da peşkir tuttuğu rivayet edilir.²⁶

Cebbar bir padişah olarak bilinen IV. Murad'ın Aziz Mahmud Hüdâyî müridânından olduğu bilinmektedir. Buna delil olarak da Eyüp'te yapılan kılıç kuşanma merasiminde IV. Murad'a kılıcı bizzat Aziz Mahmud Hüdâyî kuşatmıştır.²⁷

²⁴ Hasan Küçük, *Tarikatlar*, Türdav Yayınları, İstanbul 1976, s. 182

²⁵ a.g.e., s. 184

²⁶ a.g.e., s. 186-187

²⁷ a.g.e., s. 186

BİBLİYOGRAFYA

AFİFİ, Ebü'l-Alâ; *Tasavvuf*, Risale Yayınları, İstanbul, 1996

ATEŞ, Süleyman; *İslam Tasavvufu*, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul
1992

DEVELİOĞLU, Ferit; *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın
Kitabevi, Ankara 1995

ERAYDIN, Selçuk; *Tasavvuf ve Tarikatlar*, Marifet Yayınları,
İstanbul 1990

GÜNDÜZ, İrfan, *Osmanlı'da Devlet-Tekke Münasetleri*, Seha
Neşriyat, İstanbul 1989

GÜNDÜZ, İrfan; *Tomar-ı Turük-ı Aliye*, Enderun Yayınları, İstanbul
1996

İPEKTEN, Haluk; *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*,
Dergâh Yayınları, İstanbul, 1994

KANAR, Mehmet; *Büyük Farsça-Türkçe Sözlük*, Birim Yayınları,
İstanbul 1993

KARA, Mustafa; *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi*, Dergâh Yayınları,
İstanbul, 1990

KASHANİ, Abbas Aryanpur-KASHANİ, Manoochehr Aryanpur; *The Conrise Persian-English Dictionary*, Amir Kamir Publication 9 the impression, Tehran 1996

KUŞEYRİ RİSALESİ (Hazırlayan: Süleyman Uludağ), Dergâh Yayınları, İstanbul 1991

KÜRKÇÜOĞLU, Kemal Edip; *Osman Şemsî Efendi Divanı'ndan Seçmeler*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 1996

MALLİMNACİ; *Lügat-ı Naci*, Çağrı Yayınları (Tıbbıbasım), İstanbul 1995

MUALLİM NACİ; *İstılâhât-ı Edebiyye*, (Hazırlayan: M.A. Yekta Saraç), Risale Yayınları, İstanbul 1996

ONAY, A. Talat; *eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1992

ÖZTÜRK, Yaşar Nuri; *Bursalı İbrahim Halvetî*, Fatih Yayınevi, İstanbul 1982

_____, Yaşar Nuri; *Tasavvufun Ruhu ve Tarikatlar*, Yeni Boyut Yayınları, İstanbul 1992

PAKALIN, M. Zeki; *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, MEB., İstanbul 1993

REDHOUSE, Sir James W.; *Turkish and English Lexicon*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992

SARI, Mevlüt; *Arapça-Türkçe Lügat*, Bahar Yayınevi, İstanbul (Tarihsiz)

STEINGASS, F.; *Persian-English Dictionary*, Beyrut 1975

ŞEMSEDDİN SAMİ; *Kümûs-ı Türkî*, Enderun Kitabevi (Tıbbıbasım),
İstanbul 1989

TACHİN, Hicriye; *Halvetilik Edebiyatı, Musikisi ve Musikişinasları*,
Türkiyat Enstitüsü yayınlanmamış mezuniyet tezi

TÜRKÇE YAZMA DİVANLAR KATALOGU, MEB., İstanbul, 1969

YEGİN, Abdullah; *Osmanlıca-Türkçe Yeni Lügat*, Hizmet Vakfı
Yayınları, İstanbul, 1983

YENİ TARAMA SÖZLÜĞÜ, TDK., Ankara 1983

YILMAZ, Hasan Kâmil; *Tasavvuf ve Tarikatlar*, Ensar Neşriyat,
İstanbul 1994

Osmanlıca Matbu Eserler:

Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, Matbaa-i Âmire, İstanbul
1333

Fatin, *Fatin Tezkiresi*, İstanbul, 1271

Sicill-i Osmânî, Matbaa-i Âmire

METNİN TRANSKRİPSİYONU

**1- Na't-ı Resûl 'Aleyhisselâm
Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün**

Cemâliñ nûr-ı Zât ile münevver yâ Resûlallâh
Kaşñ mihrebına Allahu ekber yâ Resûlallâh

Ahâd nûruña mazhar sırr-ı pâkiñ kenz-i ma'fîdir
Vücûduñ vâhidiyyetden muşavver yâ Resûlallâh

Kelâmñ vahy-i Hakk vechiñde zâhir nûr-ı "vechullâh"
Kamu zât u şıfatıñ Hakkâ mazhar yâ Resûlallâh

Cebiniñ âyet-i "Allahu nûr" ile münevverdir
Lebiñ vaşfında câri nazm-ı Kevşer yâ Resûlallâh

Livâ-yı nuşretiñ "innâ fetahnâ" ile fetî oldu
Zamân-ı haşre dek dâ'im muzaffer yâ Resûlallâh

Vireydim yoluña biñ cânım olsa şevk-i rüyûñla
Vişâliñ bir nefes olsa müyesser yâ Resûlallâh

'İnâyet eyle lûfuñla nigâh-ı iltifât eyle
Zekâyî bi-kesiñ hâli mükedder yâ Resûlallâh

M: 2; AE: 11a; İÜ: 3a; EE: 1b; HP: 55b

2. Na't-ı Şerif

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ + Mefâilün

Vücūdun mazhar-ı nūr-ı hüviyyet yâ Resûlallâh
Zuhurun kâşif-i esrâr-ı vahdet yâ Resûlallâh

Görenler zât-ı Hakkı gördüler mir'ât-ı vechinde
Bu sırra eyledi âyet delâlet yâ Resûlallâh

Dil-i virânımı 'aşkıyla ma'mûr²⁸ eyle sultânım
Hakâyıkda hemin sensin hakikat yâ Resûlallâh

'Avâlimde karnu eşyâ seniñ zâtınla kâ'imdir
Senin derdiñle yanmaktır sa'âdet yâ Resûlallâh

Nigâhın 'ayn-ı ihsândır gönül derdine dermândır
Benim hâlim perişândır şefâ'at yâ Resûlallâh

Zekâyiniñ iki 'âlemde maşşûdu hemân sensin
Umar dergâh-ı lutfundan 'inâyet yâ Resûlallâh

M: 3; AE: 9b; İÜ: 1b; EE: 1b; HP: 55 b

²⁸ ma'mûr: sūzân, M., EE., İÜ., HP.

3. Na't-ı Şerif
Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Vücûduñ mazhar-ı sırr-ı ezeldir yâ Resûlallâh
Diliñ mir'ât-ı nûr-ı "lem yezeldir" yâ Resûlallâh

Seni Hakk nûr-ı zâtından yarattı hubb-ı zâtıyla
Amñçün zât-ı pâkiñ bi-bedeldir yâ Resûlallâh

Cihâna gerçi teşrifiñ sa'âdetle mu'ahhardır
Velikin bâ'is-i halk-ı evveldir yâ Resûlallâh

Sezâvâr-ı şefâ'at olmaz ise rûz-ı mahşerde
Zekâyî oda yanmak muhtemeldir yâ Resûlallâh

M: 3; AE: 9b; İU: 2a; EE: 1b; HP: 55b

4. Na‘t-ı Şerif
Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Göñül sevdâ-yı ‘aşka mübtelâdır yâ Resûlallâh
Velikin âsitâmından cüdâdır yâ Resûlallâh

Cihâna sırr-ı Haḵk zât-ı şerifiñden zühûr itdi
Vücûduñ mazhar-ı feyz-i Hudâdır yâ Resûlallâh

Harâb itdi göñül şehrin efendim leşker-i ‘işyân
‘Inâyet cânibiñden mültecâdır yâ Resûlallâh

Nazar kıl kalb-i mecrûhum gam-ı hicrâna düş oldu
Ümîdim zât-ı pâkiñden ‘atâdır yâ Resûlallâh

Ne rütbe ümmetiñ müstagrağ-ı baħr-i günâh olsa
Cenâbıñ şâfi‘-i rûz-ı cezâdır yâ Resûlallâh

Zekâyî bi-kese dergâh-ı lutfuñda kabûl eyle
Türâb-ı âsitâmıñ kimyâdır yâ Resûlallâh

M: 3; AE: 11a; IU: 2a; EE: 2a; HP: 56a

5. Na't-ı Şerif
Fâilâtun/ Fâilâtun/ Fâilâtun/ Fâilun

Yâ Resûlallâh cemâliñ "kul hü-v'Allâhü aḥad"
Ketbolunmuş levḥ-ı ruḥsârında "Allâhu'ş-Şamed"

"Lem yelid" zâtiñ "velem yüled" şifâtiñ vaşfıdır
N'ola şâmında deñilse "lem yekün küfüven aḥad"

M: 4; AE: 42b; İÜ: 5b; EE: 2a; HP: 57b

6. Na‘t-ı Resûl

Mefâilûn/ Mefâilûn/ Mefâilûn/ Mefâilûn

Gariķ-ı baķr-ı ‘iřyāmın řefā‘at yā Resûlallāh
Esir-i nefis-i nā-dārın řefā‘at yā Resûlallāh

Reh-i ğurbetde nā-çārın ğam-ı hecriñle bi-zārın
‘Aceb derde ğiriftārın řefā‘at yā Resûlallāh

Benim cürm-i firāvārın ħarāb itdi dīl ü cāmın
‘İnāyet eyle sultānın řefā‘at yā Resûlallāh

Zekāyi hecr ile maķzûn am vaşlınla kıl memnûn
Yoluñda cān fedā olsun řefā‘at yā Resûlallāh

M: 4; AE: 9b; İU: 2a; EE: 2a; HP: 56a

7. Na‘t-ı Resûl

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Göñül ceşş-i sivâdan pür-fitendir yâ Resûlallâh
Felâket-dîde-i derd ü mihendir yâ Resûlallâh

Nesîm-i iltifâtın intizârıyla gözüm giryân
Fırâkıyla yerim beytül-hazandır yâ Resûlallâh

Derûnum sūziş-i ‘aşkıyla âteşler gibi yansın
Ne âteş kim şafâ-yı cân ü tendir yâ Resûlallâh

Cebiriñ mihr-i enver tal‘atın mäh-ı ziyâ-güster
Cemâlin gül ‘izârin yâsemindir yâ Resûlallâh

Şu göz kim iştiyâkıyla sirişk-efşân olur dâ‘im
Amñ her²⁹ katresi dürr-i ‘adendir yâ Resûlallâh

Zekâyî bendeñi eyle civâr-ı hazrete lâyık
Garîb-i hâne-ber-düş-ı vatandaş yâ Resûlallâh

M: 4; AE: 11a; İÜ: 2b; EE: 2b; HP: 56a

²⁹ her: bir İÜ, AE.

8. Na‘t-ı Resûl

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Ağardı müy-ı rîşem bî-mecâlim yâ Resûlallâh
Siyeh rûyum giriftâr-ı melâlim yâ Resûlallâh

Geçirdim ‘ömrümü firkatle nâr-ı haşrete yandım
Dem-i âhir ricâ-mend-i vişâlim yâ Resûlallâh

Esirim nefis-i emnâre elinde takâtım yoktur
Za‘îf ü nâ-tüvân âzürde-hâlim yâ Resûlallâh

Ne rütbe mücrim isem keşret-i ‘işyâmma bakma
Garibim sâ‘il-i lutf u nevâlim yâ Resûlallâh

N’ola vakt-i seherde nûr-ı vechiñle ziyâlansam
Şeb-i firkatde müştâk-ı cemâlim yâ Resûlallâh

Hevâ vâdilerinde nakd-i ‘ömrüm eyledim zâyi‘
Yitirdim³⁰ varım işkeste-bâlim yâ Resûlallâh

Zekâyî gibi mücrim yok denirse rûz-ı mahşerde
Ben ol müstağrağ-ı cürm ü vebâlim yâ Resûlallâh

M: 5; AE: 12b; İÜ: 3b; EE: 2b; HP: 56a

³⁰ yitirdim: bitirdim M., EE., İÜ., HP.

9. Na't-ı Şerif

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Ham itdi kıddimi bâr-ı günâhım yâ Resûlallâh
Hacil itdi beni rûy-ı siyâhım yâ Resûlallâh

Hevâ vâdilerinde hâke düşdüm dest-girim ol
Garib ü bî-kesim yokdur penâhım yâ Resûlallâh

Derûmumda yanar hecr ü firâkıñ âteşi dâ'im
N'ola eflâke çıksa düd-ı âhım yâ Resûlallâh

Egerçi mücrim isem bende-i nâciz-i dergâhım
Seni taşdıkıma Hakkdır güvâhım yâ Resûlallâh

Türâb-ı maqdemüñle çeşm-i câmım rûşenâ ancak
Mu'allâ âsitâmñ kible-gâhım yâ Resûlallâh

Mübeyyin zâtıñ Esmâ'-i Hüsnâ hulkıñı Kur'an
Hakâyık kâmsın yok istibâhım yâ Resûlallâh

Gözü pür-eşk-i hasretdir Zekâyî dem-be-dem ağlar
N'olur âyâ deyü hâl-i tebâhım yâ Resûlallâh

M: 5; AE: 12b; İU: 4a; EE: 2b; HP: 56b

10. Na't-ı Şerif
Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Füzûn oldu firâkıyla enirim yâ Resûlallâh
Yanıp yakılmada kalb-i hazinim yâ Resûlallâh

Derûnumda gam-ı dil-sûz-ı hecriñ câna kâr itdi
Çıkar eflâke âh âteşinim yâ Resûlallâh

Yoluñda rüyumu mâlide-i hâk ü tûrâb itsem
İlinde yerlere sürsem cebinim yâ Resûlallâh

İrişdir büy-ı gisu-yı lutfuñ câna soñ demde
Añın her târıdır habl-i metnim yâ Resûlallâh

Esir-i dâm-ı nefis oldum zebûn u 'âciz u zârım
Giriftâr eyledi sû'-i karinim yâ Resûlallâh

Şefâ'at eylerisen ehl-i 'isyân evvel ü âhır
Karnusu kurtulur vardır yakınim yâ Resûlallâh

Zekâyî dergehiñden gayre 'arz-ı ihtiyâc itmez
Hernişe bî-kesândır hem-nişinim yâ Resûlallâh

M: 6; AE: 12b; İÜ: 3b; EE: 3a; HP: 56b

11. Na't-ı Resûl

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Perişân hâli bu hâtır-harâbîn yâ Resûlallâh
Hücûmu var telâş-ı ıztırâbîn³¹ yâ Resûlallâh

Umîd-vâr-ı 'atâyım bir bölük kavm ü kabîlemle
Kapıda cümlemiz ahkâr-ı kilâbîn yâ Resûlallâh

Ziyâyı zerre-i nûruñdan alır mihr ü mâh ancak
Ne deñlü şu'lesi var âfitâbîn yâ Resûlallâh

Muhasşal şerh-i evşâfında nâzil bunca âyetler
Mufâd-ı kâmilisiñ dört kitâbîn yâ Resûlallâh

Firâk u hecr oduyla kalb-i mahzûnum yanar dâ'im
Meger nûş eyleyem Kevşer şarâbîn yâ Resûlallâh

Civâr-ı Ravza'da âhir bu miskini kabûl eyle
Ki müştâkıyım ol hayrû'l-me'âbîn yâ Resûlallâh

Zekâyîyi umîd-i iltifâtın şâd ider yoksa
Yeter endîşesi rûz-ı hesâbın yâ Resûlallâh

M: 6; AE: 11b; İÜ: 2b; EE: 3a; HP: 56b

³¹ telâş-ı ıztırâbîn: telâş u ıztırâbîn İÜ.

12. Na't-ı Resûl

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Zuhûruñ 'âleme lutf u keremdir yâ Resûlallâh
Vücûduñ menba'-ı cûd u himemdir yâ Resûlallâh

Cemî'-i enbiyâ zıkr-i cemîliñ kıldılar tebliğ
Kitâbullâhda vaşfıñ mütezemdir yâ Resûlallâh

Nişân-ı "Kabe kavseyn" ebruvânıñ çeşm-i Hakk-biniñ
Delîl-i naşş ile nûn u kalemdir yâ Resûlallâh

Kebûter şüretinde devr iderler Ravza-i pâkiñ
Gürûh-ı rûh-ı kudsiler hâdimdir yâ Resûlallâh

Ne dem ki tâk-ı 'arş üze görürsem necm-i rahşende
Süreyyâ diyemem nakş-ı kademdir yâ Resûlallâh

Nübüvvet tâc-ı 'izzetdir ki başında sa'âdetle
Risâlet bâr-gâhında 'alemdir yâ Resûlallâh

Çerâğ ile uyandır kalb-i mahzûnun Zekâyiniñ
Der-i lutfuñda bekler hayli demdir yâ Resûlallâh

M: 7; AE: 13b; İÜ: 4a; EE: 3b; HP: 57a

13. Na't-ı Şerif

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Mu'allâ dergehiñ evc-i semâdan yâ Resûlallâh
Mu'azzam kadri 'arş-ı kibriyâdan yâ Resûlallâh

"Ta'ayyün" buldu künh-i "lâ-ta'ayyünden" velî zâtıñ
Seri fark eylemem Bâri Hudâdan yâ Resûlallâh

Hezârân İbn-i Edhem gibi şâhı mürşid-i 'aşkıñ
Geçirdi bir nefesde mâ-sivâdan yâ Resûlallâh

İrişdi devlete hep sâ'ilân-ı bâb-ı ihsânıñ
Mükerrerem hâk-i pâyiñ kimyâdan yâ Resûlallâh

Gubâr-ı âsitânıñ ref' ider yüzbiñ hicâbatı
Çekilse çeşmime ol tütüyâdan yâ Resûlallâh

Kemâl-i medhîle vaşşâfıñ ancak Hâlık-ı 'âlem
Seri mahlûk 'âcizdir şenâdan yâ Resûlallâh

Dirig itme nigâh-ı iltifâtıñ rûz-ı mahşerde
Zekâyî bi-kes-i miskîn gedâdan yâ Resûlallâh

M: 7; AE: 12a; İÜ: 3a; EE: 3b; HP: 57a

14. Na't-ı Resûl

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Hâk-i pâ-y-i Muşafâya yüz süren mesrûr olur
Her ne deñlü mücrim ise 'âkıbet mağfûr olur

Mest-i cârn-ı 'aşk olup düş râh-ı 'uşşâka hemân
Bu harâbât-ı muhabbetde düşen ma'mûr olur

Şevkıla hark-ı hicâb ide 'aceb mi 'âşıkân
Sînesin çâk itse Mecnûn-ı Hudâ ma'zûr olur

Kevkeb-i 'izz ü sa'âdet pertevîdir 'adl ü dâd
Dâ'imâ sultân-ı 'âdil gâlib-i Mansûr olur

'Âşıkân bağı yanıp âh-ı seher-gâh itmede
Kalbe kim nâr-ı maḥabbet irişe maḥrûr olur

Mu'cizât-ı Hazret-i Şâh-ı Rûsul ider zuhûr
'Avn-i Bârî irişip a'dâ-yı dîn maḥhûr olur

Hû ile vâkt-i seherde seyr-i lâhût idegôr
Zâkir-i Hakkın Zekâyî bâṭını pür-nûr olur

M: 8; AE: 23a; IU: 5b; EE: 4a; HP: 57b

15. Na't-ı Resûl
Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Kapıdır melce-i cümle halâ'ik yâ Resûlallâh
Türâb-ı âsitânın 'arşa fâ'ik yâ Resûlallâh

Ne dirsem zât-ı pâkin andan a'lâdır fazîletde
Saîa Hakk didi zîrâ vaşf-ı lâ'ik³² yâ Resûlallâh

M: 8; AE: 42b; İÜ: 6a; EE: 4a; HP: 57a

³² vaşf-ı lâ'ik: vaşfa lâ'ik AE.

16. Na't-ı Resûl
Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün

Bu mihnetgâh-ı 'âlemde garîbim yâ Resûlallâh
Mekânımdan cüdâ bir 'andelîbim yâ Resûlallâh

N'ola çâk-i girîbân eylesem şevk-i vişâliñle
Ferâgat-kerde-i şabr u şekîbim yâ Resûlallâh

M: 9; AE: 42b; İU: 6a; EE: 4a; HP: 57a

17. Na't-ı Resûl

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Ey nübüvvet tahtunñ şâhı Habîb-i Kibriyâ
V'ey risâlet evciniñ mâhı Habîb-i Kibriyâ

Cilvegâhın kurb-ı "ev-ednâ" maķâmın "lâ-mekân"
"Kâbe kavseyn"iñ şehensâhı Habîb-i Kibriyâ

Bezm-i "Ev-ednâ"ya vardı hil'at-ı "levlâk" ile
Giydi tâc-ı "li-ma'allâh"ı Habîb-i Kibriyâ

Da'vet-i Hakk irişip halvet-serâ-yı vahdete
Baş gözüyle gördü Allâhı Resûl-i Kibriyâ

İrdi Zât-ı Hakkâ hâ'il olmadı yüz biñ hicâb
Kat' idip bir demde ol râhı Habîb-i Kibriyâ

Cürmü çok ammâ Zekâyî şübhesiz mağfûr olur
Dilese Hakkdan o gümrahı Habîb-i Kibriyâ

M: 9; AE: 9b; İU: 1b; EE: 4a; HP: 57b

D İ V Ā N - İ Z E K Ā Y İ

KIT'a

Feilâtün/ Feilâtün/ Feilâtün/ Feilün

Burc-ı serinde doğup 'aşk-ı habīb-i Medenī
Nūr-ı vechiyle münir itdi diyār-ı Adenī

Milket-i fakr u fenā pādīşāhıdır ol Hakk
Hırka-püş-ı Yemenī Hāzret-i Veysel-Karanī

M: 9; AE: 42b; İU: 6a; EE: 4b; HP: 58b

18. Na't-ı Şerif
Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Habîb-i Kibriyâ Ahmed risâlet mülkünün şâh
Nübüvvet hâtemidir taht-ı "levlâkiñ" şehenşâhı

Vücûduñ 'âlemine rahmet irsâl eyledi Allâh
Hidâyet kıldı râh-ı müstakîme nice gümrâhı

'Urûc itdi semavâta irişdi 'arş-ı Rahmâna
Serâ-yı vahdete girdi gözüyle gördü Allâhı

Serîr-i "lî-ma'allâh"ıñ odur sultân-ı zî-şâm
Mu'allâ dergehidir³³ dâ'imâ³⁴ Hakkıñ nazargâhı

Giderdi zulmet-i şirki hidâyet kıldı tevhi'de
Tecelli zâta ırgördi hakikat burcunuñ mâhı

Zekâyî 'âciz ü mücrim kuluñdur ey kerem-kâm³⁵
Yüzü kara dili maḥzûn firâkıñla ider âhı

M: 9; AE: 12a; İÜ: 4b; EE: 4b; HP: 57b

³³ dergehidir: dergehiñdir İÜ.

³⁴ dâ'imâ: hâzret İÜ., AE.

³⁵ ey kerem-kâm: yâ Resûlallâh İÜ., AE.

19. Na't-ı Şerif

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Gel vücūdun âteş-i 'aşk-ı Habîbullâha yak
Çeşm-i kalbi ol ziyâdan feth idip Mevlâya bak

Sineñ içre nûr-ı zîkr ile uyandır bir çerâğ
Ol çerâğın şu'lesiyle görüne dîdâr-ı Hakk

Nûr-ı fahr-i 'âleme eyle teveccüh dâ'imâ
Mâh-ı kalbiñ ide engüşt-i 'inâyet iki şakk

Mahrem-i sırr-ı Hudâ peygamber-i âhir-zamân
Kümmel-i ehl-i hakikat andan aldılar sebak

Mu'cizâtı şubh-ı şâdık gibi zâhir bâ-huşûş
Hazret-i Kur'am inzâl eyledi Rabbü'l-felâk

Şems-i Hakkdan irişip nûr-ı 'inâyet bir nefes
Dilerim kalb-i Zekâyî açıla mişl-i şafak

M: 10; AE: 12a; IU: 5a; EE: 4b; HP: 58

20. Na't-ı Resûl

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Yâ Resûlallâh cürmüm çok yüzüm gâyet siyâh
Hâk-i pâ-y-i devletünden gayri yok câ-yı penâh

Bir garîbim cürm-i bisyâr ile geldim kapıña
Maḥz-ı luṭfuñdan beni redd eyleme ey pâdişâh

Mu'cizâtın oldu tâ evc-i felekde âşikâr
Âsümâna bir işâret eylediñ şakḳ oldu mâh

'İzz ile teşrif-i bezm-i "Kâbe kavseyn" eylediñ
Pâyine sürdü yüzün şad şevkıla 'arş-ı ilâh

Nûr-ı esmâdır mezâhırde tecellî eyleyen
Sende Zât-ı Hâḳḳ tecellî eyledi bî-iştibâh

Yâ Resûlallâh Zekâyî bendeñi eyle kabûl
Râh-ı 'aşkıñda dem-â-dem eylesin feryâd u âh

M: 10; AE: 9a; IU: 48; EE: 4b; HP: 58a

21. Na't-ı Resûl

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Göñül 'aşk-ı habîb-i kibriyâya âşinâ olsun
Dil-i zulmet-serâyim ol ziyâdan rûşenâ olsun

Varıp şevkıyle yâ Rab yüz süreydim Ravza-i pâke
Türâb-ı âsitânı çeşm-i cânâ tütüyâ olsun

Hezârân cân değer ol buğ'amın her zerre-i hâki
İrersem Yeşrib ü Baḥḥa iline cân fedâ olsun

Gubârın ol ilin çüb-ı muğaylânıyla kuhl idem
Küdûret zâ'il olsun çeşm-i cânım pür-ziyâ olsun

Şefir-i kabrim olsa hâk-i pâyiñ yâ Resûlallâh
O a'lâ cevhere sermâye-i cânım bahâ olsun

Gam-ı hecrin dil-i virânımı âteşlere yakdı
Nigâh-ı iltifâtıyla derûnum pür-şafâ³⁶ olsun

Sevâd-ı vechile 'asî günahkârı kabûl eyle
Zekâyî cân-fedâ-yı hânedân-ı Muşafâ olsun

M: 11; AE: 11a; IU: 5a; EE: 5a; HP: 58a

³⁶ şafâ: ziyâ AE.

**1. Mersiye-i Şāh-ı Şehīd-i Kerbelā
Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâliâtün/ Fâilün**

Gel Muharremdir Necef vâdîlerin yâd it dilâ
Yâreler aç sineñ üze tâ bilinsin mâcerâ

Karalar giy ehl-i imânñ gazâsı vakti dir
Mâtem-i şāh-ı şehīdânı tutup eyle bukâ

Eşkiyâdır şübhesiz âl-i 'abāya zulm iden
Ol 'adüvlerden teberrâ farz-ı 'ayn oldu saña³⁷

Güş iden bu kıssa-i cân-sûzu 'aqlñ aldırır
Nice cânñ virmeye bu derd ile ehl-i vefâ

Fikr idip bu hâli inşâf eyle Allāh 'aşkına
Zerre imânı olan kalbinde virir mi rızâ

Ben şehīd-i Kerbelânñ yoluna cân vireyim
Tek o şahñ hâk-i pây-i devletine ireyim

La'net ol kavm-i pelîde bunca efsûs eyledi
Raḥmetinden anları Allāh me'yûs eyledi

Dâğlardır sinesinde çarḥ-ı gaddârñ nücüm
Şol nedâmetden ki kâddin bükdü ma'kûs eyledi

Şem'-i bezm-i hânedâm haşre dek yansın deyü
Kubbe-i gerdünü Şâni' şekl-i fânûs eyledi

³⁷ saña: baña İÜ.

D İ V Â N - İ Z E K Â Y İ

Sen katil-i tığ-ı a'dâ itdiñ ey zâlim felek
Ol şehi kim fahr-i 'âlem gerdenin bûs eyledi

Kam yerde kalmadı irişdi seyf-i intikâm
Hamdülillâh devlet-i Mervâm menkûs eyledi

Sinesinde cevher-i imân olan ehl-i yakîn
Mihnet-i âl-i Resûlullâhı aîsın ağlasın

Çekdiler sancâklar 'âşıkların ey zevi'l-kerem
Pâdişehsin devletinde oldular şâhib-i 'ilm

Haşr olunca kalb-i 'âşıkda çerâğündür yanar
Nâr-ı gayret şu'le-i dem âteş-i cân-sûz-ı gam

Cüş iderse şübhesiz nâr-ı cahîmi söndürür
Rûz-ı mâtem Kerbelâda dökülen eşkile dem

N'ola tahtîk eylese mehd-i şerifiñ Cibril
Nûr-ı Hakk'dır "Kurretü'l-'Ayn"-ı Habîb-i Muhterem

Yaralanmış Kerblâ hâkinde nûr olmuş yatur
Güller açmış cism-i pâki sanma mecrûh-ı sitem

Şerha şerha sinemi mecrûh ider bu gam benim
Rûz-i mâtem gözlerimden kan akar her dem benim

Sa'ilân-ı dergehin kıldı küşâd şad livâ
Çağrışınlar rûz-ı mâtem yâ Hüseyin-i Kerbelâ

Her bini bir mâlik-i üstür önünde cenk ider
Bendegânın kıldılar a'dâ ile nice gazâ

Ehl-i beytiñ serveri âl-i Resûlün seyyidi
Serv-i bâğ-ı "lâ-fetâ" sıbt-ı Hâbîb-i Kibriyâ

Âl ü evlâdın ğamıyla yandı mecrûh oldu dil
Ben dahi yansam yakılsam sine-çâk olsam n'ola

Cânına la'net o kavmiñ kim Hüseyn kıldılar
Küfe şehri yere geçsin itmediler iktidâ

Âh dest-i zâlîme düş oldu ol şâh-ı harem
Bî-vefâlardan irişdi 'âkıbet cevri ü sitem³⁸

Âb-ı rûyu hürmetine yaradılmışken cihân
Bir içim su virmediler ehl-i beyte zâlimân

Bir içim su içmedi beyhûde aksın akmasın
Kâşki nehr-i Fırâtın yerine kân aksa kân

'Âşıkâmñ düd-ı âhıdır ki eflâke çıkar
Sanma ebr u yâ şehâb oldu semâda sâyebân

Gözü yaşı olsa eflâkiñ n'ola inen maîtar
Ağladı ol mâtem için cümle-i kerrübiyân

Cân fedâ eyle Zekâyî Şâh-ı Merdân 'aşkına
Cümle erbâb-ı himem terk itdiler bu yolda cân

Şehr-i 'ilmim didi çün ol mefhar-ı ins ü melek
Ol şehensâhuñ kapısı kelbiyim bî-reyb ü şek

M: 11; AE: 17b; İÜ: 12a; EE: 5a; HP: 61b

³⁸ sitem: elem İÜ., AE.

2. Mersiye

Mefûlû/ Fâilâtûn/ Mefâilû/ Fâilûn

Âyâ ne gûne devr idiyor çarh-ı bî-vefâ
Ehl-i derûna eylediği tavr-ı nâ-sezâ

Mir'ât-ı hâtırında şafâ olsa rû-nümâ
Taşvîr iderdi şâhid-i ma'nâyı şüretâ

Keşf eylesen bu râzı ki feth ola mâcerâ
Kaldı gönûlde 'ukde-i serbeste mücmelâ

Zâhid bu remzi halledemez söylesem aña
Olmaz bu sırr-ı mübheme bî-gâne âşinâ

Metn-i murâdı şerh idemem n'eyleyem saña
Üstâd-ı 'aşka 'arz ideyim müşkilim dilâ

Müslim midir 'Aliye cefâ iden³⁹ eşkıyâ
Mü'min midir hâlife-i Hakkdan iden ibâ

Şîr-i Hudâ ki şâh-ı velâyet değil midir
Darnâd-ı hâş-ı fahr-i nübüvvet değil midir

Rûz-ı gazâda şâhib-i kuvvet değil midir
Hayber-güşâ-yı pençe-i kudret değil midir

³⁹ cefâ iden: a'dâ olan İÜ., AE.

Düldül-sürvâr-ı arz-ı şecâ'at değil midir
Mâh-ı münîr-i evc-i kerâmet değil midir

Müşkil-güşâ-yı 'ilm-i şerî'at değil midir
Gencîne-i rumûz-ı hakikat değil midir

Mesned-nişin-i taht-ı hilâfet değil midir
Sultân-ı bârgâh-ı imânet değil midir

Müslim midir 'Aliye cefâ iden⁴⁰ eşkıyâ
Mü'min midir halife-i Hakkdan iden ibâ

Maḥbûb-ı kibriyâ-yı Ḥasan müctebâdır ol
Surr-ı Hudâ ve mefhar-ı âl-i 'abâdır ol

Ḳurbân olam Hüseyne şeh-i Kerbelâdır ol
Nûr-ı düçeşm-i pâdişehi "lâ-fetâ" dır ol

Zeyne'l-'abâ ki Hâk yoluna reh-nümâdır ol
Bâkır İmâm-ı Ca'fer [ki] kân-ı vefâdır ol

Müsâ-yı Kâzım ile 'Aliyyen Rızâdır ol
Surr-ı Takiy Nakiyde 'ıyân rû-nümâdır ol

Hakkâ ki 'Askerî kerem-i kibriyâdır ol
Âl-i Resûl Mehdi-i şâhib-livâdır ol

⁴⁰ cefâ iden: 'adû olan İÜ., AE.

Müslim midir 'Aliye cefâ iden⁴¹ eşkıyâ
Mü'min midir halife-i Hakkdan iden ibâ

Bir gün gelir o nûr-ı velâyet zühûr ider
Âfâka şems-i 'adli ile bahş-ı nûr ider

Luţfuyla ehl-i mâterme bezl-i sūr ider
Süfyâniyân tu'me-i şemşir-i zūr ider

'Ayn-ı 'adüyu hançer-i kahr ile kör ider
Ref'-i fesâd u fitne idip def'-i şūr ider

Elbet gelen bu dehr-i deniden 'ubūr ider
Bir cısr-i köhnedir ki kamu kes mürūr ider

'Uşşâk-ı hânedân eleme bî-huzūr ider
Dilden hayâl-i zînet-i dünyâyı dūr ider

Müslim midir 'Aliye cefâ iden⁴² eşkıyâ
Mü'min midir halife-i Hakkdan iden ibâ

Mâh-ı Muḥarrem oldu nice cân nişâr ola
N'ider Zekâyî derd ile⁴³ bî-ihtiyâr ola

⁴¹ cefâ iden: 'adû olan İÜ., AE.

⁴² cefâ iden: 'adû olan İÜ., AE.

⁴³ derd ile: derdifne HP.

Gülzâr iken sezâ mî şehîdân⁴⁴ zâr ola
Hâk-i Necef bu dem dem ile lâle-zâr ola

Yâ Rab ne bâd-ı fitne demî rûzgâr ola
Güller fütâde-i yem-i hûn u şubâr ola

Bir âh idem ki çarh-ı felek târ u mâr ola
Devri dönüp nizâm dahî bî-ķarâr ola

Lâyık mî ehl-i beyt-i Nebî rahne-dâr ola
La 'net-revân Şimr ü Yezîde hezâr ola

Müslim mi dir 'Aliye cefâ iden⁴⁵ eşkıyâ
Mü'min mi dir halife-i Hakkdan iden ibâ

M:13; AE: 16b; IU: 11b; EE :6a; HP: 60a

⁴⁴ şehîdân: şehîdâna EE., İÜ.

⁴⁵ cefâ iden: 'adû olan İÜ., AE.

**22. N‘at-ı ‘Alî el-Murtezâ kerramallâhu vecheh
Mefûlû/ Fâilâtû/ Mefâilû/ Fâilûn**

Ey mecmu‘-ı meḥâsin-i aşḥâb-ı bâ-şafâ
V‘ey menba‘-ı mekârim-i erbâb-ı ıstıfâ

Sensiñ cihânda vâriş-i sırr-ı Muhammedi
Zâtuñda münderic heme-esrâr-ı Muştafa

Ehl-i niyâza n‘ola kapıñ kıble-gâh ise
Vechiñde zâhir oldu senin nûr-ı Kibriyâ

Sırnñ sirâyet eyledi kevn ü mekâna hep
Feyziñden iktisâb-ı vücûd itdi "mâ-sivâ"

Ey ma‘den-i ‘inâyet ü cûd u kerem ‘Alî
V‘ey kişver-i şecâ‘ate sultân-ı "lâ-fetâ"

Nûr-ı velâyetiñ ile gumûm seyenceli
"Edrik nidâ‘e ‘abdike" yâ Murtezâ ‘Alî

Kıldıñ küşâde ḍarbıñ ile bâb-ı Hayberi
İtdiñ şikeste uḡın ile Ḥâricileri

A‘dâ-yı dînî ḥâk ile yeksân idip tamâm
Ḳahr itdi seyf-i kudret ile ḍarb-ı Ḥayderî

Pejmurde kıldı pençe-i Hayber-güşâ ile
Cemiyet-i 'adūyu Hudānıñ gāzanferi

Ol pādīşeh ki şems ü kamer oldu rûz u şeb
Dergāh-ı 'arş-pāyesiniñ iki çakeri

Cān dīdesine hāk-i rehin tūtiyā kılan
Her zerresinde gördü 'ayān mihr-i enverī

Nūr-ı velāyetiñle gumūm seyenceli
"Edrik niḏā'e 'abdike" yā Murtezā 'Alī

Hākḳā ki şābit oldu o şāhıñ hilāfeti
Āfākı rüşen eyledi nūr-ı velāyeti

Şāh-ı velāyet olsa n'ola mukteḏā-yı dīn
Ehl-i kemāle gün gibi zābir imāmeti

Rûz-ı gāzāda düşman eğer Kahramān ise
Lerzān iderdi şir-i Hudānıñ mahābeti

Kat' itdi zülfeḳār ile küfrüñ esāsım
Ḳahr itdi müşrikini hırās-ı şecā'atı

Luṭf itse bir gedāya hemān pādīşāh olur
Cüş eyleyince baḫr-ı muḫīṭ-i 'ināyeti

Nūr-ı velāyetiñle gumūm seyenceli
"Edrik niḏā'e 'abdike" yā Murtezā 'Alī

Ey bâ'îş-i vücūd-ı zemîn ü zamân 'Alî
V'ey mebd-e'-i hakikat-i kevn ü mekân 'Alî

Zâtu'la âsumân-ı vücūd oldu âşinâ⁴⁶
Ey âfitâb-ı 'âlem-i cân u cihân⁴⁷ 'Alî

Mihr ile meh ki Dûldûlünün nağş-ı na'lıdır
Ey hâk-i pâ-yı secde-geh-i ins ü cân 'Alî

Eyler tavâf ravza-yı pâkin melâ'ike
Ey âsitânı kıble-yi kerrûbiyân 'Alî

Râh-ı şavâb-ı ka'be-yi vaşlında cân fedâ
Ey hânedân-ı devleti dârü'l-emân 'Alî

Nûr-ı velâyetiñle gumûm seyenceli
"Edrik ni'dâ'e 'abdike" yâ Murtezâ 'Alî

Yâ rahîme'l-'uşât u yâ melce'i'l-ümern
Eyle nigâh-ı lûf ile ben zârı muğtenem

Ol nûr-ı 'ayn-i ehl-i yakîn iki şâh için
Cürmüm bağışla bende-i nâ-çiz ü bî-kesem

Sürsem gubâr-ı pâyiña rû-yı siyâhımı
Ref' ola tâ ki hâne-i dilden gubâr-ı gam

Rûz-ı cezâda hâke mezellet-nişin iken
Bir kâse âb-ı Kevser ile eyle muhterem

⁴⁶ âşinâ: rüşenâ İÜ., AE.

⁴⁷ 'âlem-i cân u cihân: 'âlem ü cân-> cihân İÜ., AE.

D İ V Ā N - İ Z E K Ā Y İ

Şād eyle vaşlū ile Zekāyī garibiñi
Cānım yoluñda şevķile ķurbān idem o dem

Nūr-ı velāyetiñle ğumūm seyenceli
"Edrik nidā'e 'abdike" yā Murtezā 'Alī

M: 15; AE: 13a; İÜ: 6a; EE: 6b; HP: 59b

3. Mersîye-i Hazret-i İmāmān
Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Bu dār-ı mihneti zamm itme cāy-ı istirāhatdır
Cihān içre sa'ādet 'ākıl iseñ terk-i rāhatdır

Deni dünyānñ āhir mülkü fānī hükümü zā'il dir
Sürürü gam şafası bā'is-i renc ü meşakkatdır

Komaz bağ-ı fenāda 'ākıbet bir serv-i āzāde
Bu köhne rüzgār-ı bî-vefā pür-zür u şiddetdir

Perişān itdi bārān-ı muşibet yağdırıp kevine
Ne dehr-i fitne-perverdir ne çarh-i bî-mürüvvetdir

Qıyāmet kopdu dünyāda muhālif devr idip gerdün
Diğer-gün oldu ahvāl-i halā'ik gör ne hāletdir

'Aceb mi hāki hūmīn olsa deşt-i Kerbelānñ hep
Döşenmiş pister-i sürh ile meydān-ı şehādetdir

Görünen ser-te-ser encüm değildir sine-i eflāk
Hüseyniñ mātemiyle dāğ dāğ-ı derd ü mihnetdir

Ecel cāmın susuz nūş itdüğinden ol dem ol mazlūm
Fırātın tā be-mahşer dökdüğü eşk-i nedāmetdir

Felek lerzān olur ehl-i diliñ āh u figānından
Siyeh-pūş oldu imān ehli yā Rab ne muşibetdir

Belā şahrāsına düşdü Resülün "kurretü'l-'ayn"ı
Kamu 'ākılleriñ⁴⁸ bu dem yeri vādî-yi hayretdir

⁴⁸ 'ākılleriñ: 'ālimleriñ AE.

Hicâbandan kızardı vechi gerdünün hacâletle
Semâda nev-be-nev peydâ olan humret o humretidir

N'ola tâc-ı hilâfetle imâm-ı evliyâ olsa
O şehenşeh ki cedd-i pâki sultân-ı risâletdir

Sezâdır şânına el-hakk Emîrül-mü'minîn olmak
Âmî kim nesl-i pâk-i Hazret-i Şâh-ı velâyetdir

Denilse zâtına nûr-ı Hüdâ lâyıktır ol mâhûn
Nihâl-i kâmeti serv-i gülistân-ı nübüvvettir

Kazâ kim hânedân-ı Muşafâyı rahnedâr itdi
Bozuldu hey'et-i mecmû'a-i 'âlem ne hikmetdir

Giriftâr oldular zulmüyle hayfâ cevri-i a'dâyâ
Şular kim âsitân-ı dergeh-i dâr-ı selâmetdir

Değil ebr u şehâb ol âl ü evlâdın firâkıyla
Semâvâta çekildi düd-ı âh-ı ehl-i gurbetdir

Şehîdân kâmı da'vâsın nice faşl ide kâdîler
Bu özge müdde'â vâbeste-i rûz-ı kıyâmetdir

Resûl-ı Kibriyâ sultân-ı kevneyne hilâfetle
'Alî el-Murtezâ gencine-i nûr-ı hakikatdır

Hüseyn ile Hasan nûr-ı cemâl-ı Hazret-i Hakktır
Biri şems-i hidâyetdir biri mâh-ı sa'âdetdir

Imâm-ı evliyâ Zeyne'l-'ibâd sırr-ı Hüdâdır ol
Şeref-bahş-ı imânet ma'la'-ı nûr-ı kerâmetdir

Muhammed Bâkır oldur pâdişâh-ı 'âlem-i ma'nâ
Riyâz-ı hânedân u menba'-ı feyz-i siyâdetdir

İmāmü'l-'arifin el-hakık Cenāb-ı Ca'fer-i Sādik
Türāb-ı āsitām secde-gāh-ı ehl-i vuslatdır

Kerem-kānı velāyet mazharı Mūsā-yı Kāzımdır
Dil-i āgāhı mir'āt-ı cemāl-i pāk-i hāzretdır

'Alī Mūsā'r-Rızā'nın yoluna cāmım fedā olsun
Melāz u melce'im 'alemde ol kân-ı mürüvvetdir

Takıydir âl-i peygamber Nakıydir vâris-i Haydar
Hüdānıñ sırına mazhar meh-i evc-i hüviyyetdir

İmām-ı 'Askeri kevn ü mekânın pâdişâhıdır
Anıñ zât-ı şerifi mesned-ârâ-yı imāmetdir⁴⁹

Hilāfet mehdî-i âl-i Resûlündür itā'at kıl
Zuhûru ol veliniñ kâ'ināta 'ayn-ı rahmetdir

Şalāt olsun Hüdādan ehl-i beyt-i Muşafâ üzre
Cemī'an hānedān-ı devlet-i kân-ı şefā'atdır

Ma'āsî eyleyip dergāh-ı fahr-ı 'āleme düşdüm
Sıgındım şol der-i ihsāna kim dār-ı 'ināyetdir

Umîd-i 'afv idip bâb-ı recāya geldi bir miskin
Ne deñlü cürm ile şâyeste-i zecr ü 'ukûbetdir

Libās-ı fakr ile genc-i fenāda fāriğü'l-bāl ol
Zekāyî bende-i âl-i 'abāyız biz ne devletdir

M: 16; AE: 16a; İÜ: 10b; EE: 7b; HP: 65a

⁴⁹ imāmetdir: şadāretdir İÜ.

**4. Merşîye-i İmâm-ı Hüseyn Rağıyyallâh 'anh
Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün**

Bî-vücûd ol ey gönül ehl-i fenâya hem-dem ol
Bezm-i hâş-ı şohbet-i erbâb-ı 'aşka mahrem ol

Geç bu fânide kamu âlâyiş ü lezzâtıdan
Terk-i şüret eyle ma'nâ 'âleminde âdem ol

Ârzü-yı mâ-sivâ kaydın gönülden kat' idip
Hırka-i fakr u fenâda fâriğ-i dü- 'âlem ol

Hakk olunsun var ise sineñde âşâr-ı sürûr
Gel Muharremdir bu günde sine-çâk ol pür-gam ol

Mâh-ı nev sanma felek kıldı küşâde bir 'âlem
Sen de derd-âlûd-ı evlâd⁵⁰ ile ehl-i mâtem ol

Dâğ dâğ oldu Hüseyniñ mâtemiyle sineler
Çâk çâk oldu dil-i 'uşşâk çün âyineler

Ey sipîhr-i bî-vefâ cevri-firâvân eylediñ
Kerbela hâkinde zulm ile nice kân eylediñ

"Kurretü'l-'ayn"-ı Resûlü teşne-leb kıldıñ şehid
Ehl-i beyt-i Muştafâyı zâr u giryân eylediñ

Eylediñ nehr-i Fırâtı anlara 'ayn-ı serâb
Sâkiyân-ı kevşeri dünyâda 'atşân eylediñ

Eyleyip pejmurde gülzâr-ı kerâmet goncasın
Hayf kim dest-i melâmetle perîşân eylediñ

⁵⁰ derd-âlûd-ı evlâd: derd-âlûd ü evlâd EE.

Nâ-murâd itdiñ dü-kevníñ pâdişâhın ey felek
Sen bu gec-rev devr ile ammâ ki 'işyân eylediñ

Dâğ dâğ oldu Hüseyniñ mâtemiyle sineler
Çâk çâk oldu dil-i 'uşşâk çün âyineler

Ozge âteşdir belâ-yı Kerbelâniñ miñneti
Âdemiñ taş olsa da kalbi getirmez tākati

Seyller gibi revân oldu dem-i âl-i Resûl
Âh kim bilmem nedir bu mâcerâniñ hikmeti

Nür-ı çeşm-i Murtezâyı neylediñ ey çarh-ı dün
Şem'-i cân iken çerâğ-ı hânedân-ı devleti

Cismini şâh-ı şehidâniñ 'adüvv pür-zahm idip
Güller açdı ser-te-ser güyâ nihâl-i kâmeti

Ne muşibetdir bu köhne rûzgârıñ 'ākıbet
Gülistân-ı "li-ma'allâh" a irişdi âfeti

Dâğ dâğ oldu Hüseyniñ mâtemiyle sineler
Çâk çâk oldu dil-i 'uşşâk çün âyineler

Rûz-ı mâtemdir siyeh-püş oldu cümle 'âşıkân
Dîdeler kan ağladı seyl-i sirişk oldu revân

Şerha şerha sinesin pür-dâğ-ı hicrân eyleyip
Sû-be-sû ehl-i maḥabbet kılma da âh u figân

Ehl-i imānıñ yıkıldı hāne-i kalbi tamām
Yıkılıp 'ālem harāb olsun kamu kevn ü mekân

Bî-karār iden bu mâtemdir dil-i gam-nākimi
Cā-yı āsāyiş değildir baña bu fānî cihān

Qasd idip āl-i Resūlün katline ol hā'inin⁵¹
Kerbelāda bir kazādır kim irişi nāgehān

Dāğ dāğ oldu Hüseyiñ mātemiyle sīneler
Çāk çāk oldu dil-i 'uşşāk çün āyīneler

Gör o maḥbūb-ı Hüdāya n'eyledi bu rüzgār
Ser-güzeşdin söylesem her dem olurduñ zār u zār

Nūr-ı 'ayn-ı 'ālemi zālīm katil-i cevri dip
Ehl-i imānıñ derūnuñ eyledi iḥrāk-ı nār

Çekdi evlād-ı Resūlullāha seyf ehl-i çalāl
Eylediler 'ākıbet zulm⁵² ü nifākı āşikār

Girdiler cevri⁵³ eyleyip āl-i Resūlün kânına
La'net olsun cāmına kavm-i Yezi diñ şad-hezār

Āteş-i gāmdır gönül mülkün perişān eyledi
Kalb-i mecrūh-ı Zekāyī nār-ı gayretle yanar

Dāğ dāğ oldu Hüseyiñ mātemiyle sīneler
Çāk çāk oldu dil-i 'uşşāk çün āyīneler

M: 18; AE: 15a; İU: 9a; EE: 8b; HP: 62a

⁵¹ ol hā'inin: a' dā-yı dīn EE., İÜ., AE.

⁵² zulm: küfr EE., İÜ., AE.

⁵³ cevri: zulm EE.

**Velehu imānān Raḍyallāhu ‘anhum
Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün**

Dü-çeşmim ḥāk-i pāy-i Muşţafādan rūşenā oldu
Göñül esrār-ı "Mā-zega'l-başar" dan āşinā oldu

Muhammed rūḥ-ı a‘zamdır ‘avālim kā’im anñla
Eğer eflāk eğer emlāk eğer ‘arş-ı Hüdā oldu

O Zāt-ı Ḥakka mazḥardır şıfat ile zuhūr itdi
Anunçin Zātu mir’at-ı Cenāb-ı Kibriyā oldu

Serir-i "Lī-ma‘allāh" a geçip tāt-ı nübüvvetle
Risālet kişverinde şāh-ı cümle enbiyā oldu

Zuhūr ile cihāna rahmet-i Ḥakḥdır Resūlallāh
Ḥakikatde vücūdu mahz-ı nūr-ı ıstıfā oldu

O bir nūr-ı hüviyyetdir ki doğdu burc-ı vahdetden
Hidāyet eyledi ḥalk-ı cihāna reh-nümā oldu

Bu nūr-ı sırr-ı Ḥakḥdan āl ü aşḥāb iktibās itdi
Velikin vāriş-i ekmele ‘Alī el-Murteżā oldu

‘Alī nūr-ı velāyetdir ‘Alī şems-i ḥakikatdır
Şeh-i taht-ı hilāfetdir imām-ı evliyā oldu

‘Alī kân-ı matālibdir melāz-ı cümle tālibdir
O "Leysu'llāh"-ı gālibdir ki şām "lā-fetā" oldu

Hüseyn ile Hasan evc-i hilâfet mâhıdır el-hakk
Cenâb-ı şâh-ı kevneyne bular âl-i 'abâ oldu

Cihânın şâhı bunlardır hilâfet mâhı bunlardı
Kulüb-ı ehl-i imâna bunlar mür u ziyâ oldu

Biri müş eyledi cevri ü sitemle zehr-i a'dâyı
Birisi dest-i zalimden şehîd-i Kerbelâ oldu

O zalimler ki ehl-i beyte bunca zulm ü cevri itdi
İki âlemde şeksiz la'net-i Hakka sezâ oldu

Behey 'âşık muharremdir bu gün 'uşşâka mâtemdir
Derûnum pür-hem ü gâmdır benim kârım bukâ oldu

Muhibbân encümen eyler fedâ⁵⁴ 4-yı cân ü ten eyler
Yerin beytül-hazan eyler zamân-ı ibtilâ oldu

Niçin çarh-ı denî-perver yıkılmaz yine devr eyler
Bugün evlâd-ı peygamber giriftâr-ı belâ oldu

Bugün 'âşık figân eyler bu yolda terk-i cân eyler
Fedâ-yı hânedân eyler şehîdâna şalâ oldu

Yüzün sür hak-i pây-ı âl ü evlâda sa'âdet bul⁵⁵
Buların bende-i dergâhı sultân-ı bekâ oldu

Mürüvvet kâmı Zeyne'l-'Âbidîn ol mazhar-ı rahmân
İmâm-ı evliyâ vü muktedâ-yı aşfiyâ oldu

⁵⁴ fedâ: hudâ İÜ.

⁵⁵ sa'âdet bul: sa'âdetle İÜ.

Resûlüñ sırrına vâriş Muhammed Bâkır olmuşdur
Hilâfette iki 'âlemde şâm müntehâ oldu

İmâmım Ca'fer-i Şâdık göñül dîdârına 'âşık
Melâz u melce'im oldur ki dine muhtedâ oldu

Biri Mūsâ-yı Kâzımdır Habîb-i Hayy-ı dâ'imdir
Ledün 'ilmine 'âlimdir ana Hakk'dan 'atâ oldu

Yüzü mir'at-ı vech-i Hakk vücûdu nûr-ı Hakk mutlak
Dü-kevne pâdişâh ancak 'Alî Mūsâ'r-Rızâ oldu

Takîy nûr-ı ilâhîdir Nakîy dîniñ penâhıdır
Cenâb-ı Hakk güvâhıdır şebât-ı müdde'â oldu

Hasandır adı ol mâhîñ İmâm-ı 'Askenî şâhîñ
Tecellî-gâh-ı⁵⁶ Allahî o zât-ı müctebâ oldu

Velâyetle hilâfette zühûr⁵⁷ 'ayn-ı Rahmândır⁵⁸
İmâm-ı Hakk Muhammed Mehdi-i şâhib-livâ oldu

Gelir bir gün zühûr eyler cihâna bahş-ı nûr eyler
Gürûh-ı Hâriciler rahmet-i Hakk'dan cüdâ oldu

Gel imdi diñle esrârı saña keşf ideyim bâr⁵⁹
Murâd-ı Hazret-i Bârî Cenâb-ı Muştafâ oldu

⁵⁶ tecellî-gâh-ı: tecellî-gâhı AE.

⁵⁷ zühûr: zühûr AE.

⁵⁸ rahmândır: rahmetdir İÜ., HP.

⁵⁹ bâr: râzı İÜ.

D İ V Ā N - İ Z E K Ā Y İ

Tecellî eyledi bi'z-zât aña nūr-ı cemâliyle
Şıfat u ef'âl u esmâ cümle-i cılve-nürnâ oldu

Bu sırıñ vârişi Haydar kamu evlād ana mazhar
Denildi sâkî-i kevşer içen ehl-i likâ oldu

Hadîş-i "Men-‘aref" dır bu ki mürîş-i hâlefdır⁶⁰ bu
Hitâb-ı "Lâ teḥaf" dır bu rumûz-ı enbiyâ oldu

Özüñ bil terk-i aḡyâr it seni senden haberdâr it
Diliñ mir'at-ı dîdâr it maḥall-i incilâ oldu

Şalât ile selâm olsun Resûle âl ü evlāde
Zekāyî-i fakîre ḥānedām mültecâ oldu

M: 21; AE: 14b; İÜ: 8a; EE: 9a; HP: 66a

⁶⁰ mürîş-i hâlefdır: mürîş ü hâlefdır İÜ.

5. Mersiye

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Bugün şol mest-i hayrânım şu 'ürum kalmadı aşlâ
Görünmez dide-i giryânıma dünyâ vü "mâ-fihâ"

Şafâ-yı hâtırm yokdur beni söyletme ey zâhid
Yakar bir âh-ı süzânım cihân mülkünü ser-tâ-pâ

Cefâkâr olduğun bildim sipihr-i bî-amânıñ ben
Ne hikmetdir ider her ehl-i dîlde 'âdetin icrâ

Bozulsun intizâm-ı devri çarhuñ bî-devâm olsun
Esâsı lerze-nâk olsun yıkılsın "künbed-i minâ"

Felek gâdr eylediñ âteş bırakdın kalb-i 'uşşâka
Gürûh-ı hânedâna nâ-sezâ devr eylediñ hayfâ

Akıt seyl-i sirîşkiñ dem-be-dem mâh-ı Muharremdir
Dilâ çâk-i girîbân eyle kim eyyâm-ı mâtemdir

Bugün erbâb-ı 'aşkıñ nâle vü zârî zamânıdır
Değildir mâh-ı nev çarhuñ o tığ-ı bî-amânıdır

Şehâdet câmını nûş itdi evlâd-ı Resûlullâh
Beğâsı yok bu dünyâ-yı denîniñ gerçi fânîdir

Perişân oldu 'âlem bunda hikmet n'îdügün bilmem
İrişdi Ehl-i Beyte bir kazâ-yı nâ-gehânîdir

Ezelden ketb olunmuş levh-i taqdir-i efâzıl da
Çekerler cevri ü a 'dâyı belâ-yı âsumânîdir

Fedâ olsun yolunda cân u başım âl ü evlâdın
Maḥabbet anlara ehl-i derûnuñ ḥırz-ı cânıdır

Ziyâ-yı çeşm-i cânım ḥâk-i pây-i Muştafâdandır
Bu nûr-ı Ḥaḫḫ baña vech-i 'Alî el-Murtezâdandır

Resûlün "Ḳurretü'l-'ayn"ı ḥabîb-i Ḥazret-i Bârî
Ḥasandır cismimiñ cânı cihâm tutdu envân

Ḥüseyn-i Kerbelâ cânım benim hem dinim imânım
Göñül tahtında sultânım anıñcün iderim zârı

Bular nûr-ı velâyetdir gül-i bâğ-ı risâletdir
Giriftâr-ı şehâdetdir gel imdi gör bu esrârı

Biri mâh-ı sa 'âdetdir biri şems-i hidâyetdir
Zuhûr iden ḥaḫîkatdir bulardan itme inkârı

Gumûm-ı dehre lâyıḳ m giriftâr oldular bunlar
Ola ḳavm-i Yezîdî la 'net-i Ḥaḫḫıñ sezâvârı

Yanar dâ'im bu ḡam ehl-i diliñ göñlünde âteşdir
Gürûh-ı Ḥâricilerde işimiz hep keş-â-keşdir

Velâyet mazḥar-ı 'âlemde Zeynel-'Âbidîn oldu
'Inâyet ma'deni 'uşşâḳa ol sultân-ı dîn oldu

Muḥammed Bâḳır ol şâhım göñül burcundaki mâḥım
Anıñcün na'râ-yı âḥım çıkıp 'arşa ḳarîn oldu

İmāmın Ca‘fer-i Şādık hilāfet şāmına lāyık
O şāhın mezhebi ‘āşık baña habl-i me‘ūn oldu

Dil-i Mūsā-yı Kāzımda tecellī kıldı nūr-ı Zāt
O Zātın pertev-i hüsnü baña nūr-ı mübīn oldu

Rızā Şāh-ı cihānım āsitām kıble-gāhımdır
Harem-gāh-ı vişāli beyt-i Rabbül-‘ālemīn oldu

Dü-‘ālemde ‘ināyet hānedān-ı Mustafādandır
Mürüvvet ehli bunlardır kerem āl ü ‘abādandır

İmām-ı evliyā el-Hakk Takıy ol şāh-ı ekremdir
En ednā bende-i der-gāh-ı bir sultān-ı ‘ālemdir

Naqiyniñ hāk-i pāyidir benim derdime dermānım
Türāb-ı āsitām şübhesiz iksir-i a‘zamdır

Cenāb-ı ‘Askerī maḥbūb-ı Hakkdır ol kamer-ṭal‘at
Yüzü nūru ziyā-baḥş-ı derūn-ı pür-hem ü gāmdır

İmām-ı Hakk Muhammed Mehdi-i şāhib-zamān oldu
Tecellī-gāh-ı ‘aşkı ol şehiñ firdevs-i sinemdir

Selām olsun cemī‘an hānedān-ı şāh-ı kevneyne
Bu bâbıñ bendegāmı bār-geh-i Hakkda mükerrerdir

Zekāyī ehl-i beyte cāmım kurbān idip geldi
Der-i şāh-ı velāyetde fedā-yı cān idip geldi

M: 23; AE: 13b; İÜ: 7a; EE: 10a; HP: 62a

**Mâtem-i Şâh-ı Hüseyin-i Kerbelâ Radıyallâhu ‘anhû
Mefûlû/ Fâilâtûn/ Mefûlû/ Fâliâtûn**

Doğdu Muḥarrem ayı çarḥ açdı kanlı râyet
Mâtem gümüdür ‘âşık lâzım bu günde gayret

Ol server-i şehidân bu günde oldu mazlûm
Şâd olmasın şu dil kim anda ola ḥamiyyet

Kıldı o gül-i ‘izân ol serv-ḳadd nigân
Âhir sipihr-i zâlim üftâde-i melâlet

La ‘net o ḳavme olsun ḳaşd itdi ḥanedâna
Evlâd-ı Muṣṭafâya lâyıḳ mıdır ihânet

Ol şâh-ı ‘âlem-ârâ ‘azm itdi Kerbelâya
Ehl-i belâ saçıldı yâ Rab nedir bu ḥikmet

Şerḥ eyle sineñi dil mâtem gününde
Bu yolda cân nişâr it tâ ola cânâ râhat

Ol gün ki çarḥ-ı zâlim devr-i muḥâlif itdi
Lâyıḳ idi ki ancak ol dem kopa kıyâmet

Cisminde güller açmış yer yer yatur şehidân
Şahrâ-yı Kerbelâ mı yâ gülşen-i şehâdet

Sen cân-ı ‘âlem idiñ ḥayf itdi bî-vefâlar
Cânlar fedâ⁶¹ yoluñda ey mazḥar-ı velâyet

Gülzâr-ı Mertezâda nevreste serv ü ḳaddiñ
Ceddiñ Ḥabîb-i Ekrem şâhenşâh-ı risâlet

⁶¹ fedâ yoluñda: yoluñda fedâ İÜ

Şîr-i Hudâ 'Alîdir nûr-ı Hudâ 'Alîdir
Sırr-ı velâ 'Alîdir ol ma'den-i kerâmet

Zâtındadır şecâ'at şânındadır hilâfet
Evlâd-ı Murtezâya vâcibdürür itâ'at

Sultân-ı "Lâ-fetâ" dır Maḥbûb-ı Kibriyâdır
Dâmâd-ı Muştafâdır şâh-ı serîr-i 'izzet

Bildiñ mi şeh-süvârı ol merd-i zül-fakârı
Çekdikde⁶² zül'feḳârı ḥaşma virir hezîmet

Düldül-süvâr-ı şaff-der sâkî'-i ḥavz-ı kevşer
Nâmeş 'Alî vü Haydar müşkil-küşâ-yı ümmet

Anlar ki muktedâdır sıbteyn-i Muştafâdır
Evlâd-ı Murtezâdır ḥaḳkındadır hilâfet

Nesl-i 'Alîdir anlar lâzım ki ola bunlar
Hem ḥâmil-i hilâfet hem vâriş-i imâmet

Sen ey sipihr-i ḡaddâr v'ey zâlim-i sitem-kâr
Olduñ hilâfa devvâr zulm eylediñ be-ḡâyet

Şehzâde-i hümrâmı ol nûr-ı Ḥaḳḳ imâmı
Zehr-i cefâ içirdiñ virdiñ 'adüya ruḥşat

N'itdiñ o nûr-ı 'aynı şâh-ı cihân Hüseyinî
Şahrâ-yı Kerbelâda kıldıñ ḡarîḳ⁶³-ı miḥnet

Sultân odur cihâna hem kevn ü hem mekâna
Ḥâk-i deridir ancak sermâye-i sa'âdet

Ol şeh ki âsitâm mânend-i 'arş-ı a'lâ
Dergâhımñ türâbı maḥşûl-i bâḡ-ı cennet

⁶² çekdikde: çekdikçe AE.

⁶³ ḡarîḳ: esir İÜ., AE.

Âh ey Yezîd-i mel'ûn yıkdıñ esâs-ı dîni
Olsun saña Hudâdan her dem hezâr la'net

Veyl ola yeri yâ Rab Mervân-ı kalıtabânıñ
Çün eyledi o merdûd şerr ü fesâda râğbet

Ey Hâricî-i bî-dîn v'ey kâfir-i bed-âyîn
Düzağ mekânıñ olsun ey Şimr-i bî-diyânet

Lâyık mıdır a zâlim bir lokma cife için
Kelb-i 'akûra döñdüñ ey 'Amrû bî-mürüvvet

Ka'r-ı cehennem olsun İbn-i Ziyâda mesken
Hiç kılınadı o zâlim⁶⁴ âl-i Resûle hürmet

Gör Şîş-i mürde-câm ol şüm-ı bed-zebânı
Bâki sanıp cihânı kıldı nice hasâret

Geçdi o gün Sinâmıñ câna sinân-ı cevri
Nâ-merd idi ki itdi bu fitneye cesâret

Vâcib saña "taharrî" bunlardan it "teberri"
Âl-i 'abâya itmez mü'min olan 'adâvet

Dâ'im budur niyâzım Bânî Hudâdan olsun
Ervâh-ı ehl-i beyte her demde bin tahıyyât

Her kim olur cihânda⁶⁵ âl-i Resûle bende
Ol merd-i haqq Zekâyî bulur hemîşe devlet

M: 25; AE: 18a; İÜ: 13b; EE: 11a; HP: 67b

⁶⁴ zâlim: kâfir İÜ., AE.

⁶⁵ olur cihânda: cihânda oldu EE.

**6. Merşıye-i Hüseyin-i Kerbelâ Radıyallâhu 'anh
Mefûlû/ Fâilâtû/ Mefâilû/ Fâliün**

Maşşûda vâşıl olmağa şarf eyle himmeti
Ey dil bu yolda cân viregör bul sa'âdeti

Bir⁶⁶ köhne sâl-i pire-zenîñ düşme âline
Zinhâr o bî-vefâya sakm itme rağbeti

Merhem dilerse hem virir ammâ ki muţtaşıl
Gülzâre varsa zâr ider ehl-i mağabbeti

Ger Kaşrımân iseñ seni bir kündeden atar
Zâl-ı sipihr-i dün ile germ itme ülfeti

Dâ'im küşâde kılmağı bir hâturı felek
Her hâl ile şafâsına gâlib kudüreti

Gel gel bu dehr-i pür eleme kılma i'tibâr
El-kışsa cây-ı mezlakadır samma pâyi dâr

Deymez gumûm u miñnetine devlet-i cihân
Hayfâ bu ise mâ-şaşal-ı kân-ı "kün fe-kân"

Bir gönca var mı kılmağı pejmurde rûzgâr
Gülşen mi yohsa irmedi ezhârına hazân

Ber-muktezâ-yı hubb-ı vâtan rihlet itdiler
Ehl-i şafâ bu bâdiyede tutmağı mekân⁶⁷

⁶⁶ bir: bu EE., İÜ., AE.

⁶⁷ mekân: vâtan EE.

'Âlem harâbe-hâne vü gerdûn bî-karâr
Cellâd-ı çarh zâlim u gaddâr u bî-arnân

Söndürdü dūd-mân-ı risâlet çerâğın
Bâd-ı fiten gumûm u mihen gerdiş-i zamân

Ey "Kurretü'l-'uyûn"-ı kamu⁶⁸ mü'minîn Hüseyn
Ey nûr-ı pâk-i dîde-i imân u dîn Hüseyn

Ey çarh-ı dūn zerre kadar gayret itmediñ
Endişe kılmediñ ser-i mû diğkat itmediñ

Evlâd-ı Murtezâya görüp rahneler revâ
Peygamber ehl-i beytine hiç hürmet itmediñ

Ehl-i fesâda vefk-ı murâd üzre devr idip
Sıbt-ı Benî Muhtereme 'izzet itmediñ

Bâd-ı muhâlif estirip ol nahl-i dil-keşe
Âsûde-hâl-i dâ'ire-i râhat itmedin

Âhır o serv-i nâzı vatandaş cüdâ kılıp
Mazlûma gurbet ilde niçin şefkat itmediñ

Âl-ı Resûle zulm ile kan itdiñ ey felek
Şahrâ-yı Kerbelâda revân itdiñ ey felek

⁶⁸ kamu: heme İÜ., AE.

Zehr içmedi mi nūr-ı Hudā müctebā Hasan
Hakķıñ rızasın istedi terk itdi cân u ten

Ya şāh-ı Kerbelā ki şehādetle ser-firāz
A 'dā elinde oldu dīl-āzurde-i miñen

Bunlar ki nūr-ı dīde-i sultān-ı enbiyā
Āl-i 'abā ki maķşad-ı akşā bu cümleden

Bir vaķ'adır ki mātemi tā haşre dek sürer
Eyler kulüb-ı şāhib-i imām pür-hüzün

Ehl-i nifāk idince gulüvv şāh-ı 'āleme
Kevniñ niżāmı gitdi cihān oldu pür-fiten

Ey şāh-ı Kerbelā saña cân ü serim fedā
Cânımdan özge var ise hep eylerim fedā

Bir şāha bendeyim ki şecā'atle nām-dār
Şīr-i Hudā vü Haydar-ı Kerrār-ı kām-kār

D İ V Â N - İ Z E K Â Y İ

Sultân odur ki Kânberiniñ hâk-i pâyini
Tâç eyler idi başına şâhân-ı rûzgâr

Düldül-süvâr-ı 'arşa-i ma'nâ-yı "Lâ-fetâ"
Hakkındadır hilâfet u destinde zü'lfeğâr

Söndürdü darb-ı tîğ ile küfrüñ ocağın
Hayber-küşâ-yı ma'reke-fermâ-yı gîr ü dâr

Mihrâb-ı dîne şâh-ı velâyet imâmdır
Zâhir yüzünde nûr-ı kerâmet ü âşikâr

Yâ Rab be-hakk-ı âl-i 'abâ Murteżâ 'Alî
Şems-i hakikat ola Zekâyîye müncelî

M: 27; AE: 19a; İÜ: 14b; EE: 11b; HP: 62b

7. Mersîye-i Şâh-ı Şehîdân
Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Şehîd-i Kerbelâmîñ mâtemi tâ rûz-ı mahşerdir
Dem-i âl-i 'abâyı sanma her kana berâberdir
Amîñ bir kahtresi hurşid-i 'âlem-sûz-ı enverdir
Kızıl rengiyle şol dem Kerbelâ arzı muşavverdir
Döşenmiş hâkine hûn-ı şehîdân sürh-pisterdir

Olunca şâh-ı 'âlem Kerbelâ hâkinde efgende
Açıldı ser-te-ser yetmiş cerâhat gül gibi tende
Resûlün öpdüğü yer berķ ururken tavķ-ı gerdende
Akıtdıñ kânını mazlûmuñ ey gerdün-ı dün sen de
Bu cârî kıldığını dem dem değıl "yâķût-ı ahmer" dir

Muharremdir siyeh-püş oldu 'uşşâķıñ nedir hâli
Felek tecdîd ider mâtemle her yıl mäh ile sâli
Değıl ins ü melek bi'l-cümle halkıñ münkesir hâli
Şehâb u ebr ile düd-ı siyehden olamaz hâli
Nedâmetden sipîhr-i hâlimiñ hâli mükedderdir

Der-i ihsâmıñ ey nûr-ı ilâhî melce'-i ümmet
Hilâfet Zâtuña mahşûş iken bî-reyb ü bî-minnet
Saña zulm eyleyenler dü-cihânda bulmasın rahmet
Türâb-ı âsitâmîñdir şehâ sermâye-i devlet
Şefâ'at kâñı ceddiñ vâlidîñ sâķi-i kevşerdir

Gârib ü bî-kese dâ'im idersin lutf u ihsâm
N'olur bilmem bu âşî mücrimiñ hâl-i perişâm
Şarâb-ı Kevşere kandır tahassürde koma anı
Ulaşdır ceditiñe rûz-ı cezâda ey kerem-kâñ
Zekâyî bende-gân-ı dergehiñden 'abd-ı kemterdir

M: 30; AE: 19a; IU: 15b; EE: 12b; HP: 67a

8. Mersîye-i Evlād-ı ‘Alī
Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Gel Muḥarremdir bu mâtem-gehde ḡam-nüş ol yürü
Yâd idip âlām-ı dehr-i mest-i medhüş ol yürü

Kerbelâ vâdîlerinde su yerine kan akar
Mâ-cerânıñ ḥikmetinden sorma ḥāmüş ol yürü

İster iseñ iresiñ sen de şehâdet bezmine
Kerbelâ-yı ‘aşka var anda siyeh-püş ol yürü

Gel seniñle derd ile semt-i cümûna gidelim
‘Akl u idrâki ferāmüş eyle bî-hüş ol yürü

Râh-ı Ḥaḳḳda seyr ile ma‘mûre-i tenden geçip
Var melâmet kûçesinde ḥırka-ber-düş ol yürü

Âteş-i âh-ı şehir-gâh ile yak sineñde dâğ
Dâğ-ı sineñde derûnuñda uyandır bir çerâğ

Ehl-i derdiñ çekdiği yâ Rab bu miḥnetler nedir
Atılan tîr-i ḳazâ ammâ ki şiddetler nedir

Çarḥ-ı zâlim zümre-i ahyâra ḥürmet kılma dı
Yâ kıyâmet kopmaz ise bu ‘alâmetler nedir

Ehl-i ‘aşkı ḳulzüm-i miḥnetde ḡarḳ-âb eyleyip
Rûzgârın virdiği a‘dâya ruḥşatlar nedir

Zehr imiş Sokrat-ı dehrîñ virdiği dârû deḡil
Sînesiñde âl ü evlâdıñ cerâḥatlar nedir

Dûn-perversin hele beyhûde devr itme felek
Tâli'inde istikâmet yok bu ric'atlar nedir

Hâtır-ı ehl-i dili âzürde kıldı rûzgâr
'Âdetidir goncalar pejmurde kıldı rûzgâr

Evliyâdan yücedir şâh-ı şehîdin pâyesi
"Kâbe kavseyni ev-ednâ" dan alınmış mâyesi

Yeşrib ü Baḥḥâda ḥurşîd-i tecelli berḳ urup
Kerbela toprağına düşdü o nûrûn sâyesi

Cedd-i pâki bâ'îş-i kevneyn olunca ol şehîñ
N'ola Cibrîl hâdim olsa rûḥ-ı Meryem dâyesi

Tâ ḥarîm-i ḳurbete dikdi şehâdet-râyetin
Mihnet ü cevri belâ oy devletiñ sermâyesi

Bendegân-ı dergehiñ tâ ḥaşre dek mâtem-güzîn
Düşmeniñ şâd oldu ey şadr-ı kerem pirâyesi

Ḳurretü'l-'ayn-ı Ḥabîbu'llâha oldu şad dirîḡ
Kıldılar ehl-i şekâvet ser-vere bî-ḥad dirîḡ

Ey sipihr-i bî-vefâ n'itdiñ o mâh-ı enveri
Evliyâñ rehber-i âl-i 'abâmñ serveri

Ḥayf ol mazlûma kim nûr-ı cemâline anıñ
Rüşenâ itdi çerâḡ-ı ḥâne-i peygamberi

Ḳurretü'l-'ayn-ı Resûlullâhı saldıñ ḡurbete
Kerbela ḥâkinde nâlân eylediñ ol dilberi

D İ V Â N - İ Z E K Â Y İ

Sen murād-ı ehl-i beyt üzre dönerdiñ ey felek
Olmadıñ şābit-ka-dem beyhūde dönme serseri

Rūz-ı mahşerde Hüseyñ olsa n'ola şāhib-livā
Zümre-i hayl-i şehidāññı odur ser-'askeri

Şāh-i iklim-i velāyetdir Hüseyñ-i Kerbelā
Maṭla'-ı nūr-ı kerāmetdir Hüseyñ-i Kerbelā

Bu'l-'aceb gerdün-ı dūn ammā ki dehr-i pür-elem
Tā be-key devr-i muhālif tā be-key kahr u sitem

Açdı gülzār-ı nübüvvet iki ra'nā gonca gül
Biri zehr-āşām-ı miñnet biri garḳ-ı baḫr-ı dem

Nil olur seyl-i sirişkim derd ile mātem günü
Gicesi göz yaşım mānend-i deryā eyleyem

Bunlarıñ tēc-ı sa'ādetdir gubār-ı dergehi
Başına iren olur iki cibānda muḫterem

Sür yüzüñ her dem Zekāyī āsitām ḫākine
Ḥānedān-ı devlet-i āl-i 'Abādandır kerem

Her nefesde eylesin yüz biñ şalāt ile selām
Ehl-i beyt-i Muşafāya Ḥāzret-i Rabbü'l-Enām

M: 31; AE: 22a; İÜ: 18a; EE: 12b; HP: 64b

**1. Tercî'-i Bend-i Merşîye-i gûne
Mefûlû/ Fâilâtü/ Mefâilû/ Fâilün**

Vaşlñ nizâm-ı dâ'ire-i dūd-mân imiş
Hecriñ nişân-ı tefrika-i hânümân imiş

Gitdiñ vedâ'-ı meclis idip ayrılık günü
Ol ibtidâ-yı fitne-i âhir zamân imiş

Âhım yakarsa n'ola sipihriñ ocağını
Pertev-fürûz-ı şu'le-i bād-ı figân imiş

Gurbet ilinde der-be-der itdiñ firāk ile
Küyüñ melâz-ı melce'-i emn ü emân imiş

Gördüm riyâz-ı 'Adne hürâmân olup gider
Bildim o naḥl-i nâz-ı ki serv-i revân imiş

Âhir ayırdı ol kaşı yâdan⁶⁹ beni felek
Atdı yabana ok gibi gerdün giderek

⁶⁹ yâdan: yaydan AE.

Yollarda kaldı çeşm-i terim lik haber yok
Eflâke çıkdı âh-ı seher-gâh eşer yok

Bir lahza tākātım yoğ iken derd-i firāka
Yıllar geçer ki rû-yı dilārāya nazar yok

Ol nūr-ı dīde bilmediğim yirlere gitdi
Bād-ı şabāya dahı o etrāfa⁷⁰ güzer yok

Devr itdi şöyle çarh-ı denī reh-güzeriñden
Bī-çāre 'aşıka ser-i küyüñdan makar yok

Hāk-i mezārıñ üzre yolum düşmedi āhir
Mehcūrun olduğum o yire seyr ü sefer yok

Ber-vech ile derde tahammül idemem āh
Ben derd-mende çāre ide Hāzret-i Allāh

Gör tāli'-i ki kıldı baña bunca sitemler
Āzürde-hāl-i miḥnet olup irdi elemeler

Çeşmimde kaldı gözleniñ resm ü hayālī
Yā kaşlarıñ kemānıñ menkūş kalemeler

⁷⁰ o etrāfa: o tarafa AE.

Ben zān derd-i hecre⁷¹ sezā kıldın efendim
Şohbet derinde kam olan va'd ü keremler

Vaşlın gününde hüsnüne hayrān idim seniñ
Hicrān ilinde kaldı gönül geçdi o demler

Çāh-ı 'ademde Yūsufum zī'be yedirdim
Beytū'l-hazānda aksa gözümde n'ola yemler

Āh ol cemāle hasret ile hāl yamandır
Rū'yāda dahi göremedim hayl-i zamandır

Ben bī-nevāyī terk ideli şüh-ı cihānım
Süz-ı derūnum oldu füzūn artı figānım

Yā n'eyleyim bu derde devā virmemiş tabīb
Girmez elime bir dahi ol rūh-ı revānım

Tā şubh olunca nāle vü zār eylesem ne sūd
Vardı gurūba hayf o meh-rū-yı zamānım

Cānımdan özge 'aşkıñ cānımda tutardım
Kāyıl midir ki sensiz ola rāhat-ı cānım

Ben bezm-i gāmda cur'a-keş-i ehl-i harābāt
Meyhāne-i fenāda olur nām u nişānım

Mevlādan isterim ki ola zevk u şafāda
Maşer olunca ānı bulam taht-ı livāda

⁷¹ derd-i hecre: derd ü hecre EE., AE

D İ V Â N - I Z E K Â Y I

Yâ Rab bu mübtelâ kuluña eyle hidâyet
Luţfuñdan ola tesliye-i şabr u selâmet

Bir nev-civâmñ oldum esir-i maḥabbeti
Heçr ile eyledi beni miḥnet-keş-i ğarib

Mecmû'a-yı nizâmı bozup kıldı perişân
Endüh-ı firkat ü elem-i âteş-i ḥasret

Bir kimse yok ki ḥâli bulup çâre-sâz ola
Ey çâre-sâz-ı 'âlemyân eyle 'inâyet

Bâb-ı niyâza var mı yüzüm sürmeye lâyık
Luţf-ı Hüdâ-yı zü'l-kereme kaldı bu ḥâcet

Eşk ile dide-i sāğar pür-hün olup durur
Ḳalb-i Zekâyî öylece maḥzûn olup durur

M: 33; AE: 21b; İÜ: 17a; EE: 13b; HP: 67a

Terkib-i Bend
Mefûlû/ Fâilâtü/ Mefâilû/ Fâilün

Tâ key esîr-i hatt-ı rûh-ı yâr olur göñül
Divâne gibi kayda giriftâr olur göñül

Âzâdelikde her ne kadar itsem ihtimâm
Bir şûh-ı ser-firâza hevâ-dâr olur göñül

Biz mübtelâ-yı derd ü gam-ı baht-ı bî-vefâ
Her dem cefâ-yı dehr ile bî-zâr olur göñül

Bir demde şahid-i emelim yüz virirse de
Her lahzâ biñ 'itâba sezâ-vâr olur göñül

Hâmûna yohsa tih-i beyâbâne mi gidem
Mecnûn olalı sâkin-i kuhsâr olur göñül

Ayâ ne dem ki tâli '-i bed yâr olur baña
Dilde gubâr-ı hubb-ı sivâbâr olur baña

Biz gerçi düşdük ise hâzîz-i mezellete
Saldım hümâ-yı himmeti tâ evc-i rif'ata

Kıldık nihâde haynemizi deşt-i gurbete
Amma açıldı revzenesi semt-i mihnete

Kâr eylemez 'alile sipihriñ devâları
İtdim havâle emrimi dâñâ-yı hikmete

Gör zâhidi ki derd-i nedâmet za'if idip
Bir dahi tevbe virdi felek 'iş ü 'işrete

Sâki-yi rûzgâr ise cevri cefâ ider
Deymez şafâ-yı bezmi humâr-ı nedâmete

Gördüm ki âsümâna çıkar dūd-ı âhırını
Atdım havâyâ farḡ-ı tarabdan külâhırını

Muḥkem deḡil çü ḡasr-ı sipihriñ 'imâreti
Bilmem bu köhne hânede kim ide râḡatı

Dünya ḡarâbe-zâr ne çok rûzgâr eser
Bir nev-nihâl-i bâḡa irişir müḡâfeti

Bûlbûl hezâr zâr ider ammâ ne fâ'ide
Bâd-ı ḡazân irer güle kalmaz ṡarâveti

Bâr-ı girâne mûr-ı za'ifiñ mecâli yok
Ḥaml-ı⁷² ṡakıl-i miñnete kim ide ṡâḡatı

Olmaz necât düşmeyegör baḡr-ı keṡrete
Çıkdıñ kenâr-ı vaḡdete bulduñ selâmeti

Yok mu felekde ṡâli' sa'd-i aḡterim benim
Ḥâke düşürdü çarḡ-ı denî gevherim benim

⁷² ḡaml-ı: cümle AE.

Bir dilberiñ ki sevdim ise ebruvânımı
Çekdim ğamyla çille-i saht-ı kemâmı

Yol virmez oldu sāha-i maḵṣûda⁷³ çarḥ-ı dūn
Âhım bozarsa n'ola reh-i kehkeşânımı

Dehriñ belâ vü miḥnetini ehl-i dil çeker
Nâdâna kimse sormadı zât u zamânını

Sâķi ayagı girse eline mürâyiniñ
Bî-şekk içerdı hırş ile ol derde kânımı

Çok zür-mendi zâr u zebûn eyledi felek
Devrân kem itdi nicesiniñ nâm u şânını

Bu kaḥbe zenle var mı bir er ber-murâd ola
Gaddâr-ı bî-vefâya neden i 'timâd ola

Yâ Rab bu özge bâdiyede eylegil nigâh
Şahrâ-yı tende olmaya tâ ḥâlimiz tebâh

Âh eylesem 'aceb mi bu riş-i sefid ile
Çeşmim akıtsa eşki n'ola defterim siyâh

Bâb-ı 'inâyetiñde ricâ-mend-i rahmetim
İhsân ider fakîre kerîm olsa pâdişâh

⁷³ maḵṣûda: maḵṣûd-ı M., EE., MP., AE.

D İ V Ā N - İ Z E K Ā Y İ

Deryā-yı 'afv u mağfiretiñ katresi yeter
Cümle 'uşāta şāmil olur rahmet-i ilāh

Süz-ı derūn u āh-ı seher-gāh-ı mücrimān
Lutf-ı Hudāya bā 'iş olur itme iştibāh

Mahzūn olan kapıña varıp anda şād olur
Bir gün olur Zekāyī dahi ber-murād olur

M: 34; AE: 21A, 21b; İÜ: 16a; EE: 14a; HP: 68a

Elif

1

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Eninimden şeb-i hecrinde şad aheng olur peydâ
Sirişkim cüş idip emvâc-ı reng-â-reng olur peydâ

Rûhuñ yâd eyleyüp firâkatde nâr-ı intizârıyla
Hayâlimde hezârân şüret-i erjeng olur peydâ

Süleymân-ı nigâhuñ şeh-süvârı esb-i nâz olsa
Rikâbında nice Cemşid ile Hüşeng olur peydâ

Bu mestâne nigezle fitneler ikâz ider çeşmiñ
Çeker şemsirini ebrûlarıñdan ceng olur peydâ

Yürüdür emr ü fermâniñ ser-â-ser milket-i nazma
Zekâyî pâdişâh-ı tab'ıma evreng olur peydâ

M: 36; AE: 23b; IU: 19b; EE: 15a; HP: 70a

2

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Pür-humârım neş'e-i meyden kelâl irdi baña
Tâli'im kec vaşl-ı dilberden melâl irdi baña

Çeşm-i mestiñ 'aqlımı aldı nigâhñ şabrımı
Bir deli divaneyim bilmem ne hâl irdi baña

Hânedânım gıpta-gâh-ı ehl-i şevk iken şehâ
Fırkatiñ bozdu nizâmım ihtilâl irdi baña

İrmedi keyf-i şehir kemter-medâr-ı 'ıyş ile
Fi'l-i nâ-sâz-ı felekden infi 'âl irdi baña

Aşiyânım evc-i istignâda olsa gam değil
Şeh-per-i şeh-bâz-ı 'aşkdan per ü bâl irdi baña

Ehl-i dünyâya meta'-ı dehri taksim itdiler
Kısmet imiş bir 'abâ bir köhne şâl irdi baña

Câmın nûş eyledim bezm-i harâbâtñ ezel
La'l-i dilberden Zekâyî san zülâl irdi baña

M: 36; AE: 23b; IU: 19b; EE: 15a; HP: 69b

3

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Bir nigâh-ı cân-sitâmın özge devletdir baña
Oldürürse dide-i mestin 'inâyetdir baña

Pertev-i hâisnün seniñ mäh-ı sa'âdetdir baña
Nür-ı vechin âfitâb-ı evc-i rif'atdır baña

Sensiz aslâ meclis-i 'âlemde râhat idemem
Gülistân-ı cennet olsa dâr-ı gurbetdir baña

Sevdiğim bir mäh-ı tal'at mihribân ammâ ne sūd
Necm-i bahtum tâli'-i burc-ı nuhüsetdir baña

Gizlidir virân-serâ-yı dilde izhâr eylemem
Hürz-ı câmımdır benim 'aşkın emânetdir baña

Cevr-i bî-pâyân-ı a'dâya tahammül kalmadı
Küşe-i 'uzlet mekân-ı istirâhatdır baña

Ka'be-yi rüyın nazargâh-ı Zekâyî-i hazin
Ebruvânın şüret-i mihrâb-ı kudretdir baña

M: 36; AE: 23b; İÜ: 19b; EE: 15b; HP: 69b

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Mâh-ı nev-i kavs-ı kazâ kim ebruvân olmuş saña
Ebruvâmîla müjeñ tîr ü kemân olmuş saña

Tâbiş-i nezzâreden setr itmeye ruhsârîñ
Kâkül-i ber-düşuñ ey şeh sâyebân olmuş saña

Çeşm-i meygûnuñda müjgân-ı siyâhîñ gûyiyâ
Dîde-i âhûda kühl-i İsfahân olmuş saña

Bir nigâhala metâ'-ı câm alır gözleriñ
Çârsû-yı 'aşk içinde râygân olmuş saña

Deşt-i miñnetde seni ey dil perişân eyledi
Zülf-i dilber fitne-i devr-i zamân olmuş saña

Dâğ-ı sineñden bakıp gördüñ mü dilde vechiñi
Yine mir'at-ı Zekâyî'den 'ıyân olmuş saña

M: 36; AE: 23b; IU: 20a; EE: 15b; HP: 69b

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Gam değil olsa derûnum zahmına yâr âşinâ
Olmasın tek mâcerâ-yı 'aşka ayyâr âşinâ

Bir nige hle öldürür 'uşşâkı hem ihyâ i der
Gamzeler bigâne ammâ çeşm-i 'ayyâr âşinâ

Çeşm-i dilberde tegâfûl tâli' ise ecnebî
Kalmamışdır bildiğim 'âlemde diyâr âşinâ

Necm-i bahtım bulamaz eflâki kılsa cüst ü cû
Mâhir-i fenn-i kevâkib seb'-i seyyâr âşinâ

Kande bir şâhib-vefâ kim yâr ola ehl-i dile
Mantıku't-tayr öğrene hem ola tayyâr âşinâ

Zümre-i eşrâre asla meyl ü rağbet itmeyip
Dil-rübâlarla ne hoşdur ola ahyâr âşinâ

Râz-ı 'aşkı gayriye açma Zekâyî ki sakın
Gam değil ola derûnum zahmına yâr âşinâ

M: 37; AE: 24a; İÜ: 20a; EE: 15b; HP: 70a

6

Mefûlû/ Mefâilû/ Mefâilû/ Feûlûn

Çarhûn ki cigerkarı imiş sunduğu şahbâ
Her demde anı didelerim kılmada icrâ

Dil teng ise şahrâ-yı cümûn hayli genişdir
Divâne odur kim aân Mecnûn ide Leylâ

Bu bâdiyede Yûsufumu zi'be yedirdim
Beytül-hazan oldu baña şimden gerü me'vâ

Kanlı yaşım âhir beni beñzetdi dü-mûya
Ol hûn-ı siyeh riş-i sefidemde hüveydâ

Yâ Rab beni zulmetde kodu baht-ı siyâhım
Âyâ ne zamân zâhir ola berid-i beyzâ

Bir esb-i anâyım ben de bu meydân-ı hünerde
Ferzâne gelüp mât ideyim haşmımı şâhâ

Hakkâ ki e'âli yeridir şehr-i Sıtânbül
Gurbetde n'ola kalsa Zekâyî gibi ednâ

M: 37; AE: 24a; IU: 20b; EE: 16a; HP: 70a

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Âh kim bir serv kıdd dildara oldum mübtelâ
Kıdd-ı mevzûn çeşm-i âfet mâ'il-i semt-i vefâ

N'eyleyem dilde tahammül yok firâk u nâleye
Sine pür-gam dide pür-nem 'aşk bir özge belâ

Gerçi bir lahza gelirsin yamma ammâ kim ben
Hâk-i pâyiñde seniñçün eyledim cânım fedâ

Her ne itdiyse bana çeşm-i siyâhuñ eyledi
Sine-i mecrûhumu şemşire kıldı mâcerâ

Şimdi lâyıķ mı beni şâyeste-i hecr eylemek
Gerçi dil memnûn-ı ihsânıñdır el-Hakķ bî-merâ

Kayd bendiyle esir itdiñ hevâ-yı zülfüñe
Kûşe-i hasretde bâri kalma maħbûs-ı cefâ

Arz-ı hâl ancak Zekâyî farı-ı⁷⁴ sūzişden ğarâz
Eylediñ ammâ huzûr-ı devletinde ictirâ'

M: 38; AE: 24A-24b; IU: 20b; EE. ; HP: 70b

⁷⁴ karz-ı EE

8

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Dergeh-i pîre maḥabbetle idelden intisāb
Gülşen-i tevḥîde irdim bî-hisāb ü bî-'azāb

Gāh āb u gāh bād u gāh āteş geh tûrāb
Ben hüveydāyım ḵamu zerrātda çün āfitāb

Cezbe-i Raḥmānla ḵayd-ı izāfātı kesip
Bezm-i cem'ül-cem'e pervāz eyledim geçdim ḥicāb

Pādişāhım eyledi mülk-i vücūd içre ḵarār
Çekdi vech-i pākine ammā 'anāşırdan nikāb

İç zülāl-i vaḥdeti ser-çeşme-i 'uşşāḵa gel
Zühd ü taḵvā didüğün zāhid hemān 'ayn-ı serāb

Mest-i bî-pervā ider bir dernde ey zāhid seri
Bezm-i 'aşḵ içre Zekāyī sunsa bir kāse şarāb

M: 38; AE: 24b; İÜ: 21a; EE: ; HP: 70b

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

'Âlem-i keşretde oldum 'aşk ile mest-i harâb
Feyz-i aķdesden meger olmuş derûnum neş'e-yâb

Sun'-ı Hakkı cümle eşyâda temâşâ eyleyen
Pertev-i şems-i hakikatden ider nûr iktisâb

Bir nefesden on sekiz biñ 'âlemi peydâ kılan
Zâhir oldur cümlede ammâ ta'ayyündür hicâb

Hiç te'addüd yok hakikatde elif birdir hemân
Harf-i vâhiddin zuhûr itdi yazıldı dört kitâp

Bunca illerde seyâhat kıldın ey şeydâ gönül
'Âlem-i insâna gel kim anda olur feth-i bâb

'Aşk-ı yârıla Zekâyî söyle bir hâletdeyim
Keşf-i esrâr itmesem gitmez gönülden ızırâb

M: 38; AE: 24b; İU: 21a; EE: 16b; HP: 70b

10

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Kesil kayd-ı sivâdan 'âlem-i bâlâya pervâz it
Seher vaktinde hû ismiñ sürüp şevkile âvâz it

Ta 'alluk riştesin kaṭ' itmeyince kurtuluş yokdur
Dünyeniñ dām-ı tezvîrinde kalma rütbe ihrâz it

Bu meydân-ı haḳîkatda süvâr ol refref-i 'aşḳa
İrince seyr-i lâhûta cenâh-ı himmeti bâz it

Oku Rûḥu'l-Ḳudûsden sır-ı vahdet dersini cânâ
Koyup sanduk-ı ḳalbiñ içre tayy-ı nâme-i râz it

Bilenlerden su'âl it menzil-i maḳṣûdı var irken⁷⁵
Hezâr-âsâ bu vahşethâned⁷⁶ pervâza âgâz it

Özüñ Haḳḳdan cüdâ sanma sözü gel bunda ḥatm eyle
Kelâmında Zekâyî ihtîşâr it ḳaşr u icâz it

M: 39; AE: 25a; IU: 21b; EE: 16b; HP: 70b

⁷⁵ irken: iken IU

⁷⁶ vahşethânen: vahşethânedir EE.

11

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Ne zālîmsin ki şemşîr-i nigâhñ bâ'îş-i devlet
Ne kâtîlsîñ ki cân virmek yolunda cânıma minnet

Perîşân itme gönlüm gibi hıfz eyle külâh içre
Çıkar başdan ser-i gisularıñ bulursa ger ruhşat

Beni bir yerde derd-i zahm-ı sinem râhat itdürmez
Derûn-ı câme-hâhım hasretiñle küşe-i miñnet

Gam-ı 'aşkıñla Mecnûna dönüp şahrâlara düşdüm
Nedendir yine ey âhû-nigâhım sendeki vahşet

Hayâliñle şeb-i firkatde tenhâ eylenür gönlüm
Baña ağıyar olur ol dem kimiñle eylesem ülfet

Esir-i kayd-ı zülf-i yâr olup hicrâna düş oldum
Şafâ-yı hâtırım yok meskenimdir hâne-i gurbet

Maķâm-ı 'aşka irdiñse o yerde bîm-i cân olmaz
'Aceb âsûde menzildir Zekâyî vâdi-i hayret

M: 40; AE: 25a; İÜ: 21b; EE: 17a; HP: 71a

12

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

1. Göñül bir bî-vefâ dil-dâra düş oldu ider feryâd
Nigâh-ı âfet-i cân çeşm-i hümî gamzesi cellâd

Tamâm etvârı bahâne edâlar hep levendâne
Nigâh-ı nâzı mestâne kemân ebrûları bî-dâd

Teselli hâtırım kalmaz maḥabbet ḥâlini bilmez
O zâlim yanıma gelmez olam tâ lutf ile dil-şâd

Benim ey mâh-ı tâbânım fedâdır yoluña cânım
Yanar bu kalb-i süzânım dil-i divâne gam mu'tâd

Gice hecriñle bî-dânım 'aceb derde giriftârım
Kuluñ bir 'âşık-ı zârım efendim eyleme âzâd

Esirim sen cefâ-kâra teraḥḥum kıl dil-i zâra
Zekâyî yandı bir nâra ko yansın "her çi bād-â-bād"

M: 40; AE: 25; İÜ: 21b; EE: 17a; HP: 71a

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Nesim-i bâğ-ı cennet cāna bir gonca dehendendir
Dile bû-yı visāl ol şāhid-i gül-pîrehendendir

Cemāl-i yârı seyrân eylemiş her yüzde 'âşıklar
Baña nûr-ı tecellî dâ'imâ vech-i Hasandandır

Firāk-ı yâr ile her dem yanar kalbimde âteşler
Sanırsın dūd-ı âhım gûşe-i beytül-hazândandır

Seyâhat 'âleminde baña her dağ üstü bağ ancak
Bir gurbet ilde bî-zâr olduğum hubb-ı vatandaşdır

Göñül vâsıl olur elbetde bir gün şavb-ı maşşûda
Bize zirâ delâlet rāh-ı mevlâ-yı bülenddendir

Derûnım şaf idip âsüdedir künc-i tevekkülde
Zekāyiye 'ināyetler Cenāb-ı Zül-mennāndandır

M: 40; AE: 25b; IU: 22 a; EE. 17a; HP: 71a

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Sakın ağıyar-ı bed-kāra vefā-dār olma nā-kesdir
Yoluñda cân virir bir 'aşık-ı şādık saña besdir

N'ola sinem nişān-gāh itse gamzen tır-i müjgāne
Hadeng-endāz olur zirā ki ebrûlar muḳavvesdir

Doyulmaz rûz u şeb ḫayrān olup dīdārīña baksam
Kitāb-ı ḫüsnüñ ey maḳşûd-ı dil gāyetle enfesdir

Aña ser-tā-ḫadem reng-i cününü eyledim ilbās
Hayālim cāme-i şūḫ ile pür sürh-ı mülebbesdir

Helāk olmak muḳarrerdir bu girdāb-ı felāketde
Bize luṭf eyleyip yâ Rab 'ināyet bādım esdir

Ne rûtbe sūziş-i 'aşkıñla feryād u figān itse
'İtāb itme Zekāyī dergeh-i luṭfuñda bī-kesdir

M: 41; AE: 25b; İU: 22 a; EE. 17b; HP: 71b

15

Mefûlû/ Fâilâtü/ Mefâilü/ Fâilün

Ol şâh-ı 'işve şüh-ı dil-ârâ değil midir
Gül-zâr-ı hüsne gönca-i ra'nâ değil midir

Şol dem ki zülf-i yâri perîşân i der şabâ
Âhım sehâb-ı necm-i şüreyyâ değil midir

Teşrif-i pâyiñe döker âb-ı sirîşkini
Didem hayâl-i dil-bere me'vâ değil midir

Gördüm kenâr-ı cüyda serv ü şanavberi
Kaddîñ nihâli cümleden a'lâ değil midir

Oldum esir-i 'aşkıña hüküm-i kazâ ile
Hep çekdiğim belâlar o da'vâ değil midir

Vaşlîñ şebiñde zâr ü hâzîn eyleyen beni
Ey mâh-ţal'atım ğam-ı ferdâ değil midir

Bir lahza bezm-i ğamda Zekâyîye hem-dem ol
Derd-i humâr hecrile tenhâ değil midir

M: 41; AE: 25b; İÜ: 22 b; EE. 17b; HP: 71b

16

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

'Aşk-ı mevlâ lezzetin duyduñsa kârın sürdür
Nüş iden cām-ı ezelden dâ'imâ mesrûrdur

Dest-i kâmil den inâbet al "yed'ullâh" a yapış
Tevbe vü telkîn ile sa'yîñ dahî meşkûrdur

Yâr ile ağıyarı fark itmez hakikat-bîn olan
'Âlem-i lâhûta nisbet cümlesi bir nûrdur

Cân ile gûş eyle eşyâda "Ene'l-Hakk" na'râsın
Dide-i 'ibretle bak her zerre bir Mansûrdur

Zâtım 'aşk ile Mūsâ-yı tecellî eylemiş
'Ârifîñ dâ'im nazargâhı "Makâm-ı Tûr" dur

Mest-i 'aşk olup Zekâyî düşdü semt-i vahdete
Vâdî-yı hayretde bir divânedir ma'zûrdur

M: 42; AE: 26a; İÜ: 22b; EE: 17b; HP: 71b

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Derûnum jeng-i ekdâr-ı havâtır pür-gubâr eyler
Bu halkın ta'mı da mir'at-ı kalbim rahnedâr eyler

N'olur bâğ-ı fenâda nahl-ı ümmîd olsa bâr-âver
Nihâl-i 'ömrümü ber-geşte âhîr rûz-gâr eyler

Gönül divânesi bir meh-cemâle mübtelâ oldu
Beni peygüle-i mihnetde düş-ı intizâr eyler

Hevâ-yı zülf-i yâr ile perîşân-hâtır olmuşken
Cefâsı dehr-i dünüñ bir tarafdan câna kâr eyler

Devâsız derde cellâd-ı felekden merhem istersiz⁷⁷
'İlâc eylerse zahm-ı 'âşıkâna zehr-i mâr eyler

Zekâyî bendesiyim Şâh-ı Merdânuñ ki bir demde
'Adûyu hâk-sâr-ı çarb-ı kahr-ı zü'lfeğâr eyler

M: 42; AE: 26a; İÜ: 23a; EE: 18a; HP: 71b

⁷⁷ istersiz: istersin AE.

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Göñül sevdâ-yı çeşm-i yâr için özge belâ dirler
Görenler zahm-ı sinem derd-i 'aşka mübtelâ dirler

Kimiñ âsüde devrânın yürütmüş intizâr üzre
Bu miñnet-gâh-ı gerdûna cihân-ı bî-vefâ dirler

Dil-i insân-ı kâmilde görünür hey'et-i ekvân
'Aceb şüret virir âyine-i 'âlem-nümâ dirler

Libâs-ı fakr ile mülk-i fenâya şah iken 'âşık
Haberdâr olmayanlar hâl-i sîretten gedâ dirler

Abâ-yı köhneyi ber-düş idip mahv u cüd ile
Nişân-ı ehl-i mâtem hırka-i fakr ü fenâ dirler

O gül-zârıñ Zekâyî hâşılı bâr-ı şehâdetdir
Dem-i evlâdla âğuşte-i hâk-i Kerbelâ dirler

M: 42; AE: 26a; IU: 23a; EE. 18a; HP: 71b

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ F'âl

Aradan çık sen de varlık 'âriyetdir bî-karâr
Şâhibine eyle teslim-i emānet her ne vār

Çünkü ba^hr-i hayrete düşdüñ sakın girdābdan
Keşti-i 'aşka süvār ol bî-vefādır rûz-gār

Hidmetiñde bezl-i cān it tut elin bir kāmiliñ
Zikr-i Hakkdan gāfil olma gide kalbiñden gubār

Zāt-ı Hakkdır cümle eşyāda tecellî eyleyen
"Küllî şey' hālık illā- vecheh" dūr āşikār

Zāhir u bāında öldür sen hicāb olduñ saña
Senliği terk eyle tā kim 'arz ide vechiñ nigār

Nār-ı 'aşka yak vücūduñ mülkünü pervāne-veş
Vāsıl ol bākî vücūda ašlā eyle i 'tibār

Şıd^q ile bir mürşide teslim idip kendi özüñ
Şöyle teslim it kim olmaz sende asla ihtiyār

Ey Zekāyi terk-i cān eyle bu yolda hāşih
Tā vire ma^qşūduñu saña dahi perverdigār

M: 43, AE: 26a; İÜ: 23a; EE: 18a; HP: 72a

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Hümâ-yı himmetim bâd-ı hevâya râğbetim yokdur
Kânâ 'at küşesinde rûzgâra minnetim yokdur

Ham oldu kâmetim beyhüde halkıñ imtinânından
Kelâmıñ doğrusu bâr-i girâna tākâtım yokdur

Bilen keyfiyyeti sâkı ile germiyyetin söyler
Benim bintü'l-'ineb mekkâresiyle ülfetim yokdur

Hele meclisde maḥbûb olmayınca 'işret itmezsem
Mürâ'i zâhid-âsâ bezme bâri şikletim yokdur

Baḥâ bir menzil olsa günbed-i gerdündan ḥâric
Bu sakf-i bî-sütün altında zirâ râhatım yokdur

Ümidim vâhibü'l-iḥsân olan Mevlâyadır ancak
Gamım var ise gerdün-i deniy ḥâcetim yokdur

Medâr-ı iftîhârımdır Zekâyî hırka-püş olmak
'Abâ-yı köhne var egnimde zîb ü zînetim yokdur

M: 43; AE: 26b; IU: 23b; EE: 18b; HP: 72a

21

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Göñül yâd-ı rûhuñla dem-be-dem cûş u hurûş eyler
Hayâl-i la'liñ ile sağar u şahbâyı nûş eyler

Hevâdâr-ı şeb-i zülfüñ olanlar diñlemez vâ'iz
Gece beytü'l-hazanda kışsa-i Mecnûnu gûş eyler

Geçip dâr u diyârımdan libâs-ı zîbi terk itdim
Seniñ 'aşkıñ beni ğurbet elinde ħurka-pûş eyler

Perâkende ider cem'iyet-i zülfüñ şabâ ammâ
Cihânıñ ħalkını Mecnûn idip sevdâya düş eyler

Zekâyî gevher-i mazmûnla şûk-ı me'ârifde
Bu elfâz-ı belâgat-ı b'îñ cevher-fürûş eyler

M: 42; AE: 26b; İÜ: 23b; EE: 18b; HP: 72b

Âh ey sipîhr-i gaddâr v'ey tâli'-i sitem-kâr
Raḥm itmediñ bu zâra her dermde kıldıñ âzâr

Derd ile yandı cismim kanıyla doldu çeşmim
Maḥv oldu ism ü resmim kaldım garîb ü nâ-çâr

Derdim benim bilinmez eşk-i terim silinmez
Emvâc-ı ḡam yeñilmez mânend-i seyl ü enhâr

Kurtulmadım elemnden derd ü belâ vü ḡamdan
Mecrûḡ olup sitemden sinemde yâreler var

Bilinmez oldu ḡalim kalmadı hiç mecâlim
Çarḡ-ı felekse zâlim cevri eylemekde her bâr

Dâ'im yanar derûnum hem zâr u hem zebûnum
Müstâḡrak-ı cünûnum bend-i ḡama girift-târ

Aḡyâr ider cefâ-yı yâr eylemez vefâyı
Bilmem niçin Zekâyî bu miñnete sezâ-vâr

M: 44; AE: 27a; İÜ: 24a; EE: 19a; HP: HP: 72b

23

Mefûlû/ Mefâilû/ Mefâilû/ Feûlûn

Ey dil-i gâmla âh ü enîn eyleme zinhâr
Kande bulunur 'âşıkça bir yâr-ı vefâ-dâr

Zülfün beni bend itdi vü öldürdü nigâhın
Birden iki zulm eylediñ ey zâlim-i gaddâr

Âsûde gâmlar u gûşşâdan âzâde gezerken
Kıldıñ beni sen kâşd ile bu derde giriftâr

Şimdi yüzüne bakmağa ruḡṣat mı virirsin
Derhâl telâş ile idersin bize reftâr

Bu miḡnete ben şabr ideyim ḡatırnı için
Ammâ ki göñül n'eyleyeyim yanmada nâ-çâr

Bu itdiğñ işlerde hele bûy-ı vefâ yok
Gerçi diyemem pâdişâhın saña cefâ-kâr

Yâ gurbete yâ derd ile terk-i vâtan idip
Bî-çâre Zekâyî diye "Yâ Hû"sunu ey yâr

M: 45; AE: 27a; IU: 24a; EE: 19a; HP: 72b

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Eyledim ümmîd-i vaşlıñla seyâhat ihtiyâr
İrgörür maksûda elbet mihnetiñ encâmı var

Derd-i hecr ü firâkıñ sevdâ-yı zülfüñdür seniñ
Deşt-i gurbetde beni zâr eyleyen Mecnûn var

Yâr andadır karar itmez bu ilde n'eylesin
Eyledi bî-çâre göñlüm yine 'azm-i Uskudâr

Sanma bu vâdî-yi hasretde göñül mehcûrdur
Kûh u şahrâda hayâliñle ider geşt ü güzâr

Sen de nâr-ı ta'n ile yandırma ey zâhid beni
'Aşk dîrler beyt-i dilde bir şedîd âteş yanar

Haçer-i cevri ile sinemde açıldı yâreler
Jeng-i ekdâr ile mir'at-ı derûnum pür-gubâr

Râh-ı 'aşkıñ içre şahrâ-yı cünûna düşeli
Buldu iklim-i melâmetde Zekâyî istihâr

M: 45; AE: 27a; IU: 24b; EE: 19a; HP: 73a

25

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Beni öldürmege şâh-ı cihânnı niyyetiñ vardır
Seniñ ağyâr ile zîrâ 'aceb ünsiyyetiñ vardır

Bize bî-gâne şüret gösterirsın ey melek-peyker
Rakıb-ı dîv-sîret ile kernâl-i ülfetiñ vardır

Hevâ-yı 'aşk ile semt-i cünûra meyl idip gıtdiñ
Seniñ de ey dîl-i dîvâne özge hâletiñ vardır

Bu fânî 'âlemiñ 'âlâyişi mahzâ 'uķûbetdir
Behey bî-çâre bezm-i ihtifâda râhatuñ vardır

Mey-i gül-gün içip erbâb-ı 'aşka hem dem olmazsın
Hele zâhid seniñ meclisde gâyet şikletiñ vardır

Bi-ḥamdillâh ğam-ı destîñde dârnân-ı tevekkül var
Zekâyî evc-i istîgnâya bâl-i himmetiñ vardır

M: 45; AE: 27b; IU: 24b; EE: 19b; HP: 73a

26

Mefûlû/ Mefâilû/ Mefâilû/ Feûlûn

Gönlüm ki gam-ı 'aşk ile ünsiyyeti vardır
Nâr ile semender kuşunuñ ülfeti vardır

La 'lîñ mezesi kanda müşâbih yâ nebâta
Sukker-i lebûñ gâyet ile lezzeti vardır

Zâhid mey ü maḥbûb ile hiç ülfet ider mi
'İndindeki bintü'l- 'inebiñ hürmeti vardır

Ehl-i dil olur küşe-i meyḥânede ma'mûr
Pîrân-ı ḥarâbât ile çok şoḥbeti vardır

Yanıca o zeşt-şüreti bu bezme getirme
Meclisde rakîbiñ güzelim şikleti vardır

Diñle sözünü pîr-i muḡānîñ ele câm al
Meyḥânede bir nice zamân ḥidmeti vardır

'Âlemde eger yogısa sermâye-i miñnet
Bî-çâre Zekâyide ânîñ keşreti vardır

M: 46; AE: 27b; İÜ: 25a; EE: 19b; HP: 73a

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Ol kemân ebrû kaçan kim ülfet-i ağıyar ider
Tir-i âhım sine-i şâf-ı sipihre kâr ider

Gâh zülfüñ gösterir gâhî ruh-ı zîbâsını
'Âlem-i keşretde vahdet remzini iş'âr ider

Kâkülüm zir-i külâhından nümâyân eylemiş
Bende bildim âhir ol zâlim beni ber-dâr ider

Çeşm-i mestinde tegâfûl var nigâhıñ bî-amân
Her ne iderse baña ol dîde-i bî-mâr ider

Zulmet-i hecridinde ey şems-i dırahşâmm beni
Şu'le-i derd-i derûnum şubha dek bîdâr ider

Bir nigâhıñla Zekâyiye 'inâyet kılma dîñ
Bilmeyesin sevdiğim 'aşkıñla âh u zâr ider

M: 46; AE: 27b; IU: 25a; EE: 19b; HP: 73b

1. Dil-i şevk-i rüyuñla şehā āh u zār ider
Hecriñ gamyla nāleyi bî-ihtiyār ider

Bî-tāb u tākat itdi felek n'eyleyim beni
Devr-i hilāfa burc-ı derūnum medār ider

Pejmurde itdi gonca-i ümmidimi kazā
Bād-ı elem gül-i emelim düş-ı hār ider

Yariñ hevā-yı zülfü bu divāne gönlümü
Firdevse varsam anda dahi bî-ķarār ider

Söndürdü şem'-i bahtımı miķrāz-ı rüz-gār
Cem'iyet-i derūnu gamıñ tār u mār ider

Bezm-i şafāda eyle Zekāyiye iltifāt
Bir gün bu bār-gāh-ı fenāda güzār ider

M: 46; AE: 28A, IU: 25a; EE: 20a; HP: 73b

29

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Derd-i 'aşka mübtelâyım çekdiğim miḥnet nedir
Gice gündüz zâr u nālânım 'aceb ḥikmet nedir

Dide giryân sine pür-âteş gönül mest-i ḥarâb
Ey ṭabîbim bir 'ilâcîn var mı bu 'illet nedir

Bir sitem-kâra esirim ki yanında bir rakîb
Ben giriftâr-ı belâ-yı fırkât u ḥasret nedir

Bir nefes şâh-ı cihâmla beni tenbâ kornaz
Âh o zâlim rakîbîn virdiği şıkket nedir

Kevkeb-i bahtım düşüp yerlerde pâ-mâl olmada
Âh u figâmında günden güne bu rif'at nedir

Öldürürse tûğ-ı gamzeñ gam değil ey şâh-ı 'aşk
Bundan efzûn bendeki sermâye-i devlet nedir

Ey Zekâyî cânıma irmezse bûy-ı zülf-i yâr
Rûzgâr-ı bî-vefâya bâ 'iş-i minnet nedir

M: 47; AE: 28a; İÜ: 25b; EE: 20A; HP: 73b

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Fırkañile gice gündüz çekdiğim gurbet nedir
Sensiz⁷⁸ ey ârâm-ı cânım dilde bu vahşet nedir

Nâr-ı 'aşkıñ kalbimi yakmış harâb itmiş iken
Cânımı yaksañ dem-â-dem âteş-i hasret nedir

Âh ol kâşî kemânım şimdi âyâ kandedir
Ulfeti kimlerledir bezmindeki sohbet nedir

Bir nefes görsem de cân virsem cemâli şem'ine
Bundan özge 'âşık-ı bî-çâreye devlet nedir

Âh ol serv-i revânım yanıma gelse benim
Cân virirdim sāye-i lutfunda bu rif'at nedir

Gel efendim baña emr eyle yoluñda öleyim
Sen 'inâyet-kâra her dem virdiğim zahmet nedir

Bir tarafdan ta'n-ı a'dâ bir tarafdan hecr-i⁷⁹ yâr
Ey Zekâyî şiddet-i miñnetdeyim hikmet nedir

M: 47; AE: 28a; İÜ: 25b; EE: 20a; HP: 74a

⁷⁸ Sensiz: sensiñ AE.

⁷⁹ hecr-i: ta'n

31

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Seniñ cellâd-ı gâmzeñ câm-ı gaddâriye kanmıştır
O zâlim güyyâ şemşir-i müjgâne dayanmıştır

Efendim şu'le-i hüsnüñ beni âteş gibi yakdı
Göñül pervânesi de gâlibâ ol şem'e yanmıştır

Nigâh-ı çeşm-i mestiñ günde biñ 'âşık helâk eyler
Ânıñçün nûr-ı 'aynım gözleriñ kana boyanmıştır

Göñül Mecnûn olup deşt-i belâ vü miñnete düşür
Bu vâdide beni kendi gibi divâne sanmıştır

Hayâl-i vech-i yâr ile olur tâ şubha dek bîdâr
Zekâyî dide-i dil çünkü ol yüzden uyanmıştır

M: 48; AE: 28b; IU: 26a; EE: 20b; HP: 74a

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Nedir baht-ı sitem-kânî elinden çekdiğim gamlar
Sunarsa ayağıñ sâkî-i gerdün doldurur semmler

Dem-i vaşlunda şahımla şafalar eyledim ben de
Gözümünden kan akar geldikçe yâda sürdüğüm demler

Bu miñnetler baña hep muktezâ-yı tâli 'imdendir
Mukâbil olamaz Zâl-i sipihre Sâmu Rüstemler

Gül-i ruhsârı huy-gerde olunca far-ı şerminden
Dizilmiş zînet-efzâ verd-i zibâ üze şebnemler

Perişân eyledi hâlim ne 'aqlım kaldı ne fikrim
Çıkıp zir-i külehden cebhe-i berrâka perçemler

Esir-i kayd-ı zülf-i yâr olup divâneye döndüm
Beni dâma düşürdü dâne-i hâli be âdemler

Düşüp hâk-i reh-i yâre n'ola pâ-mâl-i cevri olsa
Nice biñ var rikâbında Zekâyî gibi sersemler

M: 48; AE: 28b; İU: 26a; EE: 20b; HP: 74a

33

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Bahâr irip dizildi verd ü reyhân üzre şebnemler
Salın gülzâra ey serv-i revânım ref' ola gamlar

Şeb-i vaşlıfıda ser-germ-i humâr-ı hecr olup kâm
Şarâb-ı 'aşkıñ ile mest-i kandil olduğum demler

'İlâcı yârama yâr eyler ise kâr ider yohsa
Yakar âteş gibi cânım tabîb urduğu merhemler

Yine 'âşık çeker kavs-i cefâ-yı dest-i himmetle
Kadı yaydır anı çekmez ne Zâl ü Sâm u Rüstemler

Şabâ serhadd-i Çine uğramazdı piç ü tâbından
Çözülse turra bend-i zülf-i piç-â-piç pür-hamlar

Nigâhn oklarından gâlibâ kurtulmaya sinem
Huşûşa ittifâk itmiş ser-i ebrû-yı bâ-hemler

N'ola nâlân olursa bülbül-âsâ künc-i mihnetde
Zekâyiniñ şafası yok gülistân olsa 'âlemler

M: 48; AE: 28b; IU: 26b; EE: 20b; HP: 74a

34

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Ne mümkün 'aşık-ı zâra vefâ-dâr ola dilberler
Seni elbetde bir gün küşte-i hicrân eylerler

N'ola çeşm-i hayâle kühl idersem zerre-i hâkin
Bana evc-i felekden rûşenâdır gezdiğin yirler

Gazâlanî nigeşle gözlerin sürdükçe ol zâlim
Beni sevğ eylemekde vâdî-i Mecnûna rehberler

Meğser ruhsâr-ı âl üzre dizilmiş hâl-i hindûlar
Saçılmış micmer-i pür-âteş üzre sanki 'anberler

Rehâ kâbil midir Zâl-i sipihriñ dest-i kahrından
Yerin zîr-i zemîn itmîş yaturlar nice serverler

Zekâyî-veş düşelden 'aşk ile bezm-i harâbâta
Sunar kanlar dolu sâkî-i dehr-i dñn sâğarlar

M: 49; AE: 28B-29a; IU: 26b; EE: 21a; HP: 74b

35

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Hadeng-endâz olunca pâdişâh-ı gâmze-i dilber
Elinde Rüstem-i dehrîñ sirânıdır o kirpikler

Nigâh-ı nâz ile çeşm-i siyâhıñ gerçi lutf eyler
Güzâr ider cigerden tûğ-ı gâmzeñ cânıma işler

Saîa mahşûş efendim bir nigeble 'âşık öldürmek
Dizilmiş sînem üzre ser-te-ser çarb ittigiñ hañçer

Beni dil-hasta-i hicrân idip âteşlere yakma
Ziyâ sal gün gibi⁸⁰ cânım evine ey meh-i enver

Kuşûr-i cennet olsa bir dem ârâm idemem sensiz
Salın Tübâ gibi ey serv-i kıddim baîa boy göster

Ser-i ebrûlarıñda eylenür cânım mekân tutmuş
Ne yere cânımız⁸¹ alıp gidersin ey vefâ-perver

Ko âzâd olmasın dursun ölünce hâk-i pâyiñde
Efendim pâdişâhsın sen Zekâyî bende-i kemter

M: 49; AE: yok; İÜ: 27; EE: 21a; HP: 74b

⁸⁰ gün gibi: kevkebi M.

⁸¹ cânımız: cânımı İÜ

36

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Takınmış gâmze-i cellâdın ebrûdan iki hânçer
Nigâhın câna zâlim gâlibâ kaşd-ı helâk eyler

Ser-i küyünde gördükde seni Tübâya benzetdim
Yeşil-câme yaraşmış kâmet-i zibâña ey dilber

Ne âteşdir söyünmez nâr-ı 'aşkıñ sevdiğim bilmem
Yanar virâne-i dilde dem-â-dem sanki bir micmer

Başım eflâke irdi bûs iderken pây-ı dil-dârı
Ne 'âlî menziletdir seyr idiñ ol şâh-ı dil-perver

Nasihat istemem vâ 'iz beni ta'ciz idip durma
Benim câmım efendi nev-revânımdan peyâm ister

Bugün bi-çâreyi zencire çekmiş zülf-i şiriniñ
Zekâyî 'aşk ile dîvânedir bilmem neler söyler

M: 50; AE: 29a; IU: 27a; EE: 21b; HP: 74b

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün

Sabâh oldu tulu' it gün gibi nûr u ziyâ göster
Dil-i gam-gîn-i 'uşşâka cemâliñle şafâ göster

Hurâm it nâz ile serv ü şanavber kâmetiñ görsün
Salın ey nev-nihâlim şahñ-ı gül-zâra edâ göster

Cihânda çokdur ey dil dilber-i şâhib-cemâl ammâ
Benim şâh-ı cihâmım gibi var mı dil-rübâ göster

Karardı gözlerim firkat şebinde ey kamer-ı tal 'at
Açıl şems-i münevver gibi rûz-ı rûşenâ göster

Tahammül idemem yâ Rab gam-ı hicrânı gösterme
İlâhî pâdişâhımla baña her dem likâ göster

Hudâyâ mübtelâ-yı derd-i 'aşkıñ⁸² kılma ser-gerdân
Bu bi-mâra tabîbim küyünü darû's-şifâ göster

Dil-i bi-çâreyi nâr-ı firâka yakma sultânım
Zekâyîye mürüvvet eyle rûyuñ dâ'imâ göster

M: 51; AE: 29a; İÜ: 27a; EE: 21b; HP: 75

⁸² 'aşkıñ: 'aşka İÜ

38

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Çemende ruhları meyden kızarmış nev-cevân ister
Gülistân içre bir tâze nihâl-i erguvân ister

Kocaldım bî-mecâl oldum baña nev-reste yâr olsa
'Aşâsı olmağa pîr-i za'îfîñ nev-cevân ister

Dokunsun medd-i âhı 'âşıkâmñ halka-i zülfe
Sezâ-yı i'tibâr olsun begim dîlberden ân ister

Olup dîl-hasta-i hatt-ı ruhuñ dökmez gözüñ yaşı
Mizâcım seyr-i gülzâr-ı çemen [ü] âb-revân ister

Zekâyî za'f-ı tâlî'le maḥabbet yâyın çekmek
Değildir herkesiñ kârı ekâbir pehlivân ister

M: 51; AE: 29A-29b; IU: 27b; EE: 21b; HP: 75a

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Sevdiğim bir nev-nihâl-i şafha-i gülzârdır
N'eyleyem ol serv ü kaddim mâ'il-i ağıyârdır

Dönme va'diñden hâzer kıl tekye-gâh-ı 'aşkda
Döndürür bir gün seni bu gerdiş-i devvârdır

Gerçi olduñ küşte-i tığ-ı nigâhı ol şehriñ
Ey gönül ma'zûr tut kim dîdesi bîmârdır

Hâbe varsın çeşm-i mesti seyreden müjgânım
Her biri piçiş-figen bir turra-i tarârdır

Özge hâletdir efendi dîde-i bahtım uyur
Çeşm-i giryânım velî tâ şubha dek bîdârdır

Söyleden derd-i derûnumdur beni dîvâne-veş
Mest-i 'aşkıñdır Zekâyî sanma kim hüşyârdır

M: 52; AE: 29b; İU: 27b; EE: 22a; HP: 75a

40

Mefûlû/ Mefâilû/ Mefâilû/ Feûlûn

Mâdâm hayâlimde o şeh cilve-nümâdır
Endişemi gör şâhid-i pâkize-edâdır.

Ol kaşları mihrâb güzel kande giderse
Çeşmim dahi ol yire gider kıble-nümâdır

Ânâc-ı nigâh olmaya mı sine-i 'uşşâk
Kırpikleri tîr ü hâ-m-ı ebrûları yâ dır

Qaddîf gibi mevzûn olamaz serv ü şanavber
Ol kâmet-i mümtâz hemîn şun'ı Hudâdır

Taşvîr idemez hatt-ı ruhuñ Mânî vü Bihzâd
Hayret-dih-i nakkaş-ı 'uqûl-ı 'uqâlâdır

Mecnûn olalı sen saçı Leylânî ucundan
Zülfüñ gamı başımda benim özge belâdır

Cân virmek olursa ser-i kıyunda Zekâyî
Şahbâ-yı ecel gâyet ile neş'e-fezâdır

M: 52; AE: 29b; IU: 28a; EE: 22A; HP: 75a

Mefûlû/ Mefâilû/ Mefâilû/ Feûlûn

Bir lahza yüzüñ görmesem ol cāna elemdir
Ellerde seni görsem eğer derd ile gāmdır

Āsûde sâmp hecr ile miñnetlere salma
Hep çekdiceğim 'aşkıñ ile cev r ü sitemdir

Bir yāreyi şad pâre ider sine-i dilde
Merhemleri 'ayyār-ı sipihriñ hemm ü sündür

Peymāne n'ola virse ruh-ı zerdime humret
Hep dökduğı eşk didemiñ ālûde-i dermdir

Sinem kûzedir biri biri cānım özler
Dā'im ser-i ebrûlan zirā ki behemdir

Bî-mār-ı gām itdi gāzab-ālûd nigāhıñ
Gamzeñde 'itāb eylerise lutf u keremdir

Dergāh-ı keremkāra Zekāyî yüzünü sür
İhsān ise pîrāye-i erbāb-ı himemdir

M: 52; AE: 29B-30a; İU: 28a; EE: 22a; HP: 75b

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Gördüğüm düşde hayâl-ı kadd-ı mevzûnuñ mudur
Y o ğ s a T ũ b ā k â m e t i ñ ş e k l i n d e m e f t ũ n u ñ m u d u r

Ş e m m i d e n m e s t - i ş a f â d ır b ũ y - ı g ũ n - â - g ũ n i l e
Y â s e m e n m i y â b e y â z - ı ħ a d d - i g ũ l - g ũ n u ñ m u d u r

Böyle rüsvâ itmedi bir kimseyi sevdâ-yı 'aşk
Dil ħ a r â b â t i ç r e m u h k e m b a ğ l ı M e c n ũ n u ñ m u d u r

Dağlardan güller açdı gŭlsitâmñda seniñ
S e y l - i e ş k i m k a n a k a r e y s i n e C e y ħ ũ n u ñ m u d u r

Bir nigâhuñ 'âşık-ı zârî ider mest ü ħ a r â b
S a ğ a r - ı p ũ r m e y m i y â ħ ũ d ç e ş m - i p ũ r - ħ ũ n u ñ m u d u r

Bir nazarda sevdiğim 'aqlım perişân eylediñ
G a m z e l e r c â d ũ n i g e h l e r s i h r ü e f s ũ n u ñ m u d u r

Derd-i firqatle tennŭr-ı dilde âteşler yakıp
Ş u ' l e - d â r o l a n Z e k â y i ħ a l b - i m a ħ z ũ n u ñ m u d u r

M: 53; AE: 30a; İU: 28b; EE: 22b; HP: 75b

43

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Vaşf-ı rüyuñ yâsemen yâ gül müdür
Haft-ı şeb-renk siyeh sümbül müdür

Şem'-i ruhsârîña karşı tâ seher
Nâle itmekde gönül bülbül müdür

Gönlümü bahtım gibi târik i den
Zulmet-i hecr ü gam-ı kâkül müdür

Sâgar-ı şahbâyı reng-â-reng i den
In'ikâs-ı la'l-i leb-i mül müdür

Gerden-i yâre Zekâyî dizilen
Hâl-i hindu mı vü yâ fülful müdür

M: 53; AE: 30a; İU: 28b; EE: 22b; HP: 75b

44

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Gamñ ey bî-vefâ şiddetde âteşden füzûn-terdir
Veli ol nâr ile ünsiyetim var dil semenderdir

'Aẓâb-ı hecr ü firkaṭ bir yaña agyâr ile ülfet
Dün ü gün derd ile miḥnet helâk-ı emr muḳarrerdir

İden cürm ü günâhındır seḫâb-ı düd-ı âhındır
Benim baht-ı siyâhındır karnu hükm-i muḳadderdir

Şalâdır 'aşîkân gelsin benimle imtiḫân olsun
Yoluñda cânını virsin diyem haḳḳâ dil-âverdir

Kaşñ mihrâbına karşı revâ mıdır 'adiv durmak
Benim ol kible-gâhındır niçin a'dâya manzardır

Taḥammül kalmadı bende hiç inşâf itmediñ sen de
Sezâ mıdır ki gülşende ola gâv yâhüd ḫârdır

Zekâyîniñ sözüñ diñle derûnum yandı derdiñle
Efendim ḳadriñi aña cemâliñ mihr-i enverdir

M: 54; AE: 30A-30b; İÜ: 28b; EE: 22b; HP: 76a

'Aşkıñ mişâl-i necm zühâl evc-i serdedir
Mirîh-i bahtım ile mûkâbil eşerdedir

Sevdâ-yı zülf-i dilber ile dil yeler gezer
Bilmem ki gurbet elde karar ne yerdedir

Kaşar-ı zerrinde yok felek oldu nâ-bedîd
Gönlüm şafası var ise ol sim-berdedir

Ben sevdiğimce kaçdı yanımdan hüma-şîfat
Ol mâh-ı hüsn ü ân heme seyr ü seferdedir

Meh-rûyu üzre hâle-i ebrûya 'âşıkım
'Âlem bu demde cûnbüş-i devr-i kamerdedir

Gögsüm tatalı zahmına câdü-yı çeşminiñ
Müjgâmñ oklarına da cânım siperdedir

Yüz virmez oldu şimdi Zekâyîye ol nigâr⁸³
Mir'ât-ı köhne gibi derûnum kederdedir

M: 54; AE: 30b; İU: 29a; EE: 23a; HP: 76a

⁸³ ol nigâr: rûzgâr İU

46

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Her kaçan kim hâne-i virâneme cânân gelir
Hasta-i hicrân olan cisme o demde cân gelir

Eyledikçe rahm idip çeşm-i siyâhıyla nazar
'Âşık-ı nâ-çâre havf-ı hançer perrân gelir

Nev-cevânım yamına gelse ölürsem gam değil
Cân vermek şevk-ı rüyûyla katı âsân gelir

Gâh hışmîle gelir ammâ ki pür-çîn gazâb
Gâh lutf idip tebüssümle gül-i handân gelir

Yâr ile tenhâ kalırsam şâd olur kalb-i hâzîn
Başıma kopar kıyâmet her kaçan nâ-dân gelir

Gitdi 'aqlım muntazır çeşmim gönül pür-i iztirâb
Lutf idip âyâ ne dem ol âfet-i devrân gelir

Sen esîr-i gamze-i nâzı Zekâyî şevkûla
Ben şehîd-i 'aşk-ı dil-dârım saña seyrân gelir

M: 55; AE: 30b; İÜ: 29a; EE: 23a; HP: 76a

Āfitāba bakamam hâtırma yâr gelir
Māha noksân irer ol gice ki dîl-dâr gelir

Hırka-ber-düş olalı tekye-i hecr ü gâmda
Tâc-ı nüh kubbe-i gerdün başıma dâr gelir

'Avn-ı Hakk yâver olup ire Hudâdan tevfiğ
Mujde-i nuşret ile gör nice tâtâr gelir

Deşt-i hāmûn-ı ferâgatde yürü âzâde
Bu harâbâta ne mestâne ne hüşyâr gelir

Elem-i hecrîñ ile küşe-i vahdet yegdir
Baña ağıyâre müdârâ katı bir 'âr gelir

Seni bir lahza ferâmûş idemem sultânım
Gönlüme dağdağa-i keşret-i efkâr gelir

Olur elbetde Zekâyî bize Allâh mu'in
Bu tesellî dîl-i mahzûmuna her bâr gelir

M: 55; AE: 30B-31a; İÜ: 29b; EE: 23a; HP: 76b

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Şol zamân kim çeşm-i mestiñ hâbdan bî-dâr olur
Dest-i kudretde nigâhñ tûğ-ı cevher-dâr olur

Bâğa varsam sensiz ârâm idemem pervâne-veş
Hasret-i rûyuñla gülzâr ise âteş-zâr olur

'Âşıkın öldürmeye dizmiş hadeng etrâfına
Pâdişâh-ı gamzeñi gör kim nice gâddâr olur

Turne-i zülfüñ şeb-i vuşlatda alsam destime
Tâli '-i bahtım şerefde necm-i gisû-dâr olur

Öldürür bir gün gam-ı dil-süz-ı hicrânñ beni
Âteş-i 'aşka tahammül hayli müşkil-kâr olur

Nâ-sezâlarla celis olmuş yine ol nev-cevân
Bî-vefâdır ey Zekâyî saña sanma yâr olur

M: 56; AE: 31a; İÜ: 29b; EE: 23b; HP: 76b

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Bu fânî gülsitâmıñ naḥl-i ümmîdinde bār olmaz
Niçün bezm-i fenâ manzûr-ı çeşm-i i'tibâr olmaz

Cihân kâşânesi semt-i ḥarâba meyl i der dâ'im⁸⁴
Ânıñçün ser-tâ-ser aḥvâl-i 'âlem ber-ḳarâr olmaz

Dil-i gâfil ḥaber-dâr olmadı 'ilm-i ilâhîden
Zemîn-i şûrede bünyâd-ı ḥikmet üstüvâr olmaz

Ḥudâvend-i kerîmiñ maḫḫar-ı gufrân olmazsam
Benim gibi nihâyet nâr-ı düzaḥda yanar olmaz

Sevâd-ı vechimi pāk eylemezse ḳatre-i rahmet
Zekâyî zulmet-i maḫşerden özge ıztırâr⁸⁵ olmaz

M: 56; AE: 31a; İÜ: 30a; EE: 23b; HP: 76b

⁸⁴ dâ'im: cānım EE.

⁸⁵ ıztırâr: ıztırâb HP.

50

Mefûlû/ Fâilâtü/ Mefâilü/ Fâilün

Virdiñse bâda mâ-ḥaşal-ı ḥânümânımız
Köhne ‘abâyı gör hele yokdur ziyânımız

Sîmurg-ı evc-i fakr ü fenâyız gedâlarız
Kâf-ı kanâ‘at içre olur âşiyânımız

Za‘f-ı dil ile çile-keş-i ‘aşk-ı yâr olup
Saht oldu gâyetiyle çekilmez kernânımız

Biz mest-i cām-ı bâde-i ‘aşkız ezeli den
Mecnûn mişâli vâdi-i ğamdır mekânımız

Gülzâr-ı ‘aşkda şevkıla âsûde olurduk
Bir lahza sâye salsa o serv-i revânımız

Kurbânıñ olduğum dahi rahm eylemez misiñ
Râh-ı maḥabbetiñde fedâ baş u cāmımız

Beyhüdedir Zekâyî müdârâ-yı rûzgâr
Taḳdir-i Ḥaḳḳ zuhûruna yokdur gümânımız

M: 56; AE: 31a; İU: 30a; EE: 23b; HP: 76b

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Hümâ-yı tâli'im evc-i murâda eylese per-vâz
Olurdu sāyesi Kâf-ı kemâle mihr-i tâb-ı endâz

Bahâ-yı hüsnünü tervîz ider vaşşâf-ı endişem
Bulunsa şahid-i tab'ım gibi bir dîlber-i mûmtâz

İrerdi vaşl-ı dildâre göñül divānesi amma
Müsâ'id olmadı vefk-ı merâma tâli'-i nâ-sâz

Gice kuş gibi tâ şubha dek nālân olur göñlüm
Enisim nâle-i duldül-mişâl murg-ı hoş-âvâz

'Aceb serkeşlik eyler tâlib-i iqbâli oldukça
Bu Zâl-ı köhne-i dehrin çekilmez itdüğü biñ nâz

Ko dursun dilde esrâr-ı maḥabbet açma nâ-dâna
İder sad hile ebnâ-yı zamâne fâş olunsa râz

Şalâdır var ise gelsin kâsîde hem gâzel söyler
Zekâyî gibi meydân-ı mu'ârefede şahın-ı perdâz

M: 57; AE: 31b; İÜ: 30b; EE: 24a; HP: 77a

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Gülistân içre gönlüm derd ile nālân olur sensiz
Olursa ravza-i cennet bafîa zindân olur sensiz

Hücüm-ı nâr-ı hasret şubha dek cismim kebâb eyler
Derûn-ı câme hâbım âteş-i sūzân olur sensiz

Temevvüc eyleyip deryâ-yı çeşmim intizârîla
Sirişkim dem-be-dem emvâc-ı hûn-efşân olur sensiz

Döner gülşende 'ayn-ı nergis ü sünbül mugaylâna
Cihâmî şafha-i gülzârî hâristân olur sensiz

Şafâ-yı hâtır olmaz bezm-i meyde n'eylersün 'âşık
Bu dehriñ 'iş ile nûşu belâ-yı cân olur sensiz

N'ola ebrûlarıñ fikr ile çâk itsem giribâmm⁸⁶
Vücûdum dâğ dâğ-ı nâvek-i hicrân olur sensiz

Yetiş ey Hîzr-ı cāmım semt-i maşşûda delâlet kıl
Zekâyî tih-i gârda vâlih ü hayrân olur sensiz

M: 57; AE: 31b; İÜ: 30b; EE: 24a; HP: 77a

⁸⁶ giribâmm: giribâne İÜ

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Gözüm yollardadır 'âlem baña zindandır sensiz
Mekânım künc-i hasret gözlerim giryandır sensiz

Gel ey rûh-ı revânım işte ben öldüm firâkıñla
Yanar cismim derûnum âteş-i süzândır sensiz

Şafâ-yı hâtırım yokdur ne şabrım var ne ârârım
Hemin gülzâr-ı cennet vâdî-i nîrândır sensiz

Gözümde hâb-ı râhat yok bedendeistirâhat yok
Baña "vallâh" sağ olmak hırâş-ı cândır sensiz

Hilâl-ı ebruvânın şafha-i sinerinde nağş itdim
Hayâlim gurbet ilde hançer-i müjgândır sensiz

Gözüm dünyâyı görmez seyr-i gülşen eylesem bir dem
Ne gülşen belki gülhan bâ'îş-i ahzândır sensiz

Zekâyı gitdi elden gel yetiş ey derde dermânım
Giriftâr-ı belâ-yı firkat ü hicrândır sensiz

M: 58; AE: 31B-32a; İÜ: 31a; EE: 24b; HP: 77a

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Yakar nâr-ı firâkı cânımı cânân ele girmez
Geceler zâr u giryâmın meh-i tâbân ele girmez

Giribân çâk ü dil mecrûh u sine dâğ pür-âteş
Perişân hâle bak ‘âlemde bu seyrân ele girmez

Ko cânê her bakışda şâh-ı gamzeñ dâğ dâğ itsün
Nigâhñ hâncerine sine-i üryân ele girmez

Şarâb-ı nâba döndü eşk-i çeşmim⁸⁷ gözlerim cânê
Ayak bas bezme şâkî böyle hoş devrân ele girmez

Devâsız derdi Bakrât-ı cihâna sorma benden sor
Gam-ı hicrân ile bî-mâr olan Lokmân ele girmez

Giribân-ı ‘abâya göz yaşından hâbbeler dizdim
Ki her demde muvâfık dîr ile mercân ele girmez

Zekâyî-veş semenden tab‘ıma ‘atf-ı ‘inân itsem
Murâdım esbine vüs‘atli bir meydân ele girmez

M: 58; AE: 32a; IU: 31a; EE: 24b; HP: 77b

⁸⁷ çeşmim: cismim EE.

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Kande şol dil kim ğam-ı 'aşkıñla nâ-lân olmamış
Görmedim bir dide kim hecriñle giryân olmamış

Şâhım iklim-i maḥabbetde sır-ı 'âşık mı var
Sen cefâ-kârıñ ser-i küyuñda ğaltân olmamış

Bir göñül kâşânesin gördüñ mü deşt-i 'aşkıda
Ceyş-i derd ü ğam hücum itmiş de virân olmamış

Bahr-i cüduñ kaṭresi 'âlemleri ignâ ider
Var mıdır müstağraḳ-ı deryâ-yı ihsân olmamış

Bâl ü per yandırmış ammâ n'eyleyim pervâneyi
Nâr-ı 'aşkıñla Zekâyî gibi sūzân olmamış

M: 59; AE: 32a; İÜ: 31b; EE: 24b; HP: 77b

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Hayâliñle gönül 'aşk u maḥabbet cāmına kanmış
Velî bi-çâre pervâne gibi âteşlere yanmış

Helâk-i cân ider bîm-i nigâhı zîr-i ebrûdan
O şühûñ pâdişâh-ı gâmzesidir yâya yasanmış

Ne Leylîdir ki bir Mecnûnı deşt-i miḥnete saldı
Seniñ her mûy-ı zülfüñde nice divâne bağlanmış

Umîd-i vaşl idip kaldım şeb-i gâmda tek ü tenhâ
Dil-i şeydâyı gör kim yâri 'ahdinde durur sanmış

Katil-i nâz ide âhir budur ol gâmzeden ḥavfım
O zâlim bi-âmândır çeşm-i mestiñ kana boyanmış

Süzüp çeşm-i siyâhıñ gânzeler etrâfa meyl itse
Nigâh-ı nâzı güyâ Kâhramândır tiğâ dayanmış

Karışmış dide-i pür-ḥâbda bir yere nâvekler
O müjgân oklarıdır her biri bir cânâ saplanmış

Zekâyî terk-i râḥat eyleyip bi-dâr olur her şeb
Yanar tâ şubḥ olunca şem'-i ruḥsârıñdan uyanmış

M: 59; AE: 32A-32b; İÜ: 31b; EE: 25a; HP: 77b

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Garîbim künc-i firâkatde yanımda nev-cevânım yok
Bu gülşende hürâm u nâz iden serv-i revâmım yok

'Aceb kimler şeref-yâb-ı şafâ-yı bezmi dir bilsem
Bugün gurbet-sarâyımda benim şâh-ı cihâmım yok

Ne gülzâra varırsam râhatım var ne çemen-zâra
Benim nevreste şâh-ı yâsemen tâze fidâmım yok

Esirim kâkülüñ şevkıyla düşdüm işte bir kayda
Giriftâr-ı cefâyım hasretiñle hiç figâmım yok

Bana cünbişler ile meclis-i yârâne gel dirler
Nice zevk u şafâya meyl ider göñlüm ki câmım yok

Garîb ellerde n'ola arzû-yı kûy-ı yâr itsem
Enisim yok diyâr-ı gurbet içre bir mekânım yok

Girbânım dahi sinem mişâli çâk idip âhır
Zekâyî gibi rûsvâ-yı cünûn oldum gümâmım yok

M: 60; AE: 33b; İÜ: 31b; EE: 25a; HP: 78a

Fâlâtûn/ Fâlâtûn/ Fâlâtûn/ Fâlâtûn

Gamzeden hançer takımmış bî-amandır gözleriñ
Kirpiğin ok kaşlarıñ yahşı yamandır gözleriñ

Ehl-i 'aşka fitne-i devr-i zamandır gözleriñ
Bî-bedeldir hüsnüñ ammâ el-amandır gözleriñ

'Aklım alır bu edâlar bu revişler her biri
Hâl ü hatıñ 'âşıka cânlar bağışlar her biri

Nâvek-i müjgân ise tâ câna işler her biri
Bî-bedeldir hüsnüñ ammâ el-amandır gözleriñ

Bilemem hâlim n'olur sen dilber-i mümtâz ile
Kime feryâd ideyim bu tâli '-i nâ-sâzla

Öldürür çeşmiñ beni âhır nigâh-ı nâz ile
Bî-bedeldir hüsnüñ ammâ el-amandır gözleriñ

'Âşıkı Mecnûn ider sevdâ-yı zülf-i pür-hamun
Sünbül-i hoş-bü mudur zîr-i külehde perçemiñ

Gül müdür ruhsâr-ı âliñ la'l-i leb-i gonca-fermiñ
Bî-bedeldir hüsnüñ ammâ el-amandır gözleriñ

M: 60; AE: 32b; İÜ: 32a; EE: 25b; HP: 78a

Mefûlû/ Fâilâtü/ Mefâilü/ Fâilün

Oldum esîr-i zülfü yine bir perî-veşîñ
Düşdüm kemend-i 'aşkına ol şüh-ı ser-keşîñ

Pervâne gibi yandı göñül şem'-i rüyuna
Mümkün müdür ki olmaya te'siri âteşîñ

Çavs-ı kazâya beñzedirim ebruvânıñ
Tâ câna atdı nâvek-i müjgânını kaşîñ

Yâr olmayınca n'eyleyeyim çasr-ı cenneti
Beyhüdedir şafası cidâr-ı münâkkaşîñ

Haqqâ Zekâyî şî'r ü gazel böyle söylenir
Âfâkı tutdu velvele-i nazm-ı dil-keşîñ

M: 61; AE: 33a; IU: 32b; EE: 25b; HP: 78a

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Yine kaçd-ı helâk eyler nigâhı çeşm-i cânâmın
Taḥammül eyle hışm-ı Kahramâna var ise câmın

Ne şabrım kaldı sevdâ-yı vişâliñle ne ârârmım
Dil-i 'âşıqda cem'iyetimi kor zülf-i perişânın

Kemân ebrûlarıñdan şâh-ı gâmzeñ çekdi tuğrâlar
Yürüdür ser-te-ser iklim-i hüsne emr ü fermâmın

Olursañ kuvvet-i bâzüya Rüstemler gibi mâlik
Çekilmez çille-i saht-ı kemâm Zât-ı devrânın

Şikest itdi 'adû-yı dîni darb-ı zü'lfeğâr ile
Zekâyî bendesidir böyle bir sultân-ı zî-şâmın

M: 61; AE: 33a; IU: 32b; EE: 25b; HP: 78b

61

Mefûlû/ Fâilâtü/ Mefâilü/ Fâilün

Ey dil cefâ m oldu seniñ istirâhatıñ
Ey dide kânde kaldı 'aceb hâb-ı râhatıñ

Odlar yanar şubha değin gice hecr ile
Gönlüm onda şiddeti var nâr-ı hasretiñ

Bir âteşe düşürdü felek 'aşk ile beni
Cismim kebâb ider giderek süz-ı firkatıñ

Bir lahza şabr eyleyebilmem firâkıña
Bî-tâkat itdi gerçi efendim maḥabbetiñ

Ey nûr-ı dide yoluña kurbân olam seniñ
Geçdikçe çeşmim üstüne bas pây-i devletiñ

Yokdur gözümdе zerre kadar kadri 'âlemiñ
Devlet odur ki yâr ola hem-bezm-i şöḥbetiñ

Şâd oldu lutfuñ ile Zekâyî bugün şehâ
Her demde za'id eyleye Allâh rif'atıñ

M: 62; AE: 33a; IU: 32a; EE: 26a; HP: 78b

Fâilâtün/ Fâilâtüm/ Fâilâtün/ Fâilün

Oldu gönlüm ey nihâl-i 'işve meftûnuñ seniñ
Küh u şahrâda benim âvâre Mecnûnuñ seniñ

Şâh-ı gülde yok bu kâmet serv ise kütâhdır
Medd-i âhım gibi bâlâ kıdd-ı mevzûnuñ seniñ

Tig çekmiş bi-amândır öldürür 'aşıkları
Kan ider her bir nazarda çeşm-i pür-hûnuñ seniñ

Öldürürsün küşe-i firkatde bir gün sen beni
Böyledir ey kanlı vü zâlim resm-i kânûnuñ seniñ

Geh tebessüm geh tekellüm eyledikçe nâz ile
Mest ider dil-teşne kân-ı la'l-i mey-gûnuñ seniñ

Bu'l 'aceb sevdâ ki bir yirde kararım yok benim
Kande kaldı ey felek şahrâ-yı hāmûnuñ seniñ

Ey Zekâyî çâresiz bir derde düşdüñ 'âkıbet
Merhamet kılma rı âyâ şâh-ı gerdûnuñ seniñ

M: 62; AE: 33A-33b; IU: 33a; EE: 26a;HP: 78b

63

Mefûlû/ Fâilâtü/ Mefâilû/ Fâilün

Câm-ı maḥabbet içdim ezelden bu âna dek
Mest-i ḥarâb-ı 'aşkıñ âhir zamâne dek

Çeşmiñdedir var ise seniñ sürme-i siyâh
Seyr eyledim memâliki tâ İsfehâna dek

Ḳavs-ı zamâne disem eğer kâşîña sezâ
Müjgânıñ oklarını küşâd itdi câne dek

Ḥükmün yürütdü ḥâl ü ḥattıñ kâra giydirüp
Keşmir ü Hind ü mülk-i Ḥatâ vü Revâne dek

Gamzeñ okuna sine-i 'uryânımı tutup
Saplandı ser-te-ser hedef-âsâ miyâne dek

Tig-ı nigâhıñ ise amân virmedi baña
Geçdi ḥadeng gamze gibi üstühâne dek

Zür-ı hücum-ı dehre Zekâyî dayanmayıp
Düşdüm türâb-ı dergeh-i dârü'l-emâna dek

M: 63; AE: 33b; IU: 33a; EE: 26a; HP: 79a

64

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Söylemem rāz-ı derūnum sırr-ı mübhemdir göñül
Gevher-i 'aşkıyla pür genc-i muṭalsamdır göñül

Keşf olunmaz n'eyleyim ağıyar aña bigānedir
Bezm-i vuşlatda nice esrāre mahremdir göñül

Bu'l 'aceb vādi ki yokdur anda idrākiñ yeri
Semt-i şahrā-yı melāmet başka 'ālemdir göñül

Ben harāb oldukça ma'mūr oldu dil kâşānesi
Gālibā sultān-ı 'aşka cāy-ı hurremdir göñül

Hāk-i pāy-ı āl ü evlād-ı Habīb-i Ekremim
Ānıñ için mātem-efzā-yı Muḥarremdir göñül

Nüş iden bir kıtresin cām-ı dīliñ bulur ḥayāt
Hızr u 'İsāya Zekāyī şimdi hem-dermdir göñül

M: 63; AE: 33b; İU: 33b; EE: 26b; HP: 79a

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Neş'e-yâb-ı feyz-i âkdesdir figân eyler göñül
Ârzü-yı bezm-i hâş-ı kudsiyân eyler göñül

Bâğ-ı cennet olsa da kevn ü mekâm n'eylesin
Seyr-i gülzâr-ı şafâ-yı lâ-mekân eyler göñül

Bâl açıp şahrâ-yı eflâki temâşâ iderek
Zirve-i 'arş-ı Hudâyı âşiyân eyler göñül

Gevher sırrın kedürât-ı sivâdan pâk idip
Kenz-i mahfî içre bi-nâm u nişân eyler göñül

Zâtını kılmuş mücerred câme-i evşâf dan
'Aşk-ı yâri hırz-ı cân idip nihân eyler göñül

Gel Zekâyiden haberdâr ol mu'ammâ remzine
Şimdi esrâr-ı hafâyâyı 'ıyân eyler göñül

M: 63; AE: 34a; IU: 33b; EE: 26b; HP: 79a

66

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Semt-i 'uşşâka yine meyl itdi ol tâze nihâl
Pertev-endâz oldu gūyâ 'âleme mihr-i cemâl

Bir nazar kıldım cebîniñde kemân ebrûlara
Sanki gördüm sevdiğim âyinede iki hilâl

Ben şarâb-ı 'aşkı la'l-i yârdan nûş eyledim
Bî-mürüvvet zâhidi gör baña dir ehl-i vebâl

Âteş-i hecr ü gam-ı agyâr ile göñlüm harâb
Nice takat kıldım insâf it derûn-ı pür-melâl

Şerha şerha sinemi cevriñle mecrûh eylediñ
İşte kaldım râh-ı 'aşkıñda efendim bî-mecâl

Merhamet kılmaz mısın şâhâ Zekâyî bendeñe
Mübtelâ-yı firkatîñdir⁸⁸ vaşlıña irmek muhâl

M: 64; AE: 34a; IU: 33b; EE: 26b; HP: 79a

⁸⁸ firkatîñdir: firkatîñden EE.

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Sırr ile âyine-i 'âlem-nümâ ol sevdiğim
Merd iseñ bigânelerle âşinâ ol sevdiğim

Dide-i Hakk-bin ile her zerreye eyle nazar
Gör tecellî-i Hudâyı pür-şafâ ol sevdiğim

Mahv-ı evşâf eyle aldanma vücūd-ı hâdiş
Bahır-ı Zâta gark olup ender-ferâ ol sevdiğim

'Âlem-i vahdetde mir'ât-ı şifâta nâzır ol
Dâ'imâ müstağrak-ı nûr-ı Hudâ ol sevdiğim

İsteriseñ "ve âlu men velâhu" sırrından haber
Bende-i der-gâh-ı şâh-ı "lâ-fetâ" ol sevdiğim

Secde-gâh eyle Zekâyî âdem-i ma'nâyı sen
Gir nâ'im-i vuslata ehl-i bekâ ol sevdiğim

M: 64; AE: 34a; İÜ: 34a; EE: 27a; HP: 79b

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Hudâ 'afv eylemezse rûz-ı mahşer cürm ü 'işyânım
Neler çekse gerek dest ü zebânımdan giribânım

Esir-i nefis olup 'ömrüm geçirdim hâb-ı gafletde
Devâ kân ağlasa eşk-i nedâmet dökse çeşmânım

Za'ifim nefis-i emmâre elinde nâ-tuvân oldum
Taḥammül kalmadı bâr-ı ma'âşî kesdi dermânım

Çıkıp kürsiye ey vâ'iz oku "lâ taḫnetü" dersin
'Azâb âyetlerinden bahş idersin sen de hey cânım

Zekâyî yüz sürüp geldim der-i sultân-ı kevneyne
Melâz u melce'im oldur iki 'âlemd e sultânım

M: 65; AE: 34A-34b; IU: 34a; EE: 27a; HP: 79b

Zîkr-i Hakkla hâb-ı gafletden uyandı gözlerim
'Âşık-ı dîdârım ancak vech-i yâri gözlerim

Düş olup sevdâ-yı 'aşka eyledim terk-i vatan
Bî-karârım gurbet elde ol diyârı özlerim

Şem'-i ruhsârın hayâli yandınır cân u dili
Zülf-i şîrinin gamıyla gecedir gündüzlerim

Âyet-i hüsnün 'avâlim levhine nakş eylediñ
Kande baksam "semme vechu'llâh" okur her yüzlerim

Ehl-i dil remzini gavvâş-ı hakikat fehm i der
Dürr-i deryâ-yı ma'ânîdir Zekâyî sözlerim

M: 65; AE: 34b; IU: 34b; EE: 27a; HP: 79b

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Gehî cüş eyleyip deryâ-yı bî-pâyân olur gönlüm
 Gehî bir kaṭre içre gizlenip pinhân olur gönlüm

Gehî şems ü gehî bedr ü gehî necm ü gehî kevkeb
 Gehî zerre gehî kaṭre gehî 'umrân olur gönlüm

Tecerrüd 'âleminde arş-ı evşâf-ı vücūd itmiş
 Libâs-ı mâ-sivâdan cümle-i 'üryân olur gönlüm

Bulup bir kenz-i "Lâ-yefnâ" irişdim devlet-i fakre
 Vücūd iklimine şimden gerü sultân olur gönlüm

Kamu yüzden hitâb-ı "semme vechullâh" olup zâhir
 O vechiyle dem-â-dem vâlih ü hayrân olur gönlüm

Seyâhat eyleyip kevni dokuz eflâki seyrettim
 Fezâ-yı "lâ-mekâna" âkıbet mihmân olur gönlüm

Hadis-i "men 'aref" den ders aldım mekteb-i sırâ
 Haberdâr-ı rumûz-ı 'ilmü'l-Ḳur'ân olur gönlüm

İcip cām-ı mey-i 'aşkı bu yolda cân fedâ itdim
 Zekâyî mübtelâ-yı cezbe-i Rahmân olur gönlüm

M: 66; AE: 34b; İU: 34b; EE: 27b; HP: 79b

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Şikest oldu belî kuhsâr-ı gâmda şîşe vü tîşem
Tılsım-ı genc-i ma'nâyı velî feth itdi endişem

Garîmim⁸⁹ düşmene rübâh-i tâlî' hîle-bâz ancak
Hezâr pür-himmetim ammâ garîb ellerdedir bîşem

Olaldan sâkin-i peygüle-i vahdet kerem-kârâ
Şadâkatle du'â-yı devletîndir rûz u şeb pişem

Saçaklı sünbûle döndürdü devrân kıdd-i mevzûnum
Kâbâ-yı köhne-i şad-pârem üzre sallanır rişem

Zekâyî tekye-i fakr ü fenâda hıdmet idelden
Kânâ'at küşesinde bende bir dervîş-i dil-nîşem

M: 66; AE: 34B-35a; IU: 27b; EE: 27b; HP: 80a

⁸⁹ Garîmim: garîbim HP.

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Mübtelâ-yı derd-i 'aşka nâle kârımdır benim
Şu'le-i baht-ı siyâhım âh ü zârımdır benim

Nev-nihâl-i kâmetiñ bir serv-i bâlâdır seniñ
Tih-i hayretde hayâli siyâh-dârımdır benim

Salma şahrâ-yı cünûna bendeñi ey şah-ı 'aşk
Hâk-i pây-ı dergehiñ devlet-medârımdır benim

Şöyle nakş olmuş hayâl-i hüsnü levh-ı sînerne
Bezm-i gâmda münisim hem gam-küsârımdır benim

Müy-ı hattıñ her biri sünbül mü yohsa gül müdür
Şafha-i gül-zâr-ı vechiñ lâle-zârımdır benim

Mest-i 'aşkıñ bilemem gündüz müdür yâ gice mi
Hatt-ı rüyuñ şahid-i leyl ü neharımdır benim

Şûret-i ruhsârıñ cârımda taşvîr eyledim
Zulmet-i hecrînde mihr-i şu'le-dârımdır benim

Garnze tîğ almış ele biñ zahm açar⁹⁰ bir hamlede
Gerçi tîğ arnmâ Zekâyî zü'lfekârımdır benim

M: 67; AE: 35a; İÜ: 35a; EE: 27b; HP: 80a

⁹⁰ açar: urur HP:

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

O mihr-i nev-cevâm mâ'il-i semt-i vefâ sandım
Baña firkať şebînde yâr olur bir dil-rübâ sandım

Gelip zâr eyledim beyhûde şad âzâr eylersin
Seni ey bî-vefâ derd-i derûna âşinâ sandım

Cihâm eyledi baht-ı siyâhım başıma zindân
Bu dâr-ı gâfleti miñnetle cây-ı rûşenâ sandım

Raķībânıñ hücûmu eylemiş ol bāğ-ı hâristân
Ser-i kûyuñ hezâr-ı câna gülzâr-ı şafâ sandım

Vücûduñ şevķıla pervâne gördüm âteşe yakmış
Am kendim gibi sevdâ-yı 'aşķa mübtelâ sandım

Zekâyî bendeñi terk itdiñ âhir şâm-ı firkaťde
Bu virân-hânesin mihr-i rûhuñla pür-ziyâ sandım

M: 67; AE: 35a; İÜ: 35a; EE: 28a; HP: 80a

Feilâtün/ Feilâtün/ Feilâtün/ Feilün

Bir zamān nūş-ı mey-i bezm ü vişāl eylerdim
Lezzet-i şoḥbet ile def'-i melāl eyler idim

O ḥarāmī bakışın 'aqlımı yağma kıldı
Cânımı alsa dahī aña ḥelāl eyler idim

Düşürürsem güher-i kaṭre-i eşkim bahre
Mevcini seyl-i sirîşkim gibi âl eyler idim

Kâmetin serv idi ben sāye-şıfat efgende
Aynlık yok dir idim devr-i ḥayāl eyler idim

Ciğerim kanın içirdi baña ḥasretle felek
Yād-ı la'liñle temennâ-yı zülāl eyler idim

Şeb-i hecriñde yamān korkulu düşler gördüm
Rüz-ı vaşlıñda temâşâ-yı cemāl eyler idim

Fırkat-i yâr ile irişdi Zekâyî nokşân
Mihr-i rüyuñdan anıñ kesb-i ḥelāl eyler idim

M: 68; AE: 35a; İU: 35b; EE: 28a; HP: 80b

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Hevâ-yı zülf-i yâr ile esir-i bend-i sevdâyım
Giriftâr-ı cefâ-yı kayd-ı gisû-yı mutarrâyım

N'ola 'âlemde bir yâr-ı muvâfık istesem ben de
Enisim yok bu mihnet-hâne-i gurbetde tenhâyım

Ser-i küyüñdan özge meskenim yok hâne-ber-düşüm
Efendim kande ise ben de ol yirde hüveydâyım

Komazlar bir nefes râhat otursam⁹¹ nev-cevâımla
Hemân bir câhil-i nâ-dân gelir diyü müheyyâyım

Uyan uyhudan artık ey gözünü sevdiğim dilber
Bu zulmet-gehde nâr-ı intizânîla gam-efzâyım

Yerim vîrânedir kaçır-ı sipihre eylemem râğbet
Harâbât âşiyârında mişâl-i mürğ-i 'anķayım

Düşürdüm 'aklı vâdî-i cümûna "her çi bād-âbâd
Zekâyî-veş ferâgat-kerde-i âlâm-ı ferdâyım

M: 68; AE: 35b; IU: 35b; EE: 28b; HP: 80b

⁹¹ otursam: olursam

76

Mefûlû/ Fâilâtû/ Mefâilû/ Fâilûn

Gurbet elinde bildi cihân-ı pür-gam olduğum
Gam küşesinde çile-keş-i 'âlem olduğum

Künc-i elemde gerçi enis olmadıñ baña
Bilmez misin hayâlin ile hem-dem olduğum

Luţfuyla söyle Yûsuf-ı hüsne şabâ yetiş
Beytül-hazânda dîdeleri pür-nem olduğum

Şeh-bâz-ı çeşm-i mest-i duyarsa kıyar baña
Bezm-i şafâ-yı ülfetife mahrem olduğum

Mahrûm ider hemîşe meded duymasın felek
Ben mübtelâ-yı zülf-i ham-ender-ham olduğum

Âverelikde kaldı şafâ şimdi ey göñül
Yetmez mi kayd-ı miñnet ile bâ-hem olduğum

Ma'nâda âdem olmağa⁹² tevfiķ ola meger
Sûd eylemez Zekâyî benî adem olduğum

M: 68; AE: 35b; IU: 36a; EE: 28b; HP: 80b

⁹² olmağa: olmağla EE.

Mefûlû/ Fâilâtü/ Mefâilû/ Fâilûn

Ey mübtelâ-yı miḥnet-i hicrâmın olduğum
Tâ şubḥa deyin derdle nālân olduğum

Öldürdü bir nigeḥle beni kanlı gözleriñ
Çeşm-i siyâh-ı mestiñe kurbân olduğum

Fırkât gününde şevḳ-i hayâliñle eylenir
Vuşlat şebînde ḥüsnüne ḥayrâmın olduğum

Sormaz mısın bu ḥasta diliñ ḥâl ü ḥatırın
Gam küşesinde her gice miḥmâmın olduğum

Çekdirdi kaşlarıñ baña bu ‘aşḳ yâyım
Ey ben şehîd-i nâvek-i müjgâmın olduğum

Ḥayli dem oldu pâyiñe destim irişmedi
Üftâde-rûy-ı küşe-i dâmâmın olduğum

Gamzeñ kâtili bir de Zekâyî değıl midir
Ey cân-fedâ-yı dîde-i fettâmın olduğum

M: 69; AE: 35b; IU: 36a; EE: 28b; HP: 81a

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Âh ol serv-i hürâmânım idip luṭf u kerem
Hâne-i virâmma basma sa'âdetle kadem

Şerha şerha levḥ-i sinemde açıldı yâreler
Ceyş-i gam şehri-i vücûdum yıkmaya çekdi 'alem

Şâh-ı gamzeñ tür-i mülgâne nişân-gâh eyledi
Ey benim kaşı kemânım cârâ kâr itdi elem

Bî-vefâlık semtiñi tutduñ efendim gâlibâ
Ben gedâyı eylediñ şâyeste-i kahr ü sitem

Hem firâkıñ miñneti hem kaşlarıñ perçin idip
Bir nazarla kılmađıñ ben zârı şâd u muğtenim

Gerçi cürm itdimse 'afv it ey kerem-kânım benim
'Aklım aldıñ sevdiğim ma'zûr tut divâneyim

Râh-ı 'aşkıñda Zekâyî düşdü derd ü miñnete
Çâresi yokdur meğer ki câmımı kurbân idem

M: 70; AE: 36a; İÜ: 36b; EE: 29a; HP: 81a

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Firâk-ı yâr ile cennetde ârâm idemez âdem
Ne kâbil rāhat itmek başıma zindân olur 'âlem

Siyeh çeşmiñ süzüp 'atf-ı nigāh itdikçe ol âfet
Kopar cāmın yirinden cān atar kurbān için ol dem

Bu sinem yâresi tâ cāmıma işler 'ilâcı yok
O zahm-ı çeşm-i dilberdir kabûl itmez devâ merhem

Şitâb itdi gücenmiş bendesine ol kâmer-ı tal'at
Niyâz itsem yüzüm rāhında hâk-i pâyine sürsem

Yakar nâr-ı maḥabbet bir taraf dan âteş-i hicrân
Niçin kahr u sitem oduna yakdın cismimi bilmem

Efendim gerçi âzârın keremdir bendeñe ammâ
Kime feryâd idem yokdur cihānda sırtıma maḥrem

Haṭâ itdim suçum bildim 'inâyet kıl şehen-şahım
Zekâyiyi eğer 'afveylemezseñ öldürür bu ğam

M: 70; AE: 36a; IU: 36b; EE: 29a; HP: 81a

Der reh-i 'ışk-ı şomâ vâlih ü hayrân şodem
Ez elem-i hecr-i to hasta vü nâlân şodem

Hâl⁹³ ne-dânem ki çîst dil heme pür-âteşest
Ez ser-i men tâ kâdem-i âteş-i süzân şodem

Mey ne-tirvânem ki hiç terk-i muhabbet konem
Nist merâ fâ'ide gerçi girizân şodem

Goft merâ şâh-ı 'ışk zi-beyt-i dilrâ be-dih
Bâz nişinem der o men ki Süleyman şodem

Mî-konem endişe-i şabr u karârem goca
K'ey konem âlûd ki şûret-i bî-cân şodem

Ger to icâzet dehî katl-i helâlest o
Ân ki be-goftû revâst bende-i fermân şodem

Der-reh-i âl-i 'abâ rûh-ı Zekâyî fedâ
Müjde ber-ânem konid bâ-heme⁹⁴ kurbân şodem

M: 70; AE: 36b; İÜ: 37a; EE: 29a; HP: 81a

⁹³ Hâl: Cân HP.

⁹⁴ bâ-heme: ber-heme

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Beni 'aşkıñ meyiyle mest-i medhûş eyleyen sensin
Başımdan 'aqlım alıp böyle bî-hoş eyleyen sensin

Olursun meclis-i vuslatda ağıyar ile hem-şohbet
Velî ben zârı hicrânıñla hāmûş eyleyen sensin

Perişân-hâl olup 'aşkıñla vâdî'-i melâmetde
Beni zülfüñ mişâli hâne-ber-düş eyleyen sensin

Nigâh-ı lûtf ile 'uşşâka eylersin 'inâyetler
Dil-i bî-çâreyi ammâ ferâmûş eyleyen sensin

Hevâ-yı zülfüñ ile terk idip cümle kuyûdatı
Zekâyî bendeñî cânâ 'abâ-pûş eyleyen sensin

M: 70; AE: 36b; İÜ: 37a; EE: 29b; HP: 81b

Mülk-i dil yanmadadır âteş-i hicrânımdan
Kime feryâd ideyim bu dil-i virânımdan

Tig-ı cevriñle yeter sinemi mecrûh itdiñ
Duyulur şerhaları çäk-i ginbânımdan

Saîa ahvâlimi 'arz itmege kâdir değılim
Bî-ıuzır olmayasın ah ile efgânımdan

Bezm-i vaşlıñda sezâ-vâr-ı 'itâb itme beni
Seni vallahi efendim severim cânımdan

Elem-i hecrine bir lahza tahammül olmaz
Beni dūr itme rakibâ der-i cânânımdan

Dil-i mahzûn Zekâyide karar itdi gamıñ
Lerze-nâk oldu felek na'ra-yı her âhımdan

M: 71; AE: 36b; İU: 37b; EE: 29b; HP: 81b

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

'İzârñ eylemiş kesb-i tarâvet revnâk-ı gül den
Lebiñ renk almış ey gonca-dehânım bâde vü mûlden

Ko feryâd eylesin divâne göñlüm şevk-i rûyuñla
Gülistâna 'aceb zînet gelir âvâz-ı bûlbûlden

Şabâ lutf ile yârñ perçeminden nefhâ-yâb eyle
Olur muhtel dimâğ-ı iştîyâkım bû-yı sünbûlden

Gel imdi meclis-i 'aşka nazar kıl zülf ü gîsüya
Ferâgat eyle şüfî mebhâş-ı devr-i teselsûlden

Dağıldı 'aql u idrâkim diğ er-gün oldu ahvâlim
Be-gâyet iztirâbım var perîşânî-i kâkül den

Ser-i küyuñdan ib'âd eylemek âgyârı sehl ammâ
Zekâyî hayli miñnetler çeker derd-i tekâsûlden

M: 72; AE: 36b; IU: 37b; EE: 29b; HP: 81b

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Hevâ-yı zülf-i yâr ile benim nâ-şâd olanlardan
Melâmetle belâ vâdîlerinde yâd olanlardan

Füsûn itdiñ beni sevdâ-yı 'aşka mübtelâ kıldın
Devâsız derd imiş güş eyledim üstâd olanlardan

Felek 'uşşâkı âhîr tîşe-i gâmla helâk eyler
Haber-dârım bu küh-ı mihnete Ferhâd olanlardan

Getirmez kimse tâkat rûzgâr öyle muhâlifdir
Bu gülzâr-ı fenâda 'ibret al ber-bâd olanlardan

Şudûr itmez tekâpû ehl-i dünyâya hamâkatdır
Kesip kayd-ı ümîdi guşşâdan âzâd olanlardan

Sûzûñ beyhüdedir vâ'iz bulunmaz kâbil-i îslâh
Harâbât 'âleminde 'aşk ile mu'tâd⁹⁵ olanlardan

Zekâyiden şafâ-yı hâtırñ keyfiyyetin sorma
Su'al it zevk-i dünyâyı derûmı şâd olanlardan

M: 72; AE: 37a; IÜ: 37b; EE: 30a; HP: 82a

⁹⁵ mutâd': berhâd HP.

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

‘İzârñ bûlar almış yâsemenden vü sünbül ü gül den
Ruḥuñ renk almış ey şûḥ-ı cihânım sâgar-ı mül den

Baḡa yüz cev idersin nâleler kıl sam hezâr-âsâ
Tarâvet-yâb olur gül-zâr-ı ḥüsn âvâz-ı bülbül den

Zehirler yutdurup âzâr ider biñ zâr idersem de
Enînim hoş gelir sultânıma âheng-i kulḡul dan

Benefşe yâ ki reyḡân dinse böyle müşğ-bâr olmaz
Ḥatt-ı hoş-bûsunu gör hoş deḡil mi tâze sünbül den

Perişân ḡâl olur zâhid seni bu ḡüsn ile görse
Dizilmiş gerdem-i sîm üzre hind ü ḡâl fülful den

Hemîn zulmetde kalsa kûḡ-ı hāmûn-ı muḡabbetde
Ferâḡat eylemez ‘âşık ḡam-ı sevdâ-yı kâkül den

Hevâ-yı zülful ile vaşf-ı ḡüsnüñ şerḡ ider dâ‘im
Zekâyî fâriḡ olmaz mebhâş-ı⁹⁶ devr-i teselsül den

M: 72; AE: 37a; IU: 38a; EE: 30H; HP: 82a

⁹⁶ mebhâş-ı: şoḡbet-i İÜ.

86

Mefûlû/ Fâilâtü/ Mefâilû/ Fâilün

Ey dil nedir bu sūziş ile bî-ķarārsın
Bir meh-veşîñ ģarāret-i 'aşķıyla nārsıñ

Herkes şafāda sen ģam u miñnetde ģiceler
Ta şubĥ olunca derd-i firāk ile zārsıñ

Koy kim niģāh-ı çeşm-i ģüzār ide cāmma
Ey sīnesinde ārade bir perde-dārsın

Evc-i murāda tāli'-i baĥtım yetişmedi⁹⁷
Ey çarĥ-ı bî-vefā hele miñnet-medārsın

Deryā-yı ģayret içre düşürdüñ cefālara
Ey bād-ı fitne ģādişe-i rûz-ģārsın

Derdim baña yeter a ģöñül gel kılma ıztırāb
Bu ma'rekede sen de bize ģayli bārsın

Āyā Zekāyî rûĥ-ı revāmım ģelir mi ki
Her dem helāk-i nār-ı ģam-ı intizārsın

M: 73; AE: 37a; İU: 38a; EE: 30b; HP: 82a

⁹⁷ yetişmedi: inişmedi

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

N'olduñ ey dil bir güzeller şâhınıñ meftûnusun
Vâdî-i 'aşkıñ melâmet ilinin Mecnûnusun

Sinem üzre çağla ey seyl-i sirişkim dem-be-dem
Sen de şahrâ-yı cünûnuñ güyâ ceyhûnusun

Döndürürsün küh u şahrâda muhabbet ehlini
Âşıkıñ başında dehrîñ fitne-i gerdûnusun

Her nigâh itdikçe levh-i sineme bin zağm urur
Pâdişâh-ı gâmzesi ihsâmıñ memnûnusun

Kan akıtdıñ bîm-i hecr ile eyâ çeşm-i 'alîl
Meclis-i 'aşkıñda yâriñ sāğar-ı meygûnusun

Zağm üzre yâreler açdıñ benim ey derd-i 'aşk
Sen devâsız derdleriñ âlâm-ı gün-â-gûnusun

Kûşe-i firkatde âh u nâleye mu'tâd olup
Bir cefakârıñ Zekâyî gâlibâ mağzûnusun

M: 74; AE: 37b; İÜ: 38b; EE: 30b; HP: 82a

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Gülistân-ı leâfette yetişmiş bir şanavbersin
Nazîriñ yok cihânda kâmeti mevzûn dilbersin

Güzellik sende etvâr-ı melâhat cümlesi sende
Edası hûb u dil-cû nâzenîn-i 'işve-perversin

Müsellemdir saña hüsni-i edâlar ey şeh-i nâzım
Kemân-ebrû vü çeşm-âhî cevân-ı yâsemen-bersin

Nigâhın sinemi deldi gamıñ cismim zebûn itdi
Kapuñdan dūr idip bu bende-i mecrûhu n'eylersin

Kanâ'at eyledim şevk-ı rûhuñla bıraktım bûse
Behey zâlim anı da men' idip âzâr eylersin

Beni âhir garîb ellerde tîh-i hayret saldıñ
Baña vâdi-i gamda ey cünûn-ı 'aşk rehbersin

Saña devlet-i Zekâyî bendelik yetmez mi ol şâha
Ne haddiñ da'vâ-yı 'aşk eylemek zîrâ ki kemtersin

M: 74; AE: 37b; IU: 38b; EE: 30b; HP: 82b

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Şabâ lutf eyleyüp bir hoş haber vir gül-'izânımdan
Efendim şah-ı hubân-ı cihânım nâzlı yârımdan

N'ola bu derd ile eflâke çıksa âh u efgânım
'Aceb bi-zâr olur mu nâle vü feryâd u zârımdan

Olup divânesi Leylî-şîfat bir şüh-ı devrânım
Perişân-rûzgârım sorma ârâm u karânımdan

Gelince yanıma cânım gelir ammâ ki gittikçe
Gider rûh-ı revânım güyiyâ cism-i nizârımdan

Baîa cân vermek âsândır firâkı olmasa yârın
Ölürsem gam değil ayrılmasam ol 'işve-kârımdan

Yapılsın tûde-i kabrim güzer-gâhıfıda ol şahın
Gelip geçdikçe sorsun hâlimi hâk-i mezârımdan

Giderdin Çine dek zülfü hevâsıyla didi ammâ
Zekâyî dür olup gitme der-i devlet-medârımdan

M: 74; AE: 37B-38a; IU: 39a; EE: 31a; HP: 82b

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Şabâ lutf eyleyüp bir hoş haber vir gül-‘izânımdan
Efendim şâh-ı hubân-ı cihânım nâzlı yârımdan

N'ola bu derd ile eflâke çıksa âh u efgânım
'Aceb bi-zâr olur mu nâle vü feryâd u zârımdan

Olup divânesi Leylî-şîfat bir şüh-ı devrânım
Perişân-rûzgârım sorma ârâm u karânımdan

Gelince yanıma cânım gelir ammâ ki gittikçe
Gider rûh-ı revânım güyyâ cism-i nizârımdan

Baîa cân virmek âsândır firâkı olmasa yârîñ
Ölürsem gam değil ayrılmasam ol 'işve-kârımdan

Yapılsın tûde-i kabrim güzer-gâhıñda ol şâhıñ
Gelip geçdikçe sorsun hâlimi hâk-i mezârımdan

Giderdiñ Çine dek zülfü hevâsıyla didi ammâ
Zekâyî dür olup gitme der-i devlet-medârımdan

M: 74; AE: 37B-38a; IU: 39a; EE: 31a; HP: 82b

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Düşüp sevdâ-yı vaşl-ı yâre dūr oldum mekânımdan
Cüdâyım mürğ-i âvâre mişâli âşiyânımdan

Belâ vâdîlerinde 'âkıbet pâ-mâl-i hecr oldum
Beni 'aşkıñ ayırdı serv-i kıddim hânümânımdan

Şabâ lutf eyleyip vakt-i seherde hâtırım sorsa
Peyâm-ı 'âfiyet ırgürse bâri nev-cevânımdan

Baîa rahm itmeyüp firkat garmıyla ağladıp gittiñ
Hayâliñ gitmedi bir lahza çeşm-i hûn-feşânımdan

Yararsam ba'd ez in şem'-i cemâle ıztırâb itmem
Efendim gerçi bi-zâr eyledim âh u figânımdan

Tahammül 'aşka müşkil hasrete şabr eylemek müşkil
Usandırdı beni telhî-i miñnet tatlı cânımdan

Cefâ-yı derd-i cân-süz-ı firâkıñ n'idüğün bildim
Zekâyî bir dahi ayrılmam ol rûh-ı revânımdan

M:75; AE: 38a; İÜ: 39a; EE: 31a; HP: 82b

Seyr-i gül-zâr eylesem ammâ ki pür-hâr olmasun
İsterim yanımda yâr olsun da ağıyâr olmasın

Çarh-ı gâddârîñ sitem-kâr olduğum bildiñ velî
Bî-vefâlar derdine kimse gıñft-târ olmasın

Pây-bend ider görüp ârâyiş-i pâzârını
'Akı başında olan 'aşka hârî-dâr olmasın

Tâ seher firkat şebinde derd ile nâlân olur
Hâb-ı râhat isteyenler 'âşık-ı zâr olmasın

Âteş-i cân-süz-ı hasret zahm-ı ta'n-ı düşmenân
Bildî kim bu mihnete 'âşık sezâ-vâr olmasın

Çekdi kayd-ı zülfüne zâlim beni bî-cürm iken
Küşe-i mihnetde hâbs idip güneh-kâr olmasın

Hâb gelmez dideye⁹⁸ bir dem hayâl-i yâr ile
Şubha dek çeşm-i Zekâyî nice bî-dâr olmasın

M: 75; AE: 38a; İU: 39b; EE: 31a; HP: 83a

⁹⁸ dideye: dideme HP.

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Dir idim gerçi yâriñ şafha-i ruhsârına gülşen
Eğer gülşen olaydı böyle hüsn-i ân ile rüşen

Ciğer-gâha geçirdi çeşm-i mestiñ tür-i müjgânı
Nigâh idip anı şahrâ-yı sinemde ararsın sen

Nigeh mi yohsa şemşir-i kazâ mıdır 'aceb bilmem
Geçer pulâd olursa câna işler kalb-i 'âşıkdan

Der-i beytül-hazandan küşe-i dâmânımı gördüm
Beşâretle meşâm-ı câna irdi bûy-ı pîrâhen

'İzârñ sinbûlistânında çeşmim iki nergisdir
Gözüm kaldı o gülzâr-ı leâfette ne idem ben

'İnâyet eyleyüp virmez ki öpsem pâyini yâriñ
Elime girse de sürsem yüzüme küşe-i dâmen

Karânım yok behište varsam anda idemem ârâm
Zekâyiye ser-i küyüñdür ancak menzil-i mesken

M: 76; AE: 38A-38b; İU: 39b; EE: 31b; HP: 83a

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Bi-ḥamdillâh müyesser oldu vuşlat bezm-i suṭâna
Sivâ hubbı gidip dilden irişdim kurb-ı Raḥmâna

Rumûz-ı 'ilmü'l-esmâya mazhardır bugün serim
Cülûs itdim hezârân 'izzetle taht-ı Süleymâna

Libâs-ı köhne-yi tenden vücûdum eyledim 'ârî
Giyip bir hil 'at-i zîbâ şehen-şâh oldum ekvâna

Münevverdir gönül nûr-ı hüviyyetden ki hikmetle
İfâza eyledi şems-i ḥakîkat 'ayn-ı a'yâna

Ledün 'ilmin kitâbu'llâh-ı nâtûkdan ta'allûm kıl
O bir sır-ı ilâhîdir yazılmaz levh-i imkâna

Zekâyî fażl-ı Ḥakkla çeşm-i cânı rüşenâ kıldım
Sürüp rûy-ı siyâhım ḥâk-i pâ-yı Şeyḥ-i Şa'bâna

M: 76; AE: 38b; İÜ: 40a; EE: 31b; HP: 83a

Müstefilâtün/ Müstefilâtün

'Aşkîla yandır sultânım Allâh
Şevkîle döndür sultânım Allâh

Sensin ilâhım peşt ü penâhım
'Afv it günâhım sultânım Allâh

Nefsimi bildir aşlını buldur
Olmeden öldür sultânım Allâh

Al beni benden kayd-ı bedenden
Ayırma senden sultânım Allâh

Dil cezb oluna vuşlat yoluña
Lâhût iline sultânım Allâh

Varlık seniñ hep yok gayri mañlab
Luţfeyle yâ Rab sultânım Allâh

Eyler Zekâyî hamd ü senâyı
Dâ'im du'âyı sultânım Allâh

M: 77; AE: Yok; IU: 40a; EE: 32a; HP: 83b

Mefûlû/ Mefâilûn/ Feilâtûn/ Feûlûn

Yemmler karışır ağılamada çeşm-i nemine
Silme gözümü eşkimi ko kendi demine

Sevdim seni gel gül yüzüne ey gül-i taze
Mefûn olurum ben güzeliñ gönca femine

Yan virdi meyânına sarıldıkça o dilber
Yandım heves-i vaşl ile hicrân elemine

Gülzânıma bir bād-ı hazân esdi dirîğâ
Verd-i emelim gönca iken düşdü zemine

Güldürmedi dehrin beni bu nağş-ı nigârı
Nakkâş-ı kazâ göz yaşı sürdü kalemine

Divâneleri eyledilen kayda girift-târ
Mecnûnu da uğratdı felek leyli gamına

Eyâ n'idelim korkulu yirlerde şafâ yok
Sa'y idip irissem ola bir semt-i emine

Biñ 'acz-i kusûr ile bu dergâh-ı niyâza
Yüz sürmek için geldim o şahin kademine

Kurtulsa gönül bâdiye-i tül-i emelden
Vâsıl oluruz Ka'be-i vaşlın haremine

D İ V Ā N - İ Z E K Ā Y İ

Doğru yürü meyl itme cenüb ile şimāle
Çarķ olalım eltāf-ı ilāhiye yemine

Düşdüm ğam-ı devrān ile el-kıssa ayakdan
Kaldım hele Mevlā-yı kerīmiñ keremine

Ey āh-ı hāzinim ne hevālarda gezersin
Bāri eşer it sine-i çarķ sitemine

Nüş ister iken hokķa-i gerdün-ı deniden
Oğul acısı sundu Zekāyi-i kemine

M: 78; AE:38b; İU: 40b; EE: 32A; HP: Yok

Feilâtün/ Feilâtün/ Feilâtün/ F'21

İltifât itmez iseñ bāri tebessüm eyle
Luṭf ile 'aşka bir kere tekellüm eyle

Beni öldürdü şehā hecr ü firākıñ elemi
Ḳabriniñ hākini gördükçe te'ellüm eyle

Cevr-i ağıyar tahammül ilini yıkdı dilā
Dergeh-i yāra var ol şāha teẓallum eyle

Rāh-ı 'aşkıñda görüp şevk ile cān virdiğimi
Didi var leşker-i 'uşşāka tekaddüm eyle

N'eylesin derd-i firākıñla Zekāy-i hazīn
Künc-i mihnetde ğarīb oldu teraḥḥum eyle

M:78; AE: 39a; İU: 40b; EE: 32b; HP: 83b

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Gül-i gonca-dehen güller açılsın gülsitân içre
Hoş-âvâz eylesin bûlbûller ezhâr-ı cihân içre

Nice devr itmeyen Mecnûn-ı 'aşk olup ser-i kûyûñ
Bulunmaz sevdiğim gibi güzel devr-i zamân içre

Hadeng-i gâmzesi câna çeker ol şûh-ı gaddârîñ
Dizilmiş nâvek-i müjgânı ebrûdan kemân içre

Karıssa hûn-ı çeşmim cûş idip deryâ-yı eşkimle
Akar emvâc pey-der-pey gibi âb-ı revân içre

Siyeh çeşmiñ gören âhû-yı Çine eylemez ikbâl
O kudret kehlidir kâbil mi olmak İsfahân içre

Hikâyet eyleyenler kıssa-i Mecnûn u Leylâyı
Benim bu ser-güzeştım yazmamışlar dâstân içre

Bilip kadriñ n'ola ehl-i ma'ârif hırz-ı cân itse
Bulunmaz gevher-i nazm Zekâyî bahr u kân içre

M: 78; AE: 39a; IU: 41a; EE: 32b; HP: 84a

Mefâilün/ Mefâilün/Mefâilün/ Mefâilün/

Görüp üftâde oldum serv-i kaddiñ şahın-ı gülşende
N'ola olsam mişâl-i sâye hâk-i pâye efgende

Kenâr-ı cüy-bâr-ı gâmda zârım 'andelîb-âsâ
Eyâ tütî-yi ra 'nâ-yı şafâsın kande ben kande

Çekip zencîre zülfüñ gönlümü kayd-ı hayâtıyla
Bu vâdî-yi melâmetde esîr-i 'aşkıñın ben de

Maḥabbet nânyandıkça nice 'uşşâk zâr olmaz
Melâmet-dîdeler giryân olurlar şahın-ı külhanda

Zekâyî-i ğaribiñ meskeni yok kalmış ayakda
Ser-i küyüñdan ayrılmaz nice kim cân olur tende

M: 79; AE: 39a; IU: 41a; EE: 32b; HP: 84a

Feilâtün/ Feilâtün/ Feilâtün/ F'âl

Kandasın kandasın ey şâh-ı cihâmm kanda
Gözümüñ nûru benim rûh-ı revâmın kanda

İşte ben küşe-i firkatde garîb ü nâ-çâr
Cânımıñ câm o gül yüzlü cevâmm kanda

Tir-i müjgâm ile sînemi pür yâre iden
Gamzesi tûğ-i sitem kâşî kemâmın kanda

Bilemem şafha-i gülşen mi yâhûd külhan mı
Zîver-i bâğ-ı şafâ tâze fidâmın kanda

Bedenim renc ü mihen çekmekle oldu za'îf
Göñül âzürde-i gam râhat-ı cânım kanda

Bile gülzâra vanp gül gibi iden hânde
Kam yanımda değil gonca-dehânım kanda

O şeh-i hüsn ü edâ şî'r-i Zekâyîyi görüp
'Acebâ dir mi benim tâze zebânım kanda

M: 80; AE: 39b; İÜ: 41b; EE: 32b; HP: 84a

100

Mefûlû/ Mefâilû/ Feilâtun/ Feûlûn

Zühhâd-ı zamânın 'ameli hîle vü dekde
Şûfî-i mürâ'î dahi beyhûde emekde

Ṭâlî' baña yâr idi muķâbil olabilsem
Tenhâca o meh-rû ile bir gice felekde

Çeşminden öpüp yârı uyandırdı rakîb âh
Çok hâzık imiş evlâdı bîmâri dîşekde

Nâhide çıkar şevk ile mâhideyem içre
Hürşid-i cemâlin göricek şayd-ı semekde

Zîb-i yed olup subhâ gibi nazm-ı Zekâyî
Taḥsîn ide efrâd-ı beşer belki melek de

M: 80; AE: 39b; İÜ: 41b; EE: 33a; HP: 64a

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Düşürse rāhın ey bād-ı şabâ kūy-ı dil-ārāya
Hayr ü pür-derd-i hicrāmın o şūh-ı 'ālem-ārāya

Ne yār-ı bî-vefādan ne rakīb-i bed-likādandır
Hemān baht-ı siyehdendir cefālar hep bu ednāya

Hayāl-ı zülfün ile zulmet-i hecridinde kaldım ben
Kara bahtım düşürdü 'ākıbet bir özge sevdāya

Nedir çāre murādımca felek devr itmedi yohsa
Değişmezdim şafā-yı ülfetin bi'l-cümle dünyāya

Semi ey mest-i nāzım cān u dilden sevdiğimdenidir
Giriftār olduğum bunca gümüm-ı mihnet-efzāya

Rehā bulurdu bir lahza derūnum ıztırabından
Teselliler virüp va 'd-ı dūrūguñ solsa ferdāya

Bu girdāb-ı felāketde gezer āvāre ser-gerdān
Zekāyiniñ işi kaldı nesim-i lutf-ı Mevlāya

M: 80; AE: 39b; IU: 41B; EE: 33a; HP: 84b

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Kaşd idince şâh-ı gamzeñ hükmünüñ icrâsını
Emr idip ebrüya çekdirmiş amñ tuğrâsını

Münşî-i kudret ne hoş hañhyla tahrîr eylemiş
Levh-i ruhsâra berât-ı hüsnünüñ imzâsını

Minnet-i dehre ne hâcet giydiğim köhne ‘abâ
İstemem çarh-ı denîniñ hil‘at-ı zîbâsını

Tâlib-i dünyâya bañş itdim libâs-ı zîneti
Başına çalsın sipihriñ atlas-ı zîbâsını

Biz gürüh-ı ehl-i ‘aşkı mest ü hayrân olmuşuz
İçmişiz câm-ı hakikat bâde-i hamrâsını

Öldürür çeşmiñ Zekâyî derd-mendi ‘âkıbet
Zâhid-i mağrûrdan almış amñ fetvâsını

M: 81; AE: 40a; İÜ: 42a; EE: 33b; HP: 84b

103

Mefâilün/ Mefâilün/ Feûlün

Göñül fikr-i sivâdan olsa hâli
Tecellî ide nûr-ı "Lâ-Yezâli"

Seher zikri siler dilden gubârı
Görünür anda vech-i "zü'l-celâli"

Özüñ fehm eyle gel maḥv-ı vücûd it
Haḳîkat 'ilminiñ budur me'âli

Diyârından göñül mehcûr olaldan
Gözümde gitmedi yârîñ hayâli

Vuşûl-ı nûr-ı vahdet isteyenler
Bulur insân-ı kâmilde bu hâli

Yüzüñ sür âsitân-ı pîr-i 'aşka
Saḡa keşf eyleye sırr-ı cemâli

Bulam dirseñ ḡayât-ı câvidânî
Zekâyîniñ elinden iç zülâli

M: 81; AE: 40a; IU: 42a; EE: 33b; HP: 84b

104

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Dâğ dâğ itdi nigâhın sine-i şad-çäkimi
N'eyleyem yıkdın harâb itdiñ dil-i gam-näkimi

Keşret-i ekdârdan görmez cihân gözlerim
Pür-gubâr itdiñ şehâ âyine-i idräkimi

Leşker-i ağıyar ile dâ'im savaş itmekdeyim
Rüstem-i devrâne beñzetdim dil-i bî-päkimi

Küşte-i tûğ-i gam-ı hicrâmyım bir seyyidiñ
Seyri diñ hâk-i mezârında biten hâşäkimi

Nazm iderdim vaşf-ı hâlimde Zekâyî bir kitâb
Gam perîşân itnese bir lahza zihn-i päkimi

M: 81; AE: 40a; İÜ: 42b; EE: 33b; HP: 85a

Mefûlû/ Fâilâtû/ Mefâilû/ Feûlûn

Hayfâ kim itdi devr-i felek nâm u şânımı
Çekdi berât-ı kayd-ı cünûna nişânımı

Nâmın kitâb-ı 'aşkdan el-kışşa mahv i der
Mecnûn eğer okursa benim dâstânımı

Mesrûr olurdu sâye-i lutfuñda göñlümüz
Şahn-ı çemende görsem o serv-i revânımı

Beyt-i derûna çekdi rakîbîñ kaşaveti
Bî-râhat itdi bād-ı elem gülsitânımı

Hecrîñ gamından eyleseñ âzâde bir nefes
Ol dem nişâr eyler idim nakd-i câmmı

Üstâd-ı tab'ım aña Zekâyî virip cilâ
Mir'ât-ı cevher eyledi tiğ-ı zebânımı

M: 82; AE: 40b; İÜ: 42b; EE: 34a; HP: 85a

106

Mefûlû/ Fâilâtû/ Mefâilû/ Feûlûn

Güş itmediñ mi derd ile âh u figâmı
Kesdiñ cefâ vü cevır ile tâb u tûvâmı

Açılmaz oldu goncaları n'etdiñ ey felek
Aldıñ elimden ol yüzü gül nev-cevâmı

Rahm itmediñ mi eşirme ey kaḥbe rûzgâr
Virdiñ hebâya mâ-ḥaşal-ı baḥr u kânı

Naḥs birdi⁹⁹ tâli'ime eḡer kehkeşân-ı çarḥ
Yağmaya virdi derd ise zîb-i dükkânı

Sâki ayakda kaldı elin al Zekâyiniñ
Bir kâse sun ki şâd ide rûḥ-ı revâmı

M: 82; AE: 40b; İÜ: 42b; EE: 34a; HP: 85a

⁹⁹ birdi: irdi AE.

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Yüzüñ mâh-ı münevver mi cemâliñ mihr-i enver mi
Felekde bir kâmer-tal 'at efendim saña beñzer mi

Kızarmış meclis-i meyde ruhuñ ey gonca-fem âyâ¹⁰⁰
Gülistân-ı melâhatda açılmış verd-i ahmer mi

O mestâne nigele dâğ-be-dâğ eyleyen sînem
Bilinmez nûk-i hançer mi yâhûd müjgân-ı dîlber mi

Dil-i bî-çâre olmaz Kâhramân-ı çeşmine hâ'il
Nerimân-ı zamân dîrler 'aceb böyle dil-âver mi

Karârım yok firâk-ı yâr ile bir dem bu 'âlemde
O şûh-ı dil-rübâ bilmem hemân rûh-ı muşavver mi

Zekâyî-veş yine 'azm-i seyâhat eyledim zâhid
Benim âvâre gönlüm yârsız ârâm eyler mi

M: 82; AE: 40b; İÜ: 43a; EE: 34a; HP: 85a

¹⁰⁰ âyâ: ammâ AE.

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Felek mâhı değıldir vech-i dilber gibi nûrânı
Cemâl-i yâri gör zâhid anm hiç var mı nokşânı

Seniñ rüyüñdaki hâlet hayât-ı dil midir bilmem
Göñül cân virmek ister bir nefes ben görmesem anı

Ne rütbe şarf-ı diğkat kılsalar vaşf-ı miyânıñda
Yine 'âciz kalırlar rûzgârıñı mû-şikâfanı

Tahassür eylemezdim bir dahi gül-zâr-ı firdevse
Eğer şahñ-ı cemende görsem ol serv-i hırâmânı

Hele sinem gibi şad çâk iderdiñ hırka-i zühdü
Göreydiñ zâhidâ ol dilber-i kâkül-i perişânı

Şeb-i vuşlatda ey dil bûs idersiñ la 'lîñ ol şühun
Zekâyı gibi sen de nûş idersin âb-ı hayvânı

M: 83; AE: 40B-41a; IU: 43a; EE: 34a; HP: 85b

Fâilâtün/Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün (F'âl)

Rahne-dâr itdi meded-i gerdiş-i eyyâm beni
Beste-i fikr-i dakîk eyledi âlâm beni

Kıldı nev-gonca-i bâğ-ı emelim pejmurde
Saldı şahrâlara bî-tâkât u ârâm beni

Sâha-i minnet imiş gülşen-i 'âlem didiğîn
Hâr u hâşâke giriftâr i der encâm beni

Za'f-ı bâzûmuz ile çile-keş-i gurbet iken
Hedef-i tîr-i sitem kılma da icrâm beni

Câm-ı la'liñ beni hem-reng-i cünûn itdi şehâ
İtmez âlüde bu kevne mey-i gül-fâm beni

'Aşk sâkisini gör sundu ayağın elime
N'ola ser-mest-i harâb itse bu ibrâm beni

Hazret-i Hakkâ Zekâyî nice biñ şükr olsun
Dem-be-dem itmede müstağrak-ı in'âm beni

M: 83; AE: 41a; IU: 43b; EE: 34b; HP: 85b

110

Mefûlû/ Fâilâtü/ Mefâilü/ Fâilün

Sensiz belâ-yı 'aşka girif-târ iden beni
Künc-i cefâda derdiñ ile zâr iden beni

Şâhib-kırân-ı çeşm-i siyâhıñdurur seniñ
Mecrûh-ı tûğ-i gamze-i gaddâr iden beni

Bezm-i şafâda lutf ile ağıyara yâr olup
Ey cevri-i nâ-sezâya sezâ-vâr iden beni

Âyâ ki naḥs-ı tâlî'-i bed-aḥterim midir
Mihnet-medâr-ı gerdiş-i devvâr iden beni

Zülfüñ hevâsı mihr-i ruḥuñ iştîyâkıdır
Terk itdürüp diyârımı deyyâr iden beni

Bildim ḥayâl-i ḥatṭuñ imiş ey şeh-i cemâl
Pâ-mâl-i şaff-ı leşker-i ekdâr iden beni

Dimiş¹⁰¹ o şâh-ı 'işve Zekâyî garibine
Sensin bu sūziş ile cefâ-kâr iden beni

M: 84; AE: 41a; İU: 43b; EE: 34b; HP: 85b

¹⁰¹ dimiş: dirmiş AE., HP.

111

Mefûlû/ Mefâilû/ Feilâtû/ Feûlûn

Bir dilber-i mürntâzı der-ağuş ıdeyim mi
Divâne olup kendimi bî-hûş ıdeyim mi

Mestâne isem la'î-i lebiñ sun baña bir dem
Her dem bu cefâ zehrini ben nûş ıdeyim mi

'Ahd itdim ezel zülfüñle ber-dâr olan âhir
İki gün için 'ahdi ferâmûş ıdeyim mi

Bir pîr-i harâbât ile itdim nice sohbət
Vâ'iz sözünü dağ-dağ-i gûş ıdeyim mi

Ey zâhid-i bî-gâne-meniş sen de ne dîrsin
Nûş-ı mey idip göñlümü medhûş ıdeyim mi

Meyhânede ger sâgar-ı dîl pârelenirse
Her pâresini gûşuma mengûş ıdeyim mi

Sâkî dedi bir kâse sunup zâhid-i huşki
'Aşk ile Zekâyî gibi ser-hoş ıdeyim mi

M: 84; AE: 41b; İÜ: 44a; EE: 35a; HP: 86a

Derd-i âhımla siyâh oldu sipihriñ sinesi
Pârelendi gâlibâ İskenderiñ âyinesi

Halka-i zülfünde hâlin gösterir 'uşşâkına
Dâm-ı şayyâd içredir murg-ı za'ifiñ çinesi

Zevkini erbâbına sor 'id ise nevrüz ise
Guşşalıdır ehl-i derdiñ şenbih ü âzinesi

Âh-ı 'âşıkdır çıkar eflâke hengâm-ı seher
Düşmeniñ takât getirmez sine-i pür-kinesi

Bendesi çok bâb-ı lutfunda velî sultânımıñ
Âsitânında Zekâyî çâker-i dirînesi

M: 85; AE: 41b; İÜ: 44a; EE: 35a; HP: 86a

Sâye-bân itmiş şeh-i gâmzeñ siyâh ebrûları
Küh u şahrâya düşürmüş gözleriñ âhûları

Mest-i hayrânım yiter 'aqlım perîşân eyleme
Gösterip zir-i külehden 'anberin gisûları

Mâ'-i câridir harîm-i sineme eşkim akar
Âteş-i 'aşkıñ söyündürmez cihânıñ suları

Tarf-ı ruhsâra dizilmiş 'aşkıñ bağrın deler
Haçer-i ser-tûze beñzer hatıñıñ her mûları

Cân bağışlar sözleriñ ammâ ki sen nevrestesin
Kimden öğrendiñ bu tarz-ı sohbet-i dil-cûları

Serv-i kaddım meyl-i gülzâr eylese 'arşa çıkar
Âşık-ı dil-sûz-ı hecriñ na'ra-i "yâ-hû"ları

Ey Zekâyî pertev-i nûr-ı siyâhıñ 'aksidir
Evc-i serde turra-i müşgîn-i 'anber-bûları

M: 85; AE: 41b; İU: 44a; EE: 35a; HP: 86a

114

Feilâtün/ Feilâtün/ Feilâtün/ Feilün

Kanlı zâlim ciğerim delmeye kılmış nazarı
Çeşm-i 'ayyârı ile gâmzeden aldım haberi

Serv-i kaddim bize meyl itmeye yokdur kaşdın
Rûzgârın bu havâlarda olamaz eşeri

Düşüp ben pâyine öpsem ayagın sâkîniñ
Düşse bir kerre harâbâta anıñ reh-güzârı

Bî-hüred câhil ider zevk u şafâsın dehrin
Ehl-i 'irfân çeker arada cevri kederi

Çıkıcak tîr-ı kazâ kavsi kâderden nâ-gâh
Hâ'il olmaz feleğin köhne mücevvef siperi

Kimse tanzîr idemez bu gâzeli sultânım
Yazsalar per-i piristüya geze bahri berni

Âsumândan atılan cevri sitem oklarını
Sine-i pür-elermi şâf-ı Zekâyî de yeri

M: 86; AE: 41B: IU: 44b; EE: 35b; HP: 86b

115

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Nice yâr olsun muvâfıķ tâli 'im yâr olmadı
Gözümde uyku ne girsin baht bi-dâr olmadı

Dide pür-nem sine pür-gam serde sevdâ-yı nigâr
Boyle derde ey gönül Mecnûn giriftâr olmadı

Arkasın yere getirdi bunca şâhib-kuvvetiñ
Zâl-ı devrâna zen-i dünyâ vefâ-dâr olmadı

Hoş 'ilâc eyler tabîbim sine-i mecrûhuma
N'eyleyim ammâ ki derdimden haber-dâr olmadı

Sâyesinde bîm-i hârından şafâ-yâb olmadım
Gül-'izârım gerçi âgyâra hevâ-dâr olmadı

Vakt-i hecrinde terahhüm hâl-i vişâlinde¹⁰² vefâ
Cânımmî cânânı bir demde cefâ-kâr olmadı

Câna kâr itdi Zekâyî gerçi zahm-ı gamzesi
Çeşm-i dilber çarh-ı zâlim gibi gaddâr olmadı

M: 86; AE: 42a; IÜ: 44b; EE: 35b; HP: 86b

¹⁰² vişâlinde: vaşlûnda AE., HP.

Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Cünûn-ı 'aşk ile âvâre diller bî-mecâl oldu
İfâkat-ı 'âşık-ı dil-hastaya emr muhâl oldu

Belim бүkdü elif-kaddîñ hayâli şekl-i lâm oldu
Gel imdi yanuma bir lahza gör baña ne âl oldu

Yitip feryâdına evvel bu rütbe vahşet itmezdiñ
Saña ey şâh-bâz-ı evc-i istignâ ne hâl oldu

Mişâl-i tâli'im 'ömrüm zevâle mâ'il oldukça
Gönülde tâbiş-i mihr-i maḥabbet ber-kemâl oldu

Çekilmez yây imiş 'aşkıñ cefâsı ey kemân ebrû
Nihâl-i kâmetim ebrûlarıñ fikriyle dâl oldu

Serimde durmayıp sevdâ yeli esdikçe pey-der-pey
Sirîşkim dem-be-dem cûş eyledi deryâ-mişâl oldu

Zekâyî ol melek simâya¹⁰³ zîbâ dil-rübâdır kim
Hayâli şahid-i endişeme ḥüsn ü cemâl oldu

M: 87; AE: 42A-42b; IU: 45a; EE: 35b; HP: 86b

¹⁰³ melek smâyâ: melek simâña AE.

Kıt'a-i Hazret-i Zekāyī
Fâilâtun/ Fâilâtun/ Fâilâtun/ Fâilün

Bî-şu'ûrum kayd-ı sevdâ-yı sivâyı n'eyleyim
Ehl-i tecrîdim libâs-ı mâsivâyı n'eyleyim
Kışşa-i pür-guşşa-i şâh-ı şehîdi dîñledim
Bî-dilim efsâne-i şâh u gedâyı n'eyleyim

M: 87; AE: 43a; IU: 45b; EE: 36a; HP: 87a

Kıt'a-i Hazret-i Zekāyī
Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Tecellî zâta 'âşıklar fedâ-yı cân idenlerdir
Fenâ-ender-fenâ 'âlemleriñ seyrân idenlerdir
Sülûku ehl-i tecrîdiñ şuhûdu hâl-i tefrîdiñ
Üçüncü rütbe tevhiðîñ yolun cevân idenlerdir

M: 87; AE: 43a; IU: 45b; EE: 36a; HP: 87a

D İ V Â N - İ Z E K Â Y İ

Kıt'a-i Zekâyî
Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Ṭarîk-ı ḫalvetiniñ pertev-i nûr-ı celîdendir
Kemâlât-ı velâyet anlara sırr-ı 'Alîdendir
Görüp ḫâlât ile devrânımız dâhl itme ey zâhid
Bize kabz-ı ilâhî Şeyh-i Şa'bân-ı Velîdendir

M: 87; AE: 42b; IU: 45b; EE: 36a; HP: 87a

Beyit
Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Makâm-ı evliyâ der-menba'-ı feyz-i Fütûḫîdir
Edeble dâhil ol şûfî bu dergâh-ı Nasûḫîdir

M: 88; AE: 42b; IU: 45b; EE: 36a; HP: 87a

D İ V Â N - İ Z E K Â Y İ

Mu‘ammā be-nām-ı ‘Alī
Mefâilün/ Mefâilün/ Feûlün

Esip bâd-ı muhâlif gitdi ol şâh
Gözüm ardında kaldı n'eyleyim âh

M: 88; AE: 43a; İU: 45b; EE: 36a; HP: 87a

Beyit
Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün

Mezâhir kesretiyle vahdet-i zâta hâlel immez
Zekâyî bu merâyâda gören oldur görünen de

M: 88; AE: Yok; İU: 45b; EE: 36a; HP: 87a